

**อนุสรณ์คำนึงในวาระฉลอง
รอบร้อยปีเกิด**

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ หลวงประดิษฐไพเราะ

(สร ศิลปบรรเลง)

1. สนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่ดนตรีไทยทั้งในและนอกประเทศ เพื่อส่งเสริมคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
2. สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับการดนตรีไทย เพื่อส่งเสริมการวางมาตรฐานและหลักเกณฑ์ให้เปรียบเทียบได้กับดนตรีสากล
3. ส่งเสริมการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งเป็นผลงานเกี่ยวกับการดนตรีไทยทุกรูปแบบ เพื่อให้เป็นหลักฐานในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยต่อไป
4. ส่งเสริมการเชิดชูเกียรติผู้ที่มีผลงานดีเด่นในศิลปที่เกี่ยวกับดนตรีไทย เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นตัวอย่างอันดีในการสร้างสรรค์ศิลปอันมีคุณค่าสมกับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบไป
5. ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ก่อกำเนิดดนตรีไทย ผู้ที่กำลังศึกษาและผู้ที่จะศึกษาดนตรีไทยตามภาวะและโอกาสอันควร เพื่อเป็นการส่งเสริมพื้นฐานในการพัฒนาศิลปและวิชาการดนตรีไทย
6. จัดดำเนินการหรือร่วมมือกับองค์กรกุศลอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมหรือกิจการอันเป็นการส่งเสริมวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ เพื่อการกุศลและเพื่อสาธารณประโยชน์
7. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด.

มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (สร ศิลปบรรเลง)

47 ถนนเศรษฐศิริ สามเสนใน พญาไท กทม.4

โทร. 2791509

“ดนตรีไทยนี้เล่นแล้วติดจริง ๆ สบโอกาสเมื่อไรก็ต้องไปฟัง แต่ก่อนอธิบาย
ได้ว่าชอบเพราะคตินิยม หลัง ๆ นี้ชอบเพราะฟังแล้วสนุกตื่นเต้น มีทุกรส”

พระราชหัตถเลขาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

ด้วยดวงจิตสถิตแนบแทบพระบาท ไทยเป็นทาสน้ำพระทัยในทุกที่
พระสยามบรมราชกุมารี ขอเจ้าฟ้ามหาดจรัสทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้ามูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ
(สร ศิลปบรรเลง)

ไหว้ครูคนไทย

สุรัช เกื้อประดับ

“ครู” ตามรูปศัพท์ ท่านแปลว่า ผู้มีความ
หนักแน่น ผู้ควรแก่ศิษย์เคารพ และผู้สั่งสอน
หรือดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ เคยแปลไว้ว่า ครู
คือ “มัคคุเทศก์ทางวิญญาณ” หรือ “ผู้นำทาง
วิญญาณ” (Spiritual Guide)

ว่าโดยเฉพาะในคัมภีร์สัตตกนิบาต อัง
กุตตรนิกาย สมเด็จพระผู้มีพระภาคอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นบรมครูแห่งพุทธ
ศาสนิกชนทั้งปวง ได้ตรัสแสดงองค์คุณแห่ง
ความเป็นครูไว้ทั้งเหตุและผลว่า

ปิโย กรุ ภาวินีโย

วัตตา จ วจนักขโม

กัมภีรญฺจ กถํ กัตตา

โนจฺญฐ เน นิโยชติ.

เหตุเพราะ

(1) ภาวินีโย เพราะปฏิบัติการสอน ทำ
ให้ศิษย์ได้รู้สิ่งที่ยังไม่รู้ ได้เข้าใจสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ
เป็นเหตุให้คลายความสงสัยปลดปล่อยซึ่ง
อวิชชา คือความไม่รู้เสียได้

(2) วจนักขโม เพราะอดทนต่อถ้อยคำ
ซึ่งได้แก่ ทั้งคำชักชวนไว้ได้และคำตักเตือนนินทา
ตลอดจนคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ นานา

(3) กัมภีรญฺจ กถํ กัตตา เพราะพูดจา
ลึกซึ้ง ขยายความให้ลุ่มลึกโดยไม่ปิดบังอำพราง
จนศิษย์เข้าใจแจ่มแจ้งทั่วถึง

(4) โน จฺญฐ เน นิโยชติ เพราะไม่ชัก
ชวนศิษย์ไปในทางเสียหาย มีแต่ชักชวนไปสู่
ทิศทางแห่งปัญญา และความรู้แจ้งเห็นจริง เมื่อ
ศิษย์ก้าวพลาดเห็นชั่วเป็นดี ก็พยายามชี้แจงแนะนำ
นำไปเปลี่ยนจิตเปลี่ยนใจด้วยเมตตาธรรม

เพราะเหตุที่ “ครู” มีคุณลักษณะดังกล่าว
เป็นผลให้ครูเป็นผู้ที่ควรแก่

(1) ครู ควรแก่การยกย่อง ยกย่องไว้ใน
ฐานะเป็นปฐนียบุคคลซึ่งหาได้ยาก เหมาะที่
ศิษย์จะแสดง กตเวที คือ ตอบแทนพระคุณของ
ท่านในกาลทุกเมื่อ

(2) ปิโย ควรแก่ความเป็นที่รัก เป็นที่
รักแห่งศิษย์ทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งมาสู่สำนักและ
ได้รับวิชาความรู้จนเกิดภูมิปัญญาสามารถดำ
รงชีวิตอยู่ได้อย่างสะดวกสบาย

เพราะเหตุนี้ การศึกษาอบรมไม่ว่าจะแขนง
ใด ครูจึงอยู่ในฐานะเป็นบุพพการีผู้มีอุปการคุณ
ก่อน ควรที่ศิษย์ทั้งหลายจะแสดงปฏิการะ คือ
ตอบแทนคุณและระลึกถึงคุณของท่านทุกครั้งที่
โอกาสอำนวย ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์
จึงเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ไม่น้อยไปกว่า
ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ดังที่
สมเด็จพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
เคยทรงแสดงไว้ใน “สังคาลกสูตร” ซึ่งปรากฏ
ณ พระสุตตันตปิฎก ทิฆนิกาย ปาฎิกวรรค แล้ว
ว่า

ดูก่อน กฤหบดีบุตร อาจารย์เป็นทิศเบื้อง
ขวา

ศิษย์จึงบำรุงด้วยสถาน 5 อย่าง

ด้วยการลุกขึ้นยืน (คือให้ความเคารพนับ
ถือ) อย่างหนึ่ง

ด้วยเข้าไปคอยรับใช้ (ช่วยเหลือกิจการ
งานของครู) อย่างหนึ่ง

ด้วยการเชื้อฟัง (คำสั่งสอนของท่าน)

อย่างหนึ่ง

ด้วยการบำเรอ (คือปรนนิบัติท่านในเวลา
เจ็บป่วย) อย่างหนึ่ง

ด้วยการเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพยิ่ง (คือ
ตั้งใจเรียนอย่างจริงจัง) อย่างหนึ่ง

ดูก่อน กฤหบดีบุตร อาจารย์เป็นทิศเบื้อง
ขวา

ศิษย์บำรุงด้วยสถาน 5 อย่างนี้แล้ว

ย่อมอนุเคราะห์ที่ศิษย์ด้วยสถาน 5 อย่าง

คือแนะนำดี (ได้แก่สอนแต่วิชาการที่ดีมี
ประโยชน์) อย่างหนึ่ง

ให้เรียนดี (คือสอนให้เข้าใจได้โดยง่าย)

อย่างหนึ่ง

บอกศิลปวิทยาด้วยดีในศิลปวิทยาทั้งหมด
(คือสอนให้เข้าใจแจ่มแจ้งไม่ปิดบังซ่อนเร้นใน
วิชาความรู้นั้น ๆ) อย่างหนึ่ง

ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อนฝูง (คือยก
ย่องสรรเสริญศิษย์ที่ดีแก่สังคม) อย่างหนึ่ง

ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย (คือช่วย
เหลือป้องกันเพื่อให้ศิษย์ได้รับแต่ความสะดวก
สบาย) อย่างหนึ่ง

ดูก่อน กฤหบดีบุตร อาจารย์เป็นทิศเบื้อง
ขวา

ศิษย์บำรุงด้วยสถาน 5 อย่าง เหล่านี้แล้ว

ย่อมอนุเคราะห์ที่ศิษย์ด้วยสถาน 5 อย่าง
เหล่านี้

เพราะเหตุที่ครูโดยแท้ มีคุณชาติแห่งความ
เป็นผู้มีเมตตาคุณ, ปัญญาคุณ และ บริสุทธิคุณ
ดังนี้ ครูจึงจัดเป็นปฐนียบุคคลผู้ควรแก่การบูชา
ทั้งด้วยปฏิบัติบูชา และอามิสบูชา ในกาลทุกเมื่อ
ว่าโดยเฉพาะ ในด้านศิลปดนตรีไทยครู

ย่อมเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของผู้บรรเลงและขับร้องทั้งมวล ก่อนการบรรเลงทุกครั้ง นักดนตรีไทยจะต้องไหว้ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีคุณชาติแห่งความเป็นผู้ที่ควรแก่การกราบไหว้ การได้ระลึกถึง ตลอดจนได้แสดงการวะ ทั้งด้วยปฏิบัติบูชา และอามิสบูชา ย่อมเป็นอุดมมงคล แม้เมื่อสิ้นสุดการบรรเลง นักดนตรีไทยก็ต้องไหว้ครู เพราะครูคือผู้ประสิทธิ์ประสาทสรรพวิชาทั้งมวลด้วยเมตตาคุณ ครูคือกำลังใจที่ช่วยให้การบรรเลง และขับร้องสำเร็จลงด้วยดี ครูจึงเป็นผู้ที่ควรแก่การกราบไหว้เมื่อมาถึง และกราบลาเมื่อจะจากไป บรรพบุรุษของเรา สอนให้ศิษย์ดื่มด่ำในรสแห่งพระคุณของครูอย่างยากที่จะหาชนชาติใดสอนได้เหมือน เพราะการเคารพครูและความเป็นผู้รู้จักพระคุณของครูย่อมพาศิษย์ขึ้นสู่ความเป็น “คนดี” ดังประณามคาถาซึ่งมีมา ณ พระคัมภีร์สุโขธาลังการ ว่า

กินเดหิ ปาตสุสสุสา
เยสํ นัตถิ กรุณิห
เย ตัปปาทรโฆกิณณา
เตว สาธุ วิเวกิโน

แปลความว่า การบำเรอบาทแห่งครูทั้งหลาย มิได้มีแก่ชนเหล่าใดในโลกนี้ จะประโยชน์อะไรด้วยชนเหล่านั้น ชนเหล่าใดเกลือกกลัวแล้วด้วยละอออรุสบาทแห่งครูเหล่านั้น ชนเหล่านั้นแท้เป็นคนดี สงบเสวยมัจฉิมตน.

การไหว้ครูดนตรี นับเป็นกิจพิธีสำคัญซึ่ง

ศิลปินดนตรีไทยรับช่วงถือเป็นหลักปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณกาล หากจะแบ่งออกเป็นแต่ละช่วงแต่ละตอนแล้วอาจแบ่งระยะแห่งการไหว้ครูออกได้ดังนี้

(1) ไหว้ครูเมื่อเริ่มหัดดนตรี แม้จะเป็นกิจพิธีเล็ก ๆ แต่ก็นับเป็นหลักสำคัญที่ถือเป็นหลักปฏิบัติมาแต่โบราณ โดยผู้ที่จะเริ่มหัดดนตรีนำดอกไม้ธูปเทียน, เงินก่านจำนวน 6 บาท, ขันล้างหน้า และผ้าขาวขนาดกว้างยาวพอเย็บสบงถวายพระได้ ไปแสดงการวะต่อครูซึ่งตนจะไปฝากเนื้อฝากตัวเรียนดนตรีด้วย การไหว้ครูในระยะนี้ แต่เดิมท่านนิยมกระทำเฉพาะในวันพฤหัสบดีเท่านั้น แต่ปัจจุบันท่านไม่สู้เคร่งครัดในเรื่องวันเวลาเท่าใดนัก

การประกอบพิธีไหว้ครูในระยะนี้ ก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ กล่าวคือ เมื่อนักเรียนนำดอกไม้ธูปเทียนตลอดจนบริวารมอบแด่ครูซึ่งตนจะไปเรียนดนตรีด้วยแล้ว ครูก็จะนำดอกไม้ธูปเทียนทั้งนั้นจุดบูชาพระรัตนตรัย ตลอดจนครูียเทพ และบูรพาจารย์ซึ่งเป็นที่เคารพในหมู่ศิลปินดนตรีไทยทั้งมวล พร้อมทั้งถวายบริวาร อันได้แก่เงินก่าน ขันล้างหน้า และผ้าขาว บูชาครู (บริวารเหล่านี้ครูมักถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ในพระบวรพุทธศาสนาต่อไป) ต่อจากนั้น จึงกล่าวคาถานำบูชาครูให้ศิษย์ซึ่งจะมาฝากเนื้อฝากตัว ว่าตามแล้วจึงจับมือศิษย์บรรเลงเครื่องดนตรีที่ตั้งใจจะมาเรียนสักสองสามประโยคพอเป็นพิธี ถ้าเป็นศิษย์ขับร้อง ก็จะต่อเพลงให้สักสองสามวรรคเป็นปฐม นับเป็นเสร็จพิธี

(2) ไหว้ครูเมื่อจะขอต่อเพลงชั้นสูง เพลงไทยนั้น ท่านแบ่งไว้เป็นเพลงชั้นธรรมดาพวกหนึ่ง และเพลงชั้นสูงอีกพวกหนึ่ง เพลงชั้นธรรมดานั้น เมื่อศิษย์ฝากเนื้อฝากตัวเรียบร้อยแล้ว ดังกล่าวไว้ในข้อ (1) แล้ว ครูก็จะต่อเพลงเหล่านั้นให้เรื่อยไป จนกระทั่งศิษย์พอคุ้นมือไม่ถึงขั้นที่จะรับทอดเพลงชั้นสูงได้ ระยะเวลา ครูจะต้องให้ศิษย์ประกอบพิธีไหว้ครูอีกครั้งหนึ่ง จึงจะต่อเพลงดังกล่าวให้ เช่น ไหว้ครูเมื่อจะต่อเดี่ยวเพลงกราวใน, เพลงทยอยเดี่ยว หรือเพลงองค์พระพิราพ เป็นต้น

การประกอบพิธีไหว้ครูในระยะนี้ มีลักษณะการเช่นเดียวกับการไหว้ครูดังกล่าวไว้ในข้อ (1) นั่นเอง จะฝึกกันบ้างก็เฉพาะรายละเอียดบางอย่าง เช่น ถ้าจะขอต่อเพลงทยอยเดี่ยว ศิษย์จะต้องเปลี่ยนเงินค่ากำนัลจาก 6 เป็น 100 บาท ฯลฯ ว่าโดยเฉพาะการขอต่อเพลงองค์พระพิราพ ยังต้องมีรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ อีกดังจะนำมากล่าวพอเป็นสังเขป ต่อไปนี้

เพลงองค์พระพิราพนับเป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงสุดของไทย โบราณจารย์ร้อยกรองไว้ใช้บรรเลงประกอบกิจการของ “พิราพ” อสุรเทพชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายอสูร การขอต่อเพลงองค์นี้ ผู้ขอต่อจะต้องประกอบพิธีไหว้ครูเป็นพิธีใหญ่ กล่าวคือ นอกจากจะต้องนำดอกไม้ธูปเทียน และบริการ ไปบูชาครูแล้ว ผู้ขอต่อยังจะต้องจัดเครื่อง

สังเวบูชาเฉพาะองค์พระพิราพอีก 1 ที่ พร้อมทั้งทำบุญถวายแด่พระภิกษุในพระบวรพุทธศาสนา เป็นประการที่สุด นอกจากนั้นผู้ขอต่อยังจะต้องมีคุณลักษณะอื่น ๆ ประกอบอีก คือ

(1) ผู้ขอต่อเป็นผู้ที่ควรบวชเรียนมาแล้ว

(2) ถ้ายังมิได้บวชเรียน ก็ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี

(3) ถ้าผู้ขอต่อขาดคุณลักษณะทั้ง 2 ข้อดังกล่าว จะขอต่อได้ก็ต่อเมื่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ต่อ แม้วัน, เวลา และสถานที่ ที่ครูจะต่อเพลงองค์พระพิราพให้แก่ศิษย์ ท่านก็กำหนดไว้เฉพาะในวันพฤหัสบดีและจะต้องต่อกันในวังหรือในวัด เท่านั้น

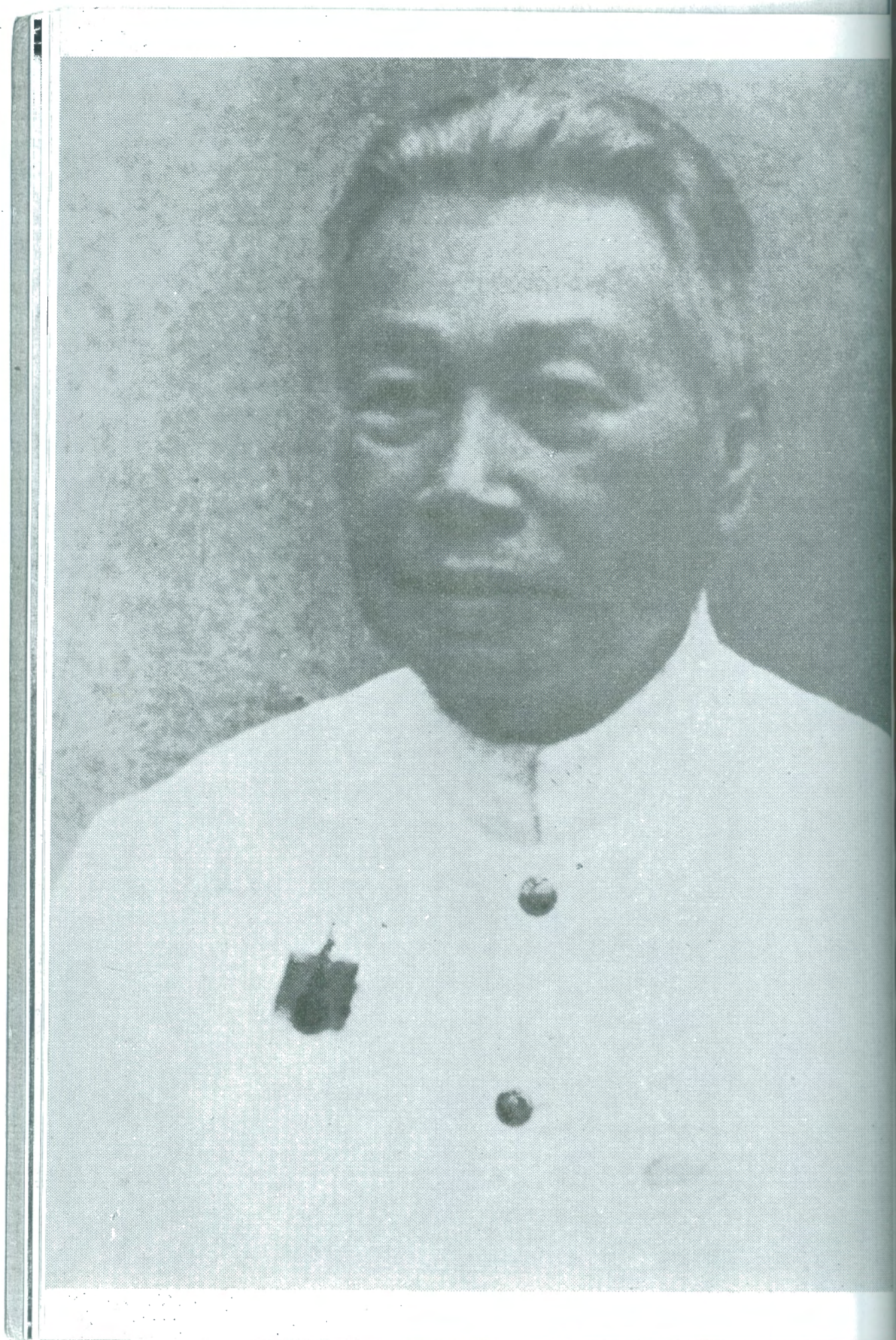
(3) พิธีไหว้ครูประจำปี โดยปรกติแล้วทุกสำนักดนตรี ย่อมจะจัดพิธีไหว้ครูขึ้นเป็นประจำปีละครั้ง การไหว้ครูประจำปีนี้มักจัดเป็นพิธีใหญ่ มีทั้งส่วนที่เนื่องด้วยพิธีสงฆ์ และพิธีไหว้ครู โดยครูจะบอกกล่าวบรรดาศิษยานุศิษย์ทั้งเก่าและใหม่ให้มาร่วมพิธีอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน

กิจพิธีครั้งนี้ นอกจากครูผู้ใหญ่ซึ่งเป็นประจำในพิธีจะกล่าวนำบูชาครูทั้งฝ่ายเทพ, อสูร และมนุษย์ แล้ว ท่านยังจัดให้มีการ “ครอบ” แก่ศิษย์ในสำนักของตนเป็นประจำซึ่งทั้งนี้ก็จะจบลงด้วยพิธีสงฆ์เป็นที่สุดเช่นกัน.

หมายเหตุของผู้เขียน

ข้าพเจ้าตั้งใจเขียนเรื่องนี้เพื่อบูชาพระคุณแห่ง คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นการเฉพาะ เพราะทั้งความรัก, ความชอบ และความรู้ทางดนตรีไทยที่แตกแขนงมากขึ้น ๆ เป็นลำดับ ล้วนเกิดแต่การได้เป็นศิษย์ของครูที่ดี เพราะ คุณครูจันทนา หิจิตรกูฏกร ครูผู้ฝึกฝนศิลปะการขับร้องให้แก่ข้าพเจ้าเป็นศิษย์ของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ กุสุมรสต่าง ๆ ที่ทำให้ดนตรีไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตข้าพเจ้า ล้วนเนื่องกับคุณครูผู้ทรงพระคุณทั้ง 2 ท่าน ซึ่งมีองค์คุณแห่งความเป็นครูตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่แจ่มแจ้งแสดงไว้ในบทความข้างต้น.

การไหว้ครู สำหรับดุริยางค์ไทย

หลวงประดิษฐไพเราะ

(ผู้เขียนเรื่องนี้ เป็นอาจารย์เครื่องดีดสี่เต่าที่ขึ้นชื่อลือนามอยู่ในยุคนั้น และเรื่องนี้เป็นเริ่มแรกของเรื่องที่จะมีต่อไปและท่านได้เริ่มแรกด้วยการไหว้ครูก่อน แล้วคราวต่อไปท่านผู้อ่านจะได้พบเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงศิลปของดุริยางค์)-

การไหว้ครูเป็นประเพณีของนักดนตรีไทยมาตั้งแต่ครั้งโบราณ จนกระทั่งทุกวันนี้ เพราะเหตุถือกันว่า เครื่องดนตรีทุกชนิดมีครู การที่จะบรรเลงเป็นเพลงก็ต้องรำเรียนจากครู แม้ว่าจะมีได้มีครูเพียงจดจำเอามาก็เรียกว่า ครูพักลักจำเช่นเดียวกับมีครูเหมือนกัน

การเรียนดนตรีแต่ก่อนไม่มีโรงเรียนเช่นเดี๋ยวนี้ เมื่อผู้ใดจะเรียน ต้องมีดอกไม้ธูปเทียนเงินกำนัน ไปคำนับครู และถ้าครูเห็นว่าผู้นั้นมีอุปนิสัย ก็สอนให้โดยมิได้คิดเงินทองสิ่งของอย่างใดอีก ผู้ที่เชี่ยวชาญในการดนตรี มีหลายคนได้ส่งสอนสานุศิษย์ไว้มาก ๆ ครั้นท่านครูเหล่านั้นล่วงลับไป บรรดาศิษย์ก็คิดถึงบุญคุณของครู เมื่อมีโอกาสมาประชุมพร้อมกันเข้าจึงพร้อมใจกันกระทำการสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงครูและคุณความดีของครู โดยที่ครูล่วงลับไปแล้ว ไม่มีโอกาสแสดงความกตัญญูนั้น ๆ ได้ จึงทำเป็นพิธีบวงสรวงขึ้น เรียกว่าไหว้ครู คือ สรรเสริญคุณของครู และขอศีลพรจากครูอีกด้วย

พิธีไหว้ครุมิใช่เพิ่งเริ่มมีขึ้น ได้มีผู้นับถือ และกระทำสืบต่อ ๆ กันมานานแล้ว พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ได้ทรงทำพิธีไหว้ครุมา แล้ว ครูใหญ่ ๆ ของดนตรี สมมุติว่าเป็นเทพยดา คือพระวิศณุกรรม กล่าวว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ ดนตรีต่าง ๆ พระปัญจสิงขรณ์ เป็นครูในทาง เครื่องดีดสี ประชคนธรพ เป็นครูตะโพนซึ่ง ถือกันว่าเป็นบรมครู พระสัพพาสรี เป็นครู ระนาด พระนาคพิภพ เป็นครูฆ้อง พระศรีลม ชาย (บางทีก็เรียกพระศรีลมเลื้อย) เป็นครูปี่ และเครื่องเป่าต่าง ๆ พระศรีสนั่นเป็นครูกลอง เครื่องใช้ในการทำพิธีไหว้ครุมี หัวหมู เป็ด ไก่ ทั้งดิบและสุก ขนมต้มแดงต้มขาว กัน หลาว หูช้าง บายศรี กล้วยสุก มะพร้าวอ่อน เหล้า ผลไม้ต่าง ๆ ข้าวตอกดอกไม้ รูปเทียน กระแจะสำหรับเจิม ผ้าสัสมกุเล็ก ๆ เรียกว่าผ้า หน้าโขนไว้สำหรับผูกทำขวัญเครื่อง ก่อนเริ่ม พิธีต้องบูชาพระพุทธเจ้าก่อน แล้วจึงว่าคาถา อัญเชิญพระอิศวร พระนารายณ์ และพระครูทั้ง หลายที่ได้ออกนามมาแล้ว กับครูอื่น ๆ ที่ล่องลับ

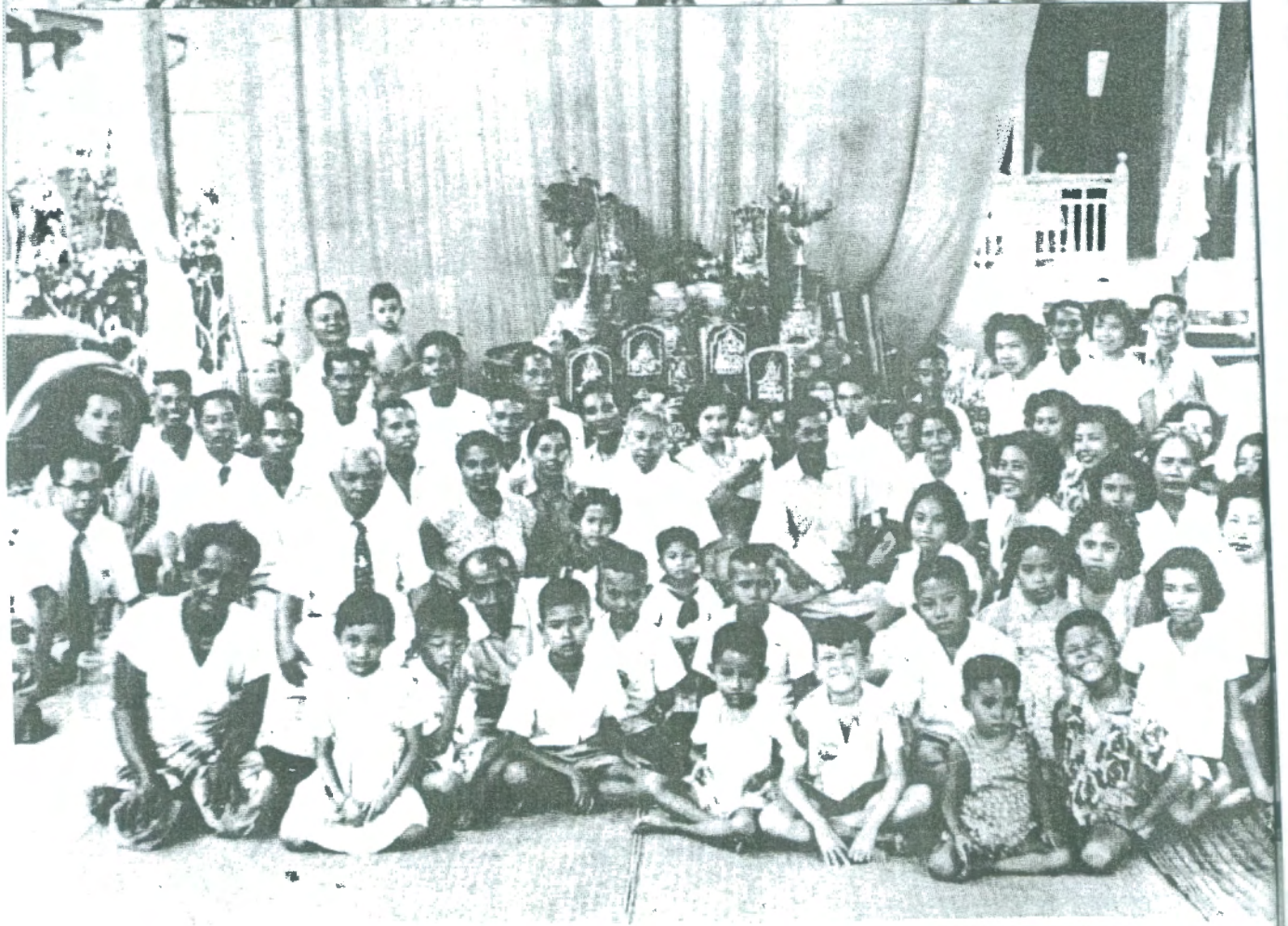
ไปมาประชุม เพื่อแสดงความเคารพ และขอศีล ขอพรให้เป็นสิริมงคล ผู้ที่เป็นประธานในการ ไหว้ครุ ต้องเป็นผู้รอบรู้ในดนตรี ซึ่งคนทั้งหลาย ยกย่อง ต้องเป็นผู้ที่ได้รับประสิทธิ์ประสาทให้ เป็นผู้ทำพิธีนั้นได้จากครูต่อ ๆ กันมา มิใช่ทำ ได้ทุกคน

ผู้ที่เป็นหัวหน้า หรืออาจารย์ในการดนตรี ควรจะกระทำการไหว้ครุทุกปี ปีละ 1 ครั้งใน วันพฤหัสบดี เดือนใดก็ได้แล้วแต่ความสะดวก เพื่อเป็นการเคารพพระลัทธิถึงครูที่ล่องลับไปแล้ว และยังเป็นการสมานสามัคคีในหมู่นักดนตรี ด้วยกัน ให้ได้มีโอกาสมาพบปะกัน รู้จักว่าเป็น ศิษย์ครูเดียวกันอีกด้วย ถ้าศิษย์คนใดประมาท พลาดพลั้งล่วงเกินครูด้วยกาย วาจา ใจก็ดี ได้ ถือโอกาสไหว้ครุนี้ ขอขมาโทษต่อครู ซึ่งครูก็ อภัยให้ นอกจากนั้นควรมีการเลี้ยงพระสวดมนต์ บังสกุล แผลส่วนกุศลไปยังครูที่ล่องลับไปแล้ว เท่าที่สังเกตมาเป็นส่วนมาก เห็นว่าผู้ที่ได้ ทำพิธีไหว้ครุอยู่ทุกปีไม่ขาด มักจะมีความเจริญ ในอาชีพทางดนตรี ดีกว่าผู้ที่ไม่เคยเข้าพิธีไหว้ ครุเลย

เรื่อง "การไหว้ครุ สำหรับดุริยางค์ไทย" เป็นงานประพันธ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เคยลงพิมพ์ ในวารสารศิลปากร เล่มที่ 1 ตอนที่ 1 พุทธศักราช 2478. 9.

ได้รับเอกสารเก่าจาก คุณประพันธ์ สุคนธะชาติ

การไหว้ครู

หลวงประดิษฐไพเราะ

การไหว้ครูดนตรีของไทย ถือเป็นประเพณีมาแต่โบราณ ท่านที่เป็นบรมครูได้ตั้งเป็นตำราไว้เพื่อผู้ที่จะเป็นนักดนตรีในรุ่นหลังจะได้ปฏิบัติตาม เหตุที่จะเกิดพิธีไหว้ครูขึ้นก็เพราะพวกนักดนตรีเชื่อว่าเครื่องดนตรีไทยทุกสิ่ง เช่น ตะโพน ฆ้อง ฯลฯ มีครูประจำอยู่ และเชื่อว่าพระวิฆณุกรรม เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทให้เกิดขึ้น ต้องทำการเคารพบูชาอยู่เสมอจึงจะเป็นความเจริญแก่ตนเอง ไทยเรากลัวมันในความกตัญญูกตเวที ผู้ที่มีอุปการคุณแก่ตนรอมจากบิดามารดาก็คือครูบาอาจารย์ผู้ให้ความเจริญในวิชาการต่าง ๆ ฉะนั้นการเคารพนับถือครูนั้นถือ

กันเคร่งครัดมันคงมาก จะเห็นได้ว่าศิษย์รุ่นเก่า ๆ ในสมัยโบราณเคารพนับถือครู จงรักภักดีเป็นอย่างยิ่งทั้งต่อหน้าและลับหลัง ถ้าได้ทำให้ครูโกรธเคืองแล้วจะต้องเดือดร้อนหาทางที่จะทำให้ครูหายโกรธด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่าขอขมาภัยโทษที่ได้ล่วงเกินหรือประมาทพลาดพลั้งไปด้วยกายวาจาใจ แม้ว่าครูล่วงลับไปแล้ว ความเคารพนับถือยังไม่เสื่อมคลาย เมื่อระลึกถึงครูก็ทำบุญทำทานไป แต่เชื่อกันแน่นแฟ้นว่าครูนั้นถึงล่วงลับไปแล้วก็ยังไม่ศูนย์ไป ความจำได้หมายรู้ยังคงอยู่ ฉะนั้นจึงมีการเส้นสรวง ทำพิธีบูชาครู เช่นเดียวกับบูชาเทวดาตามพิธีไสยศาสตร์ การ

ไหว้ครูนอกจากเป็นเครื่องแสดงความจงรักภักดีแล้ว ยังเป็นการขอขมาโทษที่ได้ประมาทไปโดยเจตนาหรือมิโดยเจตนา และถือว่าครูได้อภัยในความผิดนั้น ๆ แล้ว การไหว้ครูตามแบบของไทยมีอยู่ 3 ภาค

ภาคที่ 1 เป็นการไหว้ครูอย่างง่ายไม่ต้องมีพิธีรีตอง ใช้สำหรับผู้เริ่มหัดดนตรี ผู้ที่จะฝากตัวเป็นศิษย์หาดอกไม้ธูปเทียนมาเป็นเครื่องคำนับครู (เช่นเดียวกับผู้ที่จะบวชนาคดอกไม้ธูปเทียนไปให้อุปัชฌาย์) ครูก็นำธูปเทียนนั้นจุดบูชาครูที่สมควรว่าเป็นเทวดา โดยว่าคาถาให้ศิษย์ว่าตาม แล้วก็จับมือศิษย์ให้ตีเครื่องดนตรีตามที่ประสงค์จะหัดนั้น การหัดเรียนใช้เริ่มต้นด้วยวันพฤหัสบดี หรือวันอาทิตย์ซึ่งถือว่าเป็นครู การที่ได้จุดธูปเทียนบูชาครูเทวดาก็เพื่อจะขอให้มีความเฉลียวฉลาดในวิชาที่จะเรียน และเป็นการปฏิญาณตนว่าจะเป็นศิษย์ที่ดี มีความเคารพครูผู้ฝึกสอนอยู่ทุกเมื่อ

เมื่อศิษย์ได้หัดเพลงต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ จนครูเห็นว่าฝีมือพอที่จะออกงานได้ดีแล้ว ก็จะต้องทำพิธีไหว้ครูภาคที่ 2 ต่อไป ภาคนี้ใช้เฉพาะผู้ที่เป็นครูแล้ว พิธีตอนนี้น่ากว่าภาคหนึ่ง คือศิษย์จะต้องหาเครื่องกระยาบวดสังเวย เพื่อเส่นสรวงครูเทวดาด้วย เครื่องสังเวยที่จะต้องให้มี

1. ศิระะสุกร 1 ศิระะ
2. เป็ดสุกทั้งตัว
3. ไก่สุกทั้งตัว
4. บายศรีปากชาม 1 คู่

5. ขนมห่มแดง ห่มขาว คันหลาว พูช้าง
6. กล้วยสุก มะพร้าวอ่อน และผลไม้ต่าง ๆ
7. สำรับ กาว หวาน
8. เหล้า
9. ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียน กระเจี๊ว
10. ผ้าขาว ชันล้างหน้า และชันทำหน้า

มนตร์ครู

11. ผ้าสีชมพู ทำเป็นผ้าหน้าโขน
12. เงินก่านน 6 บาท

ของเหล่านี้ต้องเตรียมให้เสร็จก่อน 3 โมงเช้า เวลาจะไหว้ครูต้องจัดตั้งเครื่องดนตรีให้เรียบร้อย ปูผ้าขาวตั้งเครื่องสังเวยต่าง ๆ และครูผู้ที่จะประกอบพิธีไหว้ครูก็จะได้นำมนตร์ครู และแจกธูปเทียนให้แก่ศิษย์ บูชาคุณพระพุทธเจ้าตามแต่จะอธิษฐาน แล้วจึงบูชาครูตามคาถาซึ่งครูจะได้บอกนำให้ คาถาในพิธีนี้มีหลายแบบ มีอันโองการเชิญพระอิศวร พระนารายณ์ พระวิฆณุกรรม เชิญพระฤาษี และเทวดา ทั้ง 9 องค์ เชิญพระประคนธรรพซึ่งเป็นบรมครูใหญ่และครูที่ประจำ ระนาด ฉิ่ง กลอง ตะโพน ปี่ มาประชุมพร้อมกันขอศีลขอพรและขอขมาอภัยที่ได้ผิดประมาทพลาดพลั้งด้วยกายวาจาใจเสร็จจากการขอศีลขอพรแล้ว ก็ถวายเครื่องสังเวยที่เตรียมไว้ โดยมีคาถากำกับอีก เมื่อจะลาเครื่องสังเวยก็ต้องมีคาถา และต้องแบ่งเครื่องสังเวยใส่ยอดตองนำไปให้แก่พาหนะของครูที่อยู่ตามบันไดของทิศต่าง ๆ อีก ครูผู้อำนาจการโปรยข้าวตอกดอกไม้และประพรมน้ำมนตร์ตามเครื่องดนตรี เติมกระเจี๊วและผูกผ้าหน้าโขนใหม่ และต้องประพรมน้ำมนตร์และเจิมหน้าให้

แก่ศิษย์ด้วย เวลาเจิมหน้าก็มีคาถาอีกต่างหาก เป็นเสร็จพิธี (พิธีนี้ศิษย์จะรวมกันหลายคน หา เครื่องสัวยรวมไหว้พร้อมกันทีเดียวก็ได้)

ภาคที่ 3 เป็นพิธีขั้นสุดท้าย คือการครอบ พิธีนี้ทำเฉพาะตัวผู้ที่เรียนเพลงชั้นสูงและผู้ที่ต้องการจะเป็นผู้ฝึกสอนศิษย์ต่อไป เป็นพิธีขอกรรม- สัตย์ต่อครู ผู้ที่จะขอครอบต้องจัดหาเครื่องสัง- เวยเหมือนพิธีภาคที่ 2 และทำพิธีเหมือนกันแต่ ในตอนท้ายพิธีครูจะเรียกศิษย์มาทำพิธีครอบ คือให้ศิษย์ถือเครื่องดนตรีทุกชนิดที่ทำได้เข้ามา หากรู ศิษย์กราบลง 3 ครั้ง ครูว่าคาถาบูชาครู เทวดาให้ศิษย์ว่าตาม ครูส่งเครื่องดนตรีเหล่านั้นให้แก่ศิษย์ และให้พรให้ศิษย์นั้นเจริญรุ่งเรือง เป็นครูผู้อื่นได้ต่อไป ผู้ที่จะได้รับครอบนี้ต้อง เป็นผู้มีอายุอันสมควร (ไม่ต่ำกว่า 25 ปี) พอที่จะสั่งสอนผู้อื่นได้ ครูจึงจะครอบได้ ถ้าผู้นั้นต้องการจะเป็นหัวหน้าในการประกอบพิธีไหว้ครู ก็ จะต้องท่องตำราไหว้ครูจนขึ้นใจและขอกรรม- สัตย์ต่อครู ครูก็จะประสิทธิ์ประสาทให้ แต่ศิษย์ นั้นจะต้องถ่อมใจไว้ว่า ตราบใดที่ครูของตนยังมี ชีวิตอยู่สามารถจะไปทำการไหว้ครูตามที่ต่าง ๆ ได้ ศิษย์นั้นจะจะไม่ยอมทำพิธีไหว้ครูให้แก่ผู้อื่น ต้องให้ครูของตนเป็นผู้ประกอบพิธีนั้น เว้นไว้ แต่ครูจะอนุญาตให้ตนทำแทนจึงจะประกอบพิธี นั้นได้

การไหว้ครู อาจมีบางท่านเห็นเป็นการ เชื้ออย่างเหลวไหล แต่พวกนักดนตรีทุกคนทราบ ดีถึงผลของการไหว้ครู เพราะ 1. เป็นการประ- กันความยึดมั่นในความเคารพรักภักดีต่อครู ได้ผลในการอบรมจรรยาอย่างมาก ศิษย์ที่ดีจะ ไม่กล้าทรยศต่อครูของตนเลย 2. เป็นการขอกุญ- โทย์ในระหว่างครูกับศิษย์ แม้ว่าจะมีข้อผิดพลาด หมองใจ ก็เป็นอันให้อภัยซึ่งกันและกัน เมื่อศิษย์ ผู้นั้นมาทำการเคารพในพิธีไหว้ครู 3. เป็นการ สมนามัคคีในระหว่างเพื่อนศิษย์ด้วยกัน 4. ปลุก ความเชื่อมั่น มีจิตใจเข้มแข็งเชื่องมูมีความรู้ และความสามารถของตน ฯลฯ

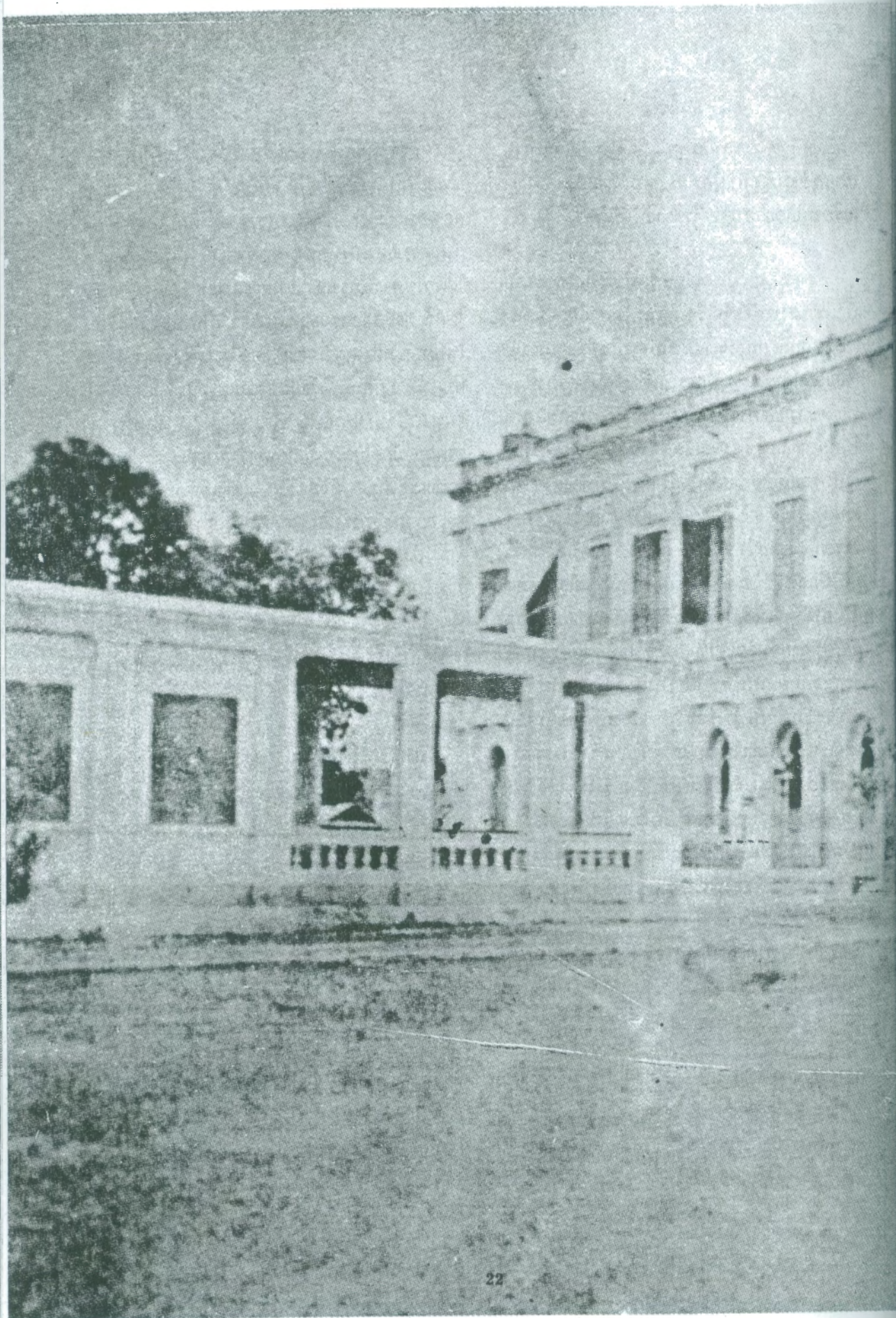
ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ การไหว้ครูดนตรีไทย สำหรับนักดนตรีจึงไม่ควรละเว้น ถ้าปฏิบัติได้ เพียงปีละครั้ง ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นมีความสุข ใจ มีความเจริญรุ่งเรืองในการทำงานของตนเป็นที่ นิยมนับถือของคนทั้งหลาย

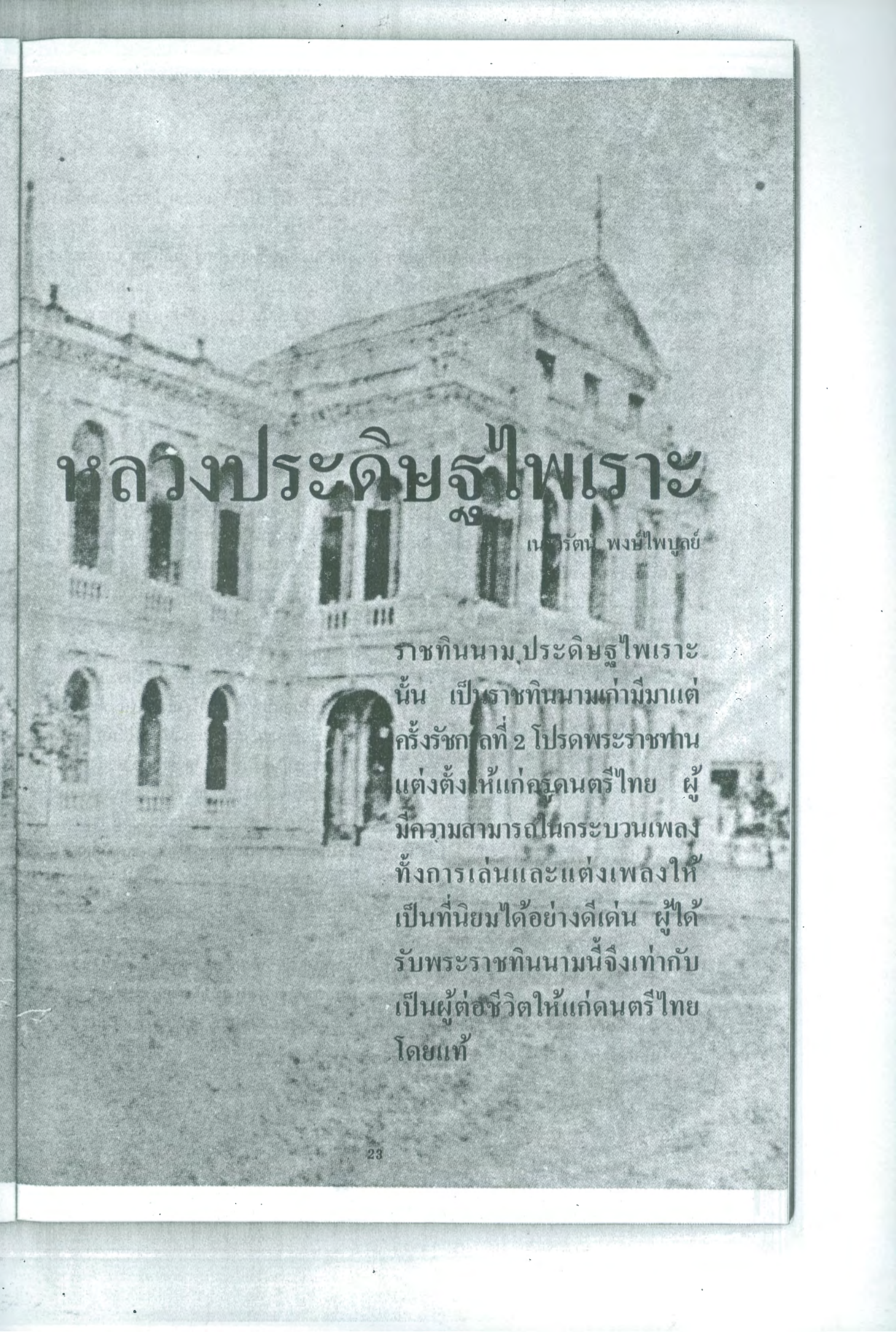
หมายเหตุ คาถาประกอบพิธีไหว้ครูไม่ ได้นับมากกล่าว เพราะท่านอธิบดีกรมศิลปากร กำลังดำริจะแก้ไข ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งคงจะได้พิมพ์ ในภายหลัง

ประดิษฐ์ไพเราะ

5/12/82

เรื่อง “การไหว้ครู” เป็นงานประพันธ์ของหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เคยลงพิมพ์ใน “ปกิณณกส์ังคีต” ที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงกุ่มเสวน (เอื้อน จิตตเสว) และนางจันทน์ จิตตเสว ณ วัดสังเวช วิชาการาม วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2482.

หลวงประดิษฐไพเราะ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ราชทินนาม ประดิษฐไพเราะ
นั้น เป็นราชทินนามเก่ามีมาแต่
ครั้งรัชกาลที่ 2 โปรดพระราชนก
แต่งตั้งให้แก่ครูดนตรีไทย ผู้
มีความสามารถในการบรรเลง
ทั้งการเล่นและแต่งเพลงให้
เป็นที่นิยมได้อย่างดีเด่น ผู้ได้
รับพระราชทินนามนี้จึงเท่ากับ
เป็นผู้ต่อชีวิตให้แก่ดนตรีไทย
โดยแท้

ครุดนตรีไทยท่านแรกที่ได้รับราชทินนามนี้ คือ พระประดิษฐไพเราะ หรือ ครูมี (แขก) ครุยางกูร ในรัชกาลที่ 2 ครุดนตรีท่านนี้ได้ชื่อว่าเป็นเอกทางปี่ ถึงกับมีกล่าวไว้ในกลอนไหว้ครูเสภาว่า “ครูมีแขกคนนี้เขาดีครั้น เป้าทยอยลอย ลั่นบรรเลงลือ” เพลงทยอยที่กล่าวถึงนี้คือเพลง “ทยอยเดี่ยว” ซึ่งครูมีเป็นผู้ประดิษฐ์ทางขึ้นไว้สำหรับเดี่ยวปี่ ต่อมามีถึงเดี่ยวนี้อีกยังพอจะหาฟังเพลงนี้ให้เป็นขวัญหูได้อยู่บ้างหากมีบุญพอ เพราะทุกวันนี้ผู้เล่นเพลงนี้ มีให้นับตัวได้น้อยนัก คนต่อมาได้เป็นที่พระประดิษฐไพเราะเช่นกัน คือ ครูตาด ตาตะนันท์ ครุดนตรีในรัชกาลที่ 5 ท่านสุดท้าย คือ หลวงประดิษฐไพเราะ (จางวางสร) ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ในรัชกาลที่ 6

ใครเคยสังเกตบ้างว่า ก่อนที่เทียนจะดับนั้นมักทอดแสงสว่างสดใสที่สุดเสียก่อนแล้วจึงดับลง ช่วงเวลาที่หลวงประดิษฐไพเราะยังมีชีวิตอยู่นั้น เป็นยุคที่ดนตรีไทยกระตือรือร้นเฟื่องฟูที่สุด เมื่อสิ้นท่านก็เหมือนสิ้นยุคทองของดนตรีไทย ไปด้วย จนทุกวันนี้ขออย่าได้เป็นอย่างเทียนเล่มนั้นเลย เจ้าประคุณ!

ครูหลวงประดิษฐไพเราะ นามเดิมว่า สร เป็นบุตรคนสุดท้องของนางยิ้มและครูสิน ศิลปินบรรเลง ครูปัทมาผู้มีชื่อเสียงแห่งจังหวัดสมุทรสงคราม และเคยเป็นศิษย์ของครูมีแขก พระประดิษฐไพเราะ มาก่อนด้วย ท่านเกิดที่ตำบลคลองควาแดง จังหวัดนั้น เมื่ออายุเพียง 5 ขวบก็ตั้งมือวงเป็นเพลงได้โดยไม่มีใครหัดให้ แต่ก็ยังไม่ได้สนใจจะหัดจริงจังอย่างใด กระทั่ง

เริ่มประทับใจดนตรีไทยจนรักที่จะเรียนจะหัดเอา เมื่ออายุได้ 11 ขวบ ในงานโกนจุกตัวเองบิดาท่านได้จัดเป็นงานใหญ่ มีปี่พาทย์มาประชันวงกันหลายวง ได้เห็นฝีมือความสามารถของนักดนตรีเหล่านั้น และรู้สึกถึงความไพเราะของเพลงขึ้นมาในทันที จึงได้เริ่มหัดกับบิดาด้วยความตั้งใจมาตั้งแต่นั้น และในชั่วเวลาไม่นานนักก็สามารถออกประชันวงกับเขาได้เช่นกัน

จากการได้ออกแสดงฝีมือนี้เองที่ทำให้ชื่อเสียงของนายสร เป็นที่เลื่องลือในหมู่นักดนตรีมากขึ้น โดยเฉพาะในงานใหญ่ครั้งแรก คือ งานโกนจุกเจ้าจอมเอิบ และเจ้าจอมอบ ธิดาเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ จังหวัดเพชรบุรี นั้น ฝีมือระดับเอกของนายสร ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด คือการตีได้ “ไหว” คำว่า “ไหว” นี้ เป็นภาษาดนตรี โดยเฉพาะระนาดเอก หมายถึงการตีได้รวดเร็วอย่างยิ่ง ใครตีได้อย่างนี้จัดว่าฝีมืออยู่ในขั้นสูงทีเดียว ครั้งนี้เองที่ทำให้ชื่อให้กับ นายสรบุตรครูสินไว้มาก อีกครั้งหนึ่งที่สำคัญ คือ การประชันวงในงานคล้ายวันเกิดของเจ้าคุณจอมมารดาสำคัญ พระมารดาสมเด็จพระปิยะมหาราชาธิราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร นายสรได้แสดงฝีมือเดี่ยวระนาดเอกเพลงกราวในเถา เพลงนี้เป็นเพลงที่ต้องใช้วิธีบรรเลงยากมาก และใช้เวลาถึง 1 ชั่วโมง นายสรบรรเลงได้อย่างดีเป็นที่พอพระทัยของเจ้านายที่เสด็จมาในงานนั้น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งเป็นนักดนตรีฝีมือพระหัตถ์เยี่ยม ถึงกับประทับรางวัล

เหตุการณ์สำคัญที่ชักนำให้นายสรได้เข้ามาอยู่ในวังบูรพาภิรมย์ คือ เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เสด็จไปบัญชาการรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสลำเขือง จังหวัดราชบุรี สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ วังบูรพาองค์นี้ ได้ทรงทราบกิตติศัพท์ของนายสร จึงรับสั่งให้หาตัว เมื่อได้ทรงสดับฝีมือของนายสรแล้ว ทรงพอพระทัยมากถึงกับทรงขอตัวจากบิดาท่าน ให้เข้ามาเป็นมหาดเล็กในพระองค์ นายสรจึงได้เข้ามาเป็นมหาดเล็กจนได้เป็นจางวาง คือ เป็นใหญ่ในบรรดามหาดเล็ก อยู่ในวังบูรพาภิรมย์ ตั้งแต่เมื่อมีอายุได้เพียง 19 ปี

ระยะอยู่ในวังบูรพาภิรมย์นี้เอง ที่ชื่อของจางวางสร และวงดนตรีวังบูรพาภิรมย์เป็นที่ขกยอกันทั่วไป ทั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ก็โปรดทรงชูปเลียงด้วยพระกรุณาเป็นอย่างยิ่ง ทรงอุปถัมภ์ให้อุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร 1 พรรษา โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ พร้อมทั้ง ทรงพระกรุณา

จัดการแต่งงานให้กับน.ส. โชติ หุราพันธ์*ธิดา พันโทพระประมวณประมาณพล (พันธุ์ หุราพันธ์) จางวางสรได้ตั้งใจปฏิบัติหน้าสนองพระกรุณา ด้วยความจงรักภักดีอย่างสุดความสามารถ ตลอดมา ความสามารถของจางวางสรนั้น ไม่จำเพาะเพียงฝีมือ การบรรเลงดนตรีไทยได้ทุกเครื่องมือเท่านั้น ท่านยังมีความสามารถในการประดิษฐ์เพลงขึ้นใหม่ ตลอดถึงการปรับปรุงเพลงที่มีอยู่แล้ว ขยายอัตราจังหวะขึ้นเป็นสามชั้น และทอนลงเป็นชั้นเดียว ที่เรียกว่าเพลงเถา ได้อีกด้วย การปรับปรุงเพลงประเภทนี้ ท่านได้ทำไว้ถึงร้อยกว่าเพลง และยังนิยมเล่นกันมาจนทุกวันนี้ มีเพลงลาวเสียงเทียน เป็นต้น

สมัยนั้น การขับเสภาแล้วร้องส่งยังมียุ่ ว่ากันว่าบางที่มีการลองภูมิกัน ในระหว่างคนขับเสภากับวงดนตรี คือ เมื่อถึงตอนจะร้องส่งคนร้องขึ้นเสียงใด เมื่อจบแล้ว ดนตรีต้องรับเสียงนั้นให้ได้ โดยไม่เสียเพลงด้วย ครั้นท่อนสองจึงปรับให้ลงกัน และวงวังบูรพาฯ นั้นขึ้นชื่อว่าไม่เคยจนสักที ถึงกับเจ้านายบางพระองค์โปรดให้หาคนร้องเพลงที่วังวังบูรพาฯ ยังไม่ได้

* ภายหลังได้ยกย่อง น.ส. พุ หุราพันธ์ ธิดาคนสุดท้ายของ พันโทพระประมวณประมาณพล ขึ้นเป็นภรรยาอีกคนหนึ่ง มีบุตรธิดากับภรรยาทั้ง 2 รวมทั้งสิ้น 12 คนคือ

- (1) เด็กหญิงสร้อยไข่มุกด์ ศิลปบรรเลง (ถึงแก่กรรม)
- (2) เด็กหญิงสุกัรดา ศิลปบรรเลง (ถึงแก่กรรม)
- (3) คุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง
- (4) นางมหาเทพกษัตริสมุห (บรรเลง ซากกริก)
- (5) เด็กชายศิลปสราวุธ ศิลปบรรเลง (ถึงแก่กรรม)

- (6) นายประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง
- (7) นางกัลลิกา ศิลปบรรเลง
- (8) นางชัชวาลย์ จันทร์เรือง
- (9) เด็กชายแดง ศิลปบรรเลง (ถึงแก่กรรม)
- (10) นายขวัญชัย ศิลปบรรเลง (ถึงแก่กรรม)
- (11) นาวาเอก (พิเศษ) สมชาย ศิลปบรรเลง
- (12) นายสนั่น ศิลปบรรเลง

สมเด็จพระเจ้า วัชรบุรพาทรงฉายพร้อมพระโอรสและพระธิดา

เรียกเป็นตัว ๆ ท่านปล่อยตัวเชิดไม่รู้กี่ตัวต่อกี่ตัว เชิดไม่จบ ไม่ซ้ำกันเลย และยังไม่ยอมลงเร็ว จนคนในวงเหวี่ยงหืด คนกลางยังรุกยิ่งเร่ง ท่านก็ยิ่งหนี ยิ่งเร็ว ยิ่งไหว แต่ยังไม่ยอมลง จนที่สุดท่านหันมาดู เห็นคนกลางผู้นั้นเหวี่ยงทวนตัว พักหน้าขอลง ท่านจึงได้รวล่ง พอลงไม้กลองสุดท้าย คนกลางก็ฟุบเป็นลมตรงหน้ากลองคู่นั้นเอง พอฟื้นขึ้นก็คลานเข้าไปกราบจางวางสร ท่านเข้าทอดแล้วบอกว่า “ตั้งแต่ทำโหมโรงมา เพิ่งสนุกจริง ๆ วันนี้ คราวหน้ามาใหม่นะ” แล้วทั้งคู่ก็เลยได้สนิทสนมกัน เพราะได้รู้มือกันนั่นเอง

เพลงที่ขึ้นชื่ออีกเพลง คือเพลงเขมรเลียบพระนคร เพลงนี้จางวางสรได้ประดิษฐ์ขึ้นจากเพลง เขมรเขาเขี้ยว 2 ชั้น บรรเลงถวายกันเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 เมื่อเสด็จเลียบมณฑลนคร

ศรีธรรมราช เป็นเพลงที่มีท่านองไพบรา และเป็นที่นิยมกันอยู่จนทุกวันนี้เช่นกัน ในการบรรเลงคราวแรกนั้นเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก โปรดเกล้าฯ พระราชทานเหรียญราชรุจิทอง รัชกาลที่ 5 และที่ 6 ของพระองค์เอง ทั้งนี้เพราะพระองค์เคยโปรดฝีมือดนตรีของจางวางสร ตั้งแต่ครั้งยังทรงเป็นมกุฎราชกุมาร

จากการที่ท่านได้ประดิษฐ์เพลงอันไพเราะ ขึ้นมากมายนี้เอง เมื่อได้มีโอกาสบรรเลงถวายคราวหนึ่ง* จึงโปรดพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นหลวงประดิษฐไพเราะ

* งานครั้งนี้ คืองานคล้ายวันเกิดของเจ้าพระยารามราฆพ (ม.ล. พัน พึ่งบุญ) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงฟังการบรรเลงของจางวางสร และพอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง

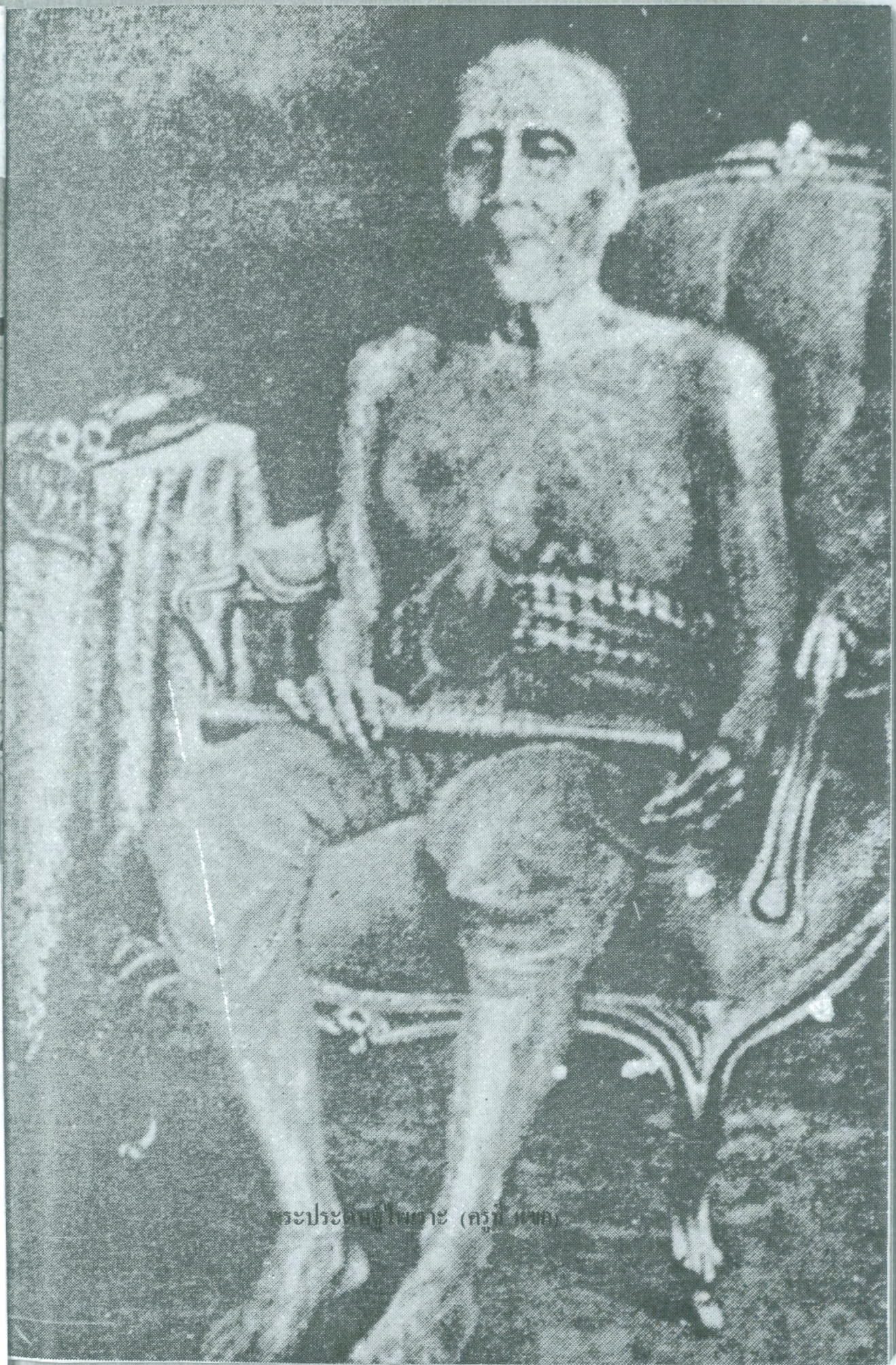

ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าบรมโกศไปชวา พ.ศ. ๒๔๕๑

ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ 7 หลวงประดิษฐ
ไพเราะ ได้รับราชการเป็นผู้ถวายวิชาดนตรีไทย
แด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและ
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี
ได้กราบบังคมทูลแนะนำวิธีการแต่งเพลงไทย
ตามหลักดุริยางค์ไทย จนทรงพระราชนิพนธ์
เพลงได้ เพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ คือเพลง

เขมรลอองค์ ราตรีประดับดาว และเพลงคลื่น
กระทบฝั่ง

ในรัชกาลนี้เอง ที่หลวงประดิษฐไพเราะ
ได้มีโอกาสไปต่างประเทศถึงสองครั้ง แต่ละ
ครั้ง นอกจากจะได้ไปแสดงความสามารถทาง
ดนตรี อันทำชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติแล้ว ท่าน

พระประตู่โพธารณะ (ครูใหญ่)

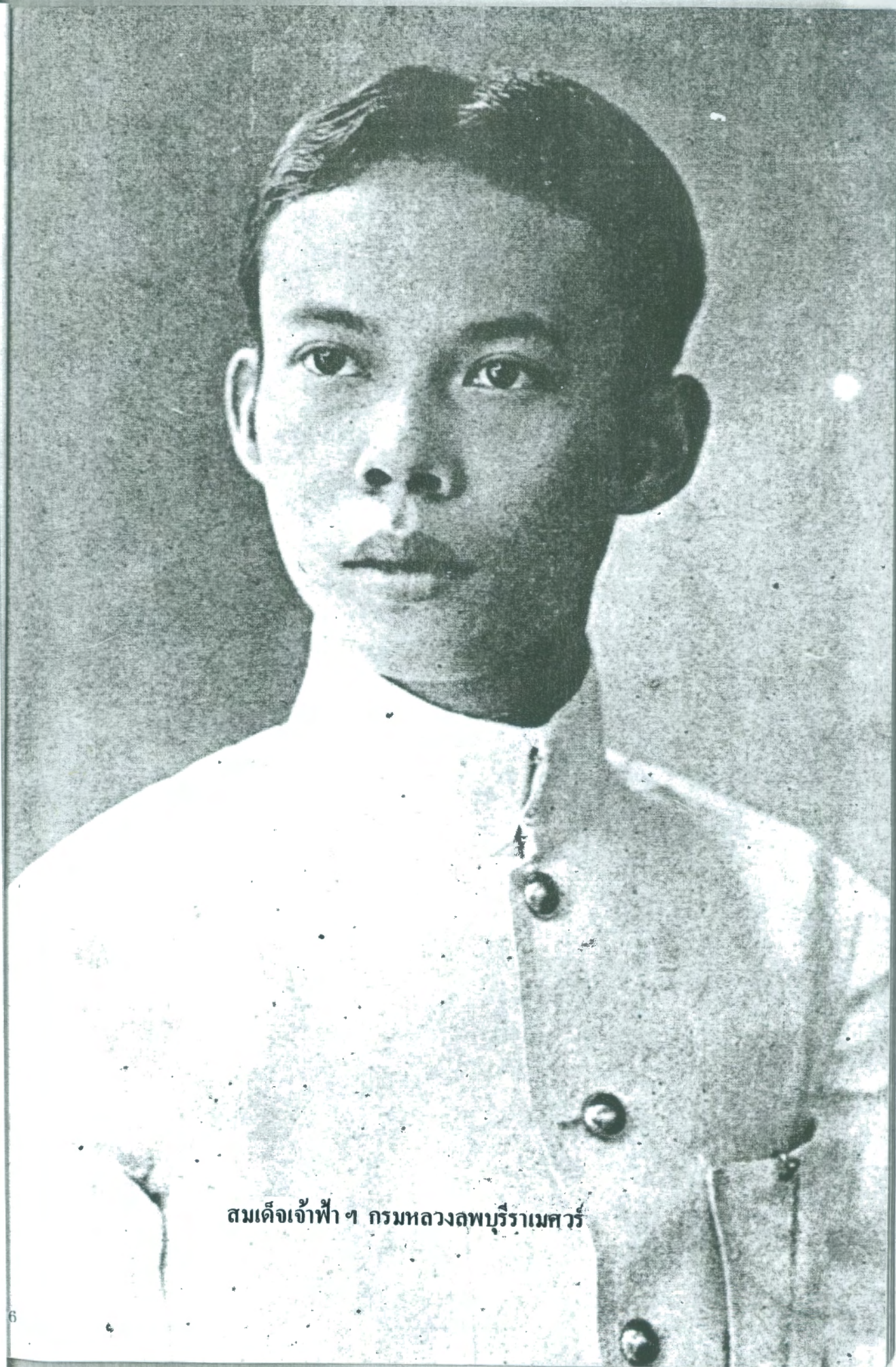
ครูสิน ศิลปบรรเลง

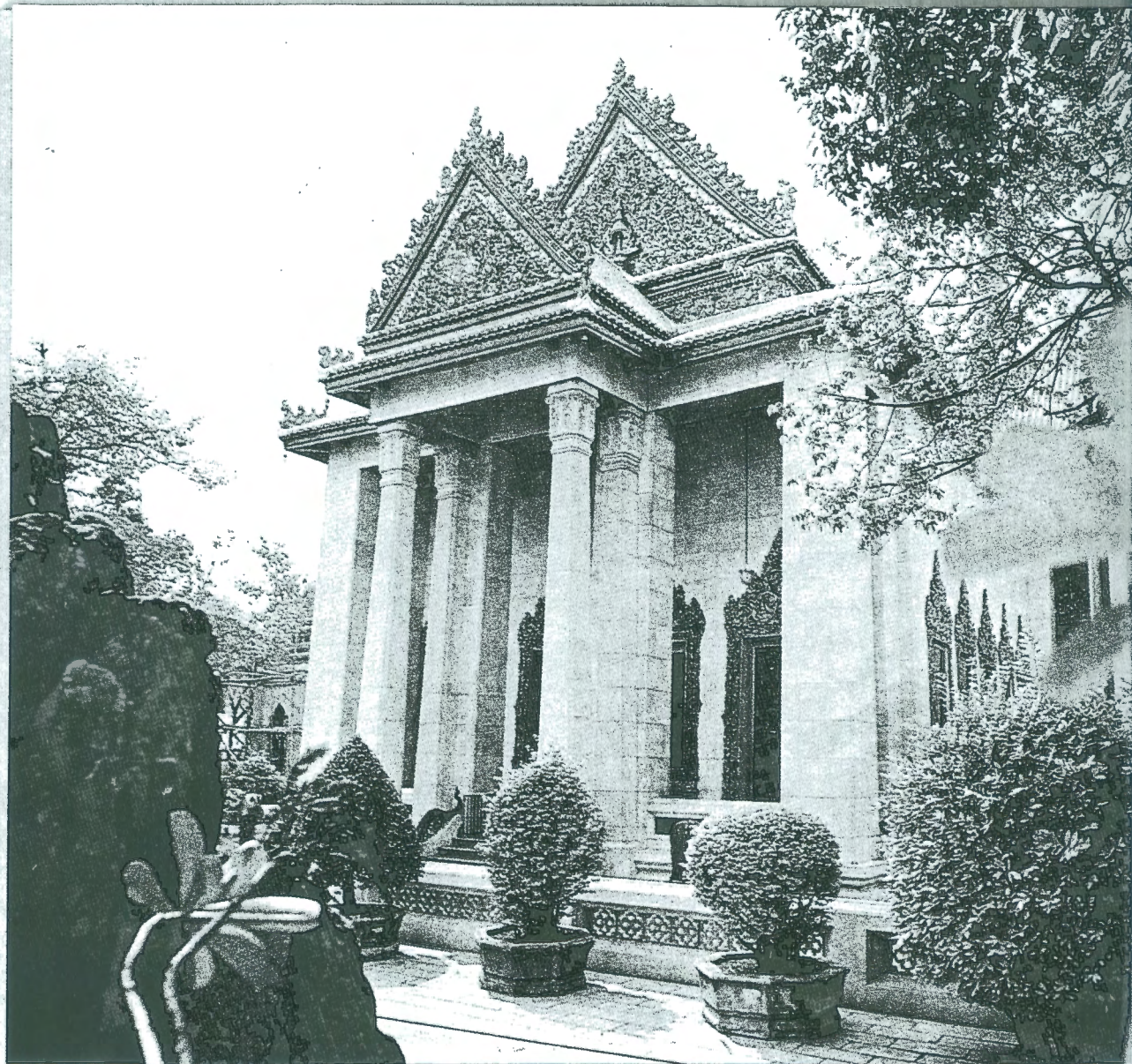
พระยาประสานดุริยธัญญ์ เสนาบดีกรมการศาสนา

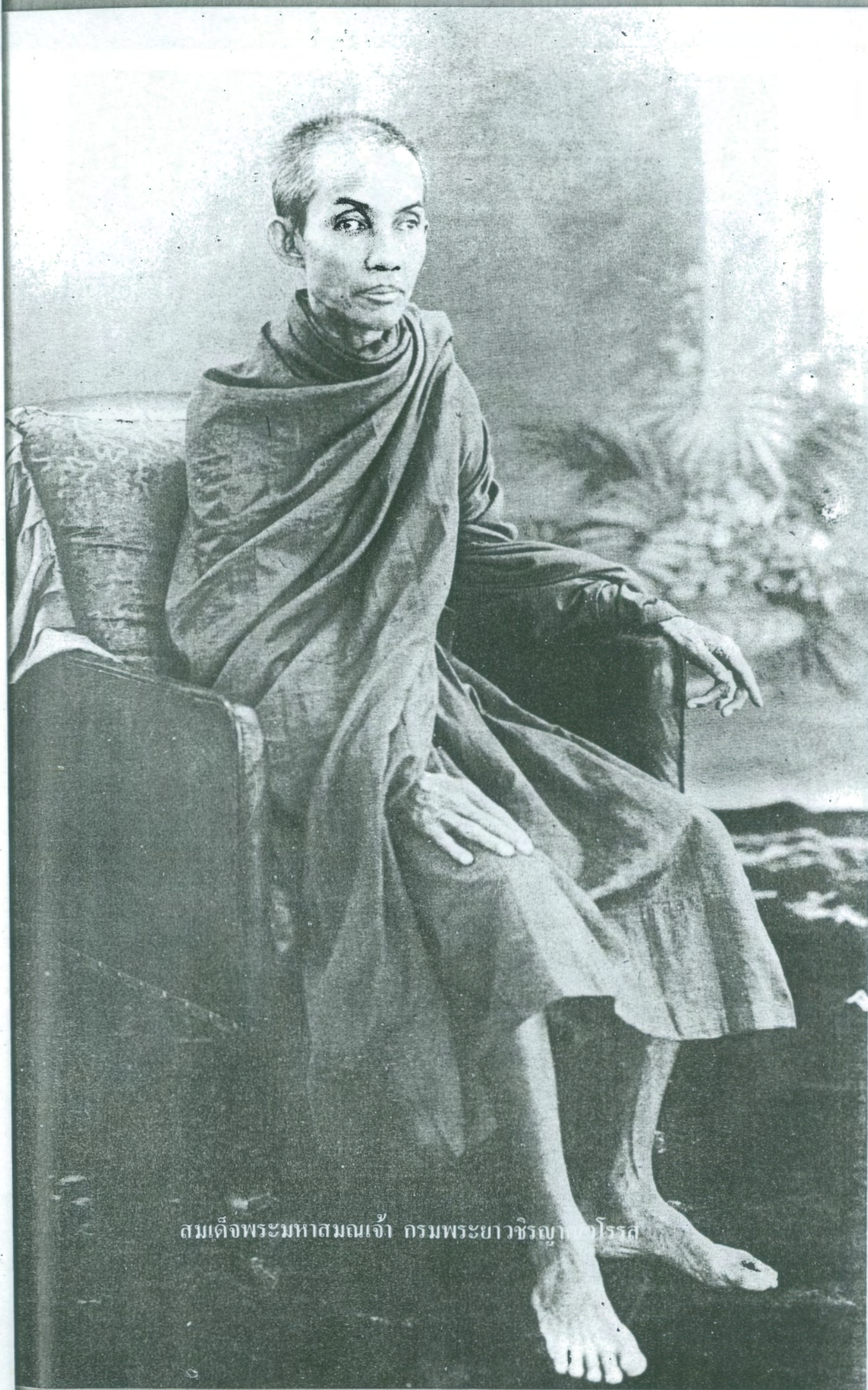
สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์

๑ มี นี ท่วมปีตาตลิ่งแม่น้ำกรม
 * ปีฉ. ๑๒๑ เลื่อน ๓ จิม ๑๑ ทำ อัง สิบหก
 มี จักรบ ๑๑๗, สก. เด็จ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 พระ เขม. สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 ก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 ออกมา เลื่อน ๓ จิม ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ
 ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ สก. ๑๑๗ พระ อัง สิบ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

เหรียญราชรุจิของรัชกาลที่ 5 และ 6

เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา

การบรรเลงมโหรีในงานขึ้นพระตำหนักเปี่ยมสุข ที่ศาลาเรียง พระราชวังไกลกังวล

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ตีระนาดเอก พระองค์หญิงรำไพทรงดีจะเข้ กรมหมื่นอนุพงษ์
จักรพรรดิ ทรงยี่นตีฆ้องราว กรมหมื่นอนุวัตรจาตุรนต์ ทรงซออู้ขนาดใหญ่ พระองค์เจ้าคุณไววัฒน์
ทรงสีซอดัง ม.จ.เป็น ทรงขลุ่ย พระประจักษ์ดุริยางค์ และ พระพาศย์บรรเลงมโหรี ตีกลองและตะโพน
หลวงไพเราะเสียงซอ ตีระนาดทุ้ม หลวงเสียงเสนาะกรรม ตีฉิ่ง และครูท้วม ประสิทธิ์กุล ขับร้อง.

ក្នុងរូប

[illegible]

เป็นเวลา 1 เดือน นับได้ว่าหลวงประดิษฐไพเราะ ได้เป็นครูในทางดนตรีของเขมรด้วย แม้จนทุกวันนี้ ตลอดเวลาที่สอนอยู่ในราชสำนักเขมรท่านเป็นที่รักใคร่และยกย่องของทุกคนตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมา ถึงสามัญชนผู้รักดนตรีในโอกาสเดียวกันนี้ ท่านได้ศึกษาเพลงเขมรมาด้วยหลายเพลง บางเพลงก็นำมาประดิษฐ์ขึ้นเป็นเพลงเถาให้ชื่อว่า เพลงชะแมร์ต่าง ๆ เช่นนกเขาชะแมร์ เป็นต้น*

หลวงประดิษฐไพเราะ ได้ประดิษฐ์เพลงใหม่ ๆ ขึ้นเนื่อง ๆ ท่านมีความเห็นว่าเพลงไทยจะวิวัฒนาการได้ จะต้องมีการประดิษฐ์เพลงให้มีเพิ่มขึ้น โดยรักษาหลักเดิม และใช้ศิลปะ

ในการประดิษฐ์การบรรเลงให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปเสมอ ดังนั้น เมื่อได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณ จนถึงวัยชรา ก็ได้กราบถวายบังคมลาออกมาสั่งสอนศิษย์ที่มาสัมครเรียน โดยมีได้หวังผลประโยชน์ใด ๆ บ้านศิลปบรรเลงครั้งนั้น เหมือนป่อวิทยาทานเป็นที่พักพิงของศิษย์หาหน้าหลายตา มีทั้งที่อาศัยอยู่กับท่าน และที่ไปมาอยู่เสมอไม่ขาด เสียงเพลงไทยกังวานขับกล่อมอยู่ในบ้านแทบว่าจะไม่เคยขาดเสียงเลย

เพลงไทยนั้น มีความไพเราะ และประณีตพิสดารเป็นพิเศษอยู่ในตัวเองแล้ว เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตเสด็จกลับจากยุโรปใหม่ ๆ มีพระประสงค์จะเปลี่ยน

* อนึ่งย่อมเป็นที่ทราบกันว่า หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้นำปีพาทย์มอญมาใช้ประกอบศพ จนกลายเป็นประเพณีนิยมสืบมาจนปัจจุบัน ทั้งเป็นเหตุให้ท่านปรุงเพลงสำเนียงมอญขึ้นไว้มากต่อมาก แต่หากจะแบ่งระยะเวลาที่ปีพาทย์มอญซึ่งไทยรับทอดจากสายวัฒนธรรมมอญโดยตรงเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 อาจตั้งแต่ราวรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ระยะดังกล่าวปีพาทย์มอญยังคงแพร่หลายอยู่เฉพาะในหมู่ชาวมอญซึ่งอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเท่านั้น โดยกำหนดหมายชื่อเรียกในยุคแรก ๆ ว่า “ปีพาทย์รามัญ”

ระยะที่ 2 ปีพาทย์มอญเริ่มเข้ามามีบทบาทในพิธีหลวงเป็นครั้งแรกเมื่อครั้งงานพระเมรุ สมเด็จพระเทพสตรีนทรบรมราชินี แต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยพระองค์ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระเทพสตรีนทรบรมราชินีทรงมีเชื้อมอญ จากนั้นจึงกลายเป็นประเพณีนิยมว่าถ้าเป็นงานพระศพหลวงแล้ว ต้องมีปีพาทย์มอญร่วมประกอบด้วยอีกอย่างหนึ่ง

ระยะที่ 3 ในราวปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หลวงประดิษฐไพเราะ ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้เริ่มใช้วงปีพาทย์มอญประกอบศพโดยทั่วไป เพิ่มจากวงปีพาทย์นางหงส์ ซึ่งเคยใช้มาแต่เดิมอีกอย่างหนึ่ง โดยนำเพลงมอญแท้ ๆ ซึ่งได้ศึกษาจากครูสุ่ม เจริญดนตรี มากมายหลายเพลงมาปรุงเป็นเพลงประกอบ ก็ปรากฏว่าเป็นที่นิยมทั้งในหมู่ผู้ฟังและผู้บรรเลงโดยทั่วไป ปีพาทย์มอญจึงเริ่มแพร่หลายไปทั่วทุกภาค และถือเป็นเครื่องประกอบสำหรับงานศพตั้งแต่นั้นมา

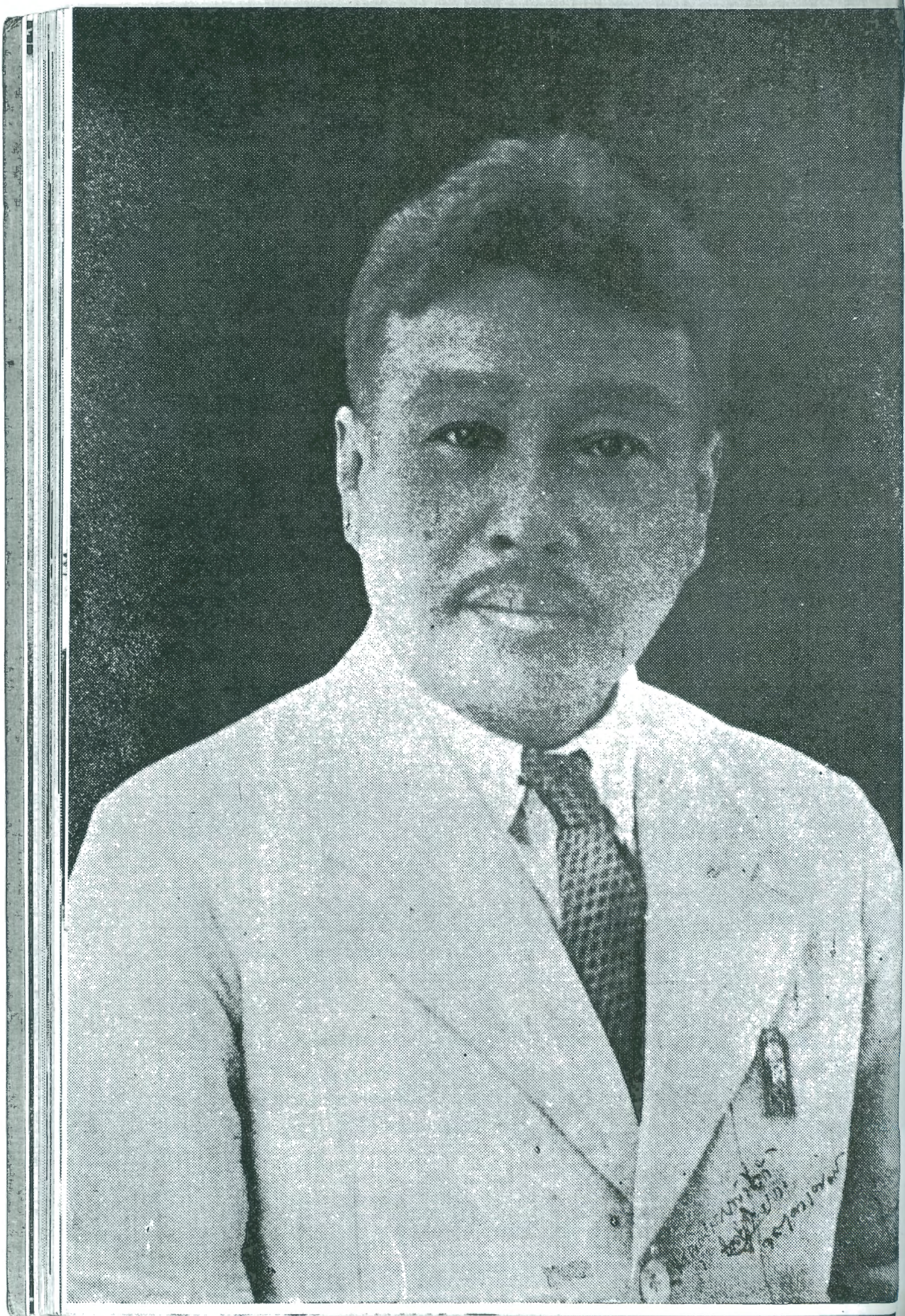
แปลงเครื่องดนตรีของเราให้มีเสียงเพิ่มขึ้นอีก 5 เสียงอย่างฝรั่ง ได้ทรงส่งช่างชาวยุโรปมาทำ ถ้วย และให้นั่งเก้าอี้เล่นได้ทรงทดลองทำเพลง ถาวาคำหอม และเพลงสั้นอื่น ๆ อีก โดยให้มี ประสานเสียงแบบสากลแล้วบรรเลงให้ศาสตราจารย์ชาวยุโรป ซึ่งขณะนั้นสอนวงเครื่องฝรั่งที่กองทหารฟัง เปรียบเทียบกับทางบรรเลงของไทย แท้ ๆ ปรากฏว่าฝรั่งฟังแล้วบอกว่า ผู้ของไทย แท้ ๆ ไม่ได้เพราะได้ทำไว้ประณีตละเอียด สมควรแล้วไม่ควรใช้เสียงประสานแทรกเข้ามา ให้เสียงที่นักปราชญ์ของไทยคิดไว้เลย เจ้านาย พระองค์นี้จึงทรงหันมาเล่นเพลงไทย และตั้ง วงปี่พาทย์ขึ้นในวังของพระองค์ท่าน แต่นั้นมา และต่อมาถึงกับทรงวางระเบียบไว้ว่าดนตรีไทย วงวงบางขุนพรหม จะเล่นดนตรีฝรั่งไม่ได้ และ เครื่องดนตรีฝรั่งก็ไม่ยอมให้เล่นเพลงไทยเพราะ เพี้ยน และหูของคนไทยเวลานั้นทนฟังเสียงเพี้ยน ไม่ไหว ผิดกับเวลานี้ คนไทยเราเกือบไม่รู้จักร ว่าเป็นเสียงเพี้ยนเป็นอย่างไร เสียงตรงเป็นอย่างไร

อัจฉริยภาพ ของหลวงประดิษฐไพเราะ นั้นไม่เพียงแต่จะประดิษฐ์เพลงใหม่ ๆ ขึ้นเท่านั้น ท่านยังจำเพลงต่าง ๆ ไว้ได้ เป็นพันเพลง ขึ้นไป แม้เมื่อชราแล้วท่านยังไปสอนอยู่ที่ครูสกา ถึง 5 ปี ก่อนจะล้มป่วยและถึงแก่กรรมเมื่อวันที่

ที่ 8 มีนาคม 2497 เมื่อครั้งละคอนเรื่อง ผกาวัล ของเสฐียรโกเศศแสดงถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ก่อนเสด็จสวรรคต เพียงไม่กี่วัน หลวงประดิษฐไพเราะได้ประดิษฐ์เพลงไทยประกอบละคอนเรื่องนั้น และ เป็นผู้ถวายคำอธิบาย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเมื่อทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช ประทับทอดพระเนตรอยู่ด้วย เป็นที่พอพระราชหฤทัยอย่างยิ่งถึงเกล้าฯ รัชกาลที่ 8 โปรดดนตรีไทย และ ทรงพระราชดำริ จะทรงศึกษาดนตรีไทยบ้าง แต่ก็มาด่วนเสด็จสวรรคตเสียก่อน

เมื่อสิ้นหลวงประดิษฐไพเราะ ก็เหมือนสิ้นประทีปอันโชติช่วงของดนตรีไทยไปหนึ่งดวง แต่เป็นดวงที่ใหญ่ที่สุดในระยะหลังแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ที่ยังเห็นเป็นหลักอยู่ในปัจจุบัน ก็เห็นจะเป็น นายมนตรี ตราโมทซึ่งประดิษฐ์ เพลงขึ้นใหม่ ๆ ไพเราะเหมาะสมโดยไม่ทิ้งหลักเดิมอยู่เสมอ ๆ ตามโอกาสอันควร เมื่อขาดการสนับสนุนและปิดประตูโอกาสของดนตรีไทย เสียแล้ว นักดนตรีไทยผู้มีฝีมือที่ยังเหลืออยู่ ก็ไม่รู้จะเล่นจะแต่งเพลงให้ใครฟัง

นอกจากฟังกันเองในวงแคบ ๆ หมดกำลังใจลงไปทุกวัน ๆ

คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ กับข้าพเจ้า

มนตรี ตราโมท

คติของนักดนตรีไทย บุคคลที่จะเป็นครู และศิษย์กันนั้นอาจไม่เคยเห็นหน้าคำตากันเลย ก็เป็นครูเป็นศิษย์กันได้ เพียงแต่เอาเพลงของท่านมาบรรเลง จดจำทำนองหรือเม็ดพรายตลอดจนวิธีการต่าง ๆ มาใช้ ก็นับว่าท่านได้เป็นครูแล้ว อย่างที่เรียกกันว่า “ครูพักลักจำ”

ข้าพเจ้าได้เป็นศิษย์ของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาตั้งแต่เริ่มฝึกหัดปี่พาทย์มาได้เพียงปีกว่า ๆ ตั้งแต่ออยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี และท่านยังมีนามว่า “จางวางศร” เพราะข้าพเจ้าได้ใช้เพลง โอ้ลาว ซึ่งเป็นทางของท่าน กับ เพลงเชิดจีน ซึ่งเป็นทางของ “ครูสิน ศิลปบรรเลง” ปิตาของท่าน แต่ท่านเป็นผู้นำออกเผยแพร่บรรเลงอยู่เสมอ

ครั้นเมื่อมาอยู่กรมมหรสพ ก็ยังได้ใช้เพลงของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ บรรเลงอยู่เป็นประจำหลายเพลง เช่น เพลงเขมรเลียบนคร เขมรพวง และพราหมณ์ดีดน้ำเต้า เป็นต้น ข้าพเจ้าพยายามศึกษาในเม็ดพราย และ ทำนองเพลงต่าง ๆ ของท่าน เพื่อนำมาเป็นเครื่องประกอบสติปัญญาอยู่เสมอ เมื่ออยู่ในกรมมหรสพ นานเข้า ก็ได้รู้จักนักดนตรีต่าง ๆ กว้างขวางออกไป ได้ร่วมบรรเลงปี่พาทย์กับคณะต่าง ๆ ตลอดจนวงของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ทำให้ได้รู้จักกับท่านได้พบกับท่านบ่อยขึ้น รู้สึกว่าท่านก็พอใจในข้าพเจ้าอยู่

เมื่อท่านได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐไพเราะแล้ว จึงมีงานที่ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านเข้าไปตีระนาดเอก ร่วมวงกับข้าราชการในกรมมหรสพบ่อยขึ้น และทุกครั้งที่ท่านต้องเข้าไปตีระนาดเอกถวาย ท่านก็ต้องเลือกข้าพเจ้าเป็นผู้ตีระนาดทุ้มทุกครั้ง โดยปรกติกการแสดงโขนละครคนมักจะมีร้องเพลงให้ปี่พาทย์รับเพลงละหลาย ๆ คำ คุณครูหลวงประดิษฐฯ ท่านเป็นผู้ที่ชอบเปลี่ยนท่านองบรรเลงรับเป็นทางต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ซ้ำกัน เวลาที่ท่านจะเปลี่ยนท่านองเที่ยวไหนเป็นทางอย่างไร ท่านก็จะกระซิบบอกข้าพเจ้าว่าเที่ยวนี้ทำอย่างนั้น ๆ เที่ยวนี้ทำอย่างนี้ ข้าพเจ้าก็บรรเลงสอดคล้องตามความประสงค์ของท่าน ได้ทันความต้องการ ท่านจึงพอใจที่จะให้ข้าพเจ้าตีระนาดทุ้มในเมื่อท่านตีระนาดเอกเสมอ

เมื่อต้น พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแสดงโขนสมักร ตอนปราบดาตะกาสุรณ โรงละครในพระราชวังสวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงเป็นพระวชิรญาติในการแสดงโขนสมักรครั้งนี้ โปรดเกล้าฯ ให้มีวงปี่พาทย์บรรเลงประกอบ ๒ วง วงหนึ่งนั้นเป็นวงข้าหลวงเดิมเดิมทั้งวงมีพระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต) ตีระนาดเอก อีกวงหนึ่งเป็นวงผสม โดยมีคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ตีระนาดเอก เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ก็มี พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ดิฉัน้องวงใหญ่ ข้าพเจ้าตีระนาดทุ้ม หมั่นประคมเพลงประสาน (ใจ นิตยผลิน) เป่าปี่ หมั่นนารทประสาทศัพท์ (หัด โกสรวรณ) ตีตะโพน หมั่นกนัธรพประสิทธิ์สาร (แตะ กาญจนผลิน) ตีกลองทัด นอกจากนี้ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่ามีใครบ้าง

การบรรเลงปี่พาทย์ประกอบโขนคืนวันนั้นสนุกมาก วงข้าหลวงเดิมนั้น บรรเลงตามแบบแผนอย่างเคร่งครัดเรียบร้อย ส่วนวงผสมซึ่งคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะตีระนาดนี้ ไม่ว่าเพลงใดที่มีบรรเลงหลายเที่ยวแล้ว จะต้องเปลี่ยนทางทุกเที่ยว ไม่ให้ซ้ำกันเลย ก่อนจะบรรเลงคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะจะกระซิบบอกข้าพเจ้าก่อนว่า เที่ยวนี้เอาอย่างนั้น เที่ยวนี้เอาอย่างนี้ ซึ่งข้าพเจ้าก็ติดตามได้สอดคล้องต้องตามประสงค์ทุกเที่ยว จึงเป็นที่พอใจของท่านมาก

ครั้นสิ้นสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 ข้าราชการกรมปี่พาทย์และโขนหลวง โอนมาขึ้นกระทรวงวัง เจ้าพระยาวรวงศาพิพัฒน์ (ม.ร.ว. เย็น อิศรเสนา) เสนาบดีกระทรวงวัง ให้จัดตั้งกรมปี่พาทย์หลวงขึ้นใหม่ รับสมัครเด็ก ๆ ทั้งนักดนตรี โขน ละครคน ชายหญิง ให้คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะเป็นผู้บังคับบัญชาฝ่ายดนตรีไทย ข้าพเจ้าจึงได้ใกล้ชิด ได้เป็นศิษย์ของท่าน โดยเต็มตัวตั้งแต่บัดนั้น การต่อเพลงหรือปรับวง ท่านได้สอนและแนะนำอย่างอารมณ์ดีเสมอ ไม่เคยพบการดุด่าอย่างไรเลย ข้อนี้นั้นข้าพเจ้าอาจผิดกว่าศิษย์ผู้อื่นไปบ้างก็ได้ เพราะเคยได้ยินศิษย์บางท่านได้เล่าว่า ท่านดุอย่างนั้นอย่างนี้ บางคนก็เคยถูกลงโทษแรง ๆ แต่ข้าพเจ้าไม่เคยพบเลย รู้สึกว่าท่านเชื่อความสามารถ และไว้วางใจข้าพเจ้ามาก เช่น การแสดงละครของคณะบ้านสามเสน ของเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ ซึ่งปี่พาทย์ที่บรรเลงเป็นวงของท่าน และท่านจะต้องตีระนาดเป็นประจำ ภายหลังท่านก็ได้มอบให้ข้าพเจ้าเป็นคนตีระนาดประกอบการแสดงละครคนคณะนี้แทนท่าน บางครั้งก็มอบให้ข้าพเจ้า

ควบคุมด้วยตลอดมาจนละคอนคณะนี้ได้โอนไปเป็นคณะบรรทมสินธุ์ ของพระยาอนิรุทธเทวา จึงหมดพันธะการบรรเลงประจำ เพราะวงปี่พาทย์ของเจ้าคุณอนิรุทธเทวาท่านมีอยู่แล้ว

เมื่อราว พ.ศ. 2470 ที่บ้านเก่าของท่าน ซึ่งตั้งอยู่ที่นอกกำแพงพระนคร ตรงหน้าวังบูรพาภิรมย์ ท่านบอกว่า จะแต่งเพลงเขมรเหลืออย่างเพลงเรื่อง คือแบบที่เป็นท่อนใหญ่ (ไม่เหมือนกับแบบที่ร้องกันทั่วไป) บรรดาศิษย์ที่อยู่ใกล้ ๆ ก็เข้าประจำห้องบ้าง ทุ่มบ้างตามเรื่อง แล้วท่านก็เริ่มแต่ง และตีระนาดเอกต่อให้ศิษย์ที่ละวรรค ท่านแต่งไปได้ประมาณ 2-3 จังหวะ ก็หันมาบอกข้าพเจ้า “บุญธรรมต่อที่ซื้” ข้าพเจ้าจึงไปพักหนึ่ง แล้วจึงปฏิบัติตามคำสั่ง โดยแต่งเพลงเขมรเหลือนั้นต่อจากที่ท่านแต่ง บอกท่านขอให้แก่พวกที่ตีเครื่องดนตรีอยู่นั้นต่อไป บางตอนท่านก็เข้ามาแต่งต่อของท่านเองต่อจากที่ข้าพเจ้าแต่งไว้ และแล้วก็ส่งไม้ระนาดให้ข้าพเจ้าแต่งต่อจากของท่าน สลับกันอยู่อย่างนั้นจนจบเพลง แล้วท่านก็ตั้งชื่อเพลงนี้ว่า “เพลงขอมทอง” ดังที่ปรากฏอยู่ในบัดนี้ ผู้ที่รับต่อครั้งนั้น ดูเหมือนจะเป็นนายทองค้อ (โองการ) กลับขึ้น กับนายใจ พึ่งพูนวุฒิ เป็นศิษย์รุ่นใหญ่ ข้าพเจ้าเรียกว่า พี่ใจ

คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะท่านเป็นคนใจร้อน ทำสิ่งไรก็จะให้สำเร็จทันใจ อย่างเช่นเมื่อท่านไปประเทศเขมร ได้เพลงเขมรมาหลายเพลง ครั้นราว พ.ศ. 2476 คุณครูได้นำเพลงซึ่งได้มาจากเขมร ชื่อ “นกเขา” มาแต่งเป็นอัตรา 3 ชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียว เมื่อรวมบรรเลงกับของเก่าก็เป็นเพลงเถา ตั้งชื่อว่าเพลงนกเขา

ชะแมร์ ในตอนที่ท่านจะแต่งทำนองร้อง ท่านได้ขอให้ข้าพเจ้าช่วยแต่งบทร้องให้ท่าน ข้าพเจ้าจึงได้แต่งบทร้องให้ตามความ ประสงค์ของท่าน ดังที่ใช้ร้องกันอยู่โดยทั่วไป ปัจจุบันนี้ครั้งหนึ่งกำลังจะเริ่มงานพิธีสดมวารพระศพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชที่วังบูรพา ในตอนกลางวัน ที่บ้านเก่าของท่าน (ดังกล่าวแล้ว) ท่านเรียกให้ข้าพเจ้าเข้าไปตีฆ้องวงใหญ่ แล้วท่านก็ต่อเดี่ยวเพลงลาวแพนทางฆ้องใหญ่ให้ข้าพเจ้า ท่านต่อให้ข้าพเจ้าไปเรื่อย ๆ จนจบในตอนบ่ายวันนั้นเอง แล้วท่านก็บอกข้าพเจ้าว่า จะให้ตีเดี่ยวในงานพระศพวันนั้น ข้าพเจ้าหนักใจ แต่ก็ไม่รู้จะปฏิเสธท่านอย่างไร ไม่มีทางหลีกเลี่ยง ข้าพเจ้าต้องเดี่ยวลาวแพนนั่นจนเกือบค่ำจึงเลิก คืนวันนั้นในวังบูรพามีพิธีสดมวารพระศพ ตั้งวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ไว้ 2 วง สำหรับนักดนตรีที่เคยเป็นข้าในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุฯ จะได้บรรเลง ได้มีนักดนตรีทั้งรุ่นใหญ่ รุ่นเล็กมากันเป็นอันมาก ต่างบรรเลงเพลงต่าง ๆ กัน ตามถนัด และในคืนวันนั้นเองคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะก็เรียกข้าพเจ้าให้เข้าไปตีเดี่ยวลาวแพนฆ้องใหญ่ ข้าพเจ้าพยายามที่จะตีเพียงไม่ให้ผิดเท่านั้น รสชาดความไพเราะนั้น เห็นจะหาลำบาก เพราะเพิ่งต้องจบไปเมื่อกลางวันนี้เอง ในที่สุดก็รอดตัวไปได้โดยไม่ผิด

เมื่อ พ.ศ. 2472 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเริ่มงานบันทึกเพลงไทยเป็นโน้ตสากล ที่วังวรดิศ ทางราชการให้ พระเจนดุริยางค์เป็นหัวหน้าฝ่ายจดโน้ต ให้หลวงประดิษฐไพเราะ เป็นหัวหน้าฝ่าย

บอกท่านองเพลง คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ก็ได้เลือกข้าพเจ้าไปเป็นผู้บอกท่านองระนาดทุ้ม กับทุ้มเหล็ก ได้ดำเนินงานไปจนเปลี่ยนแปลง การปกครองจึงเลิกไปโดยปริยาย

ข้าพเจ้าศึกษาการดนตรีกับคุณครูหลวง ประดิษฐไพเราะโดยท่านมิได้ชี้แจงบอกกล่าว หากแต่ท่านได้กระทำ ให้ข้าพเจ้าจดจำเอาเอง ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้วิทยาการจากท่านมาด้วยวิธีนี้

เมื่อข้าพเจ้าเริ่มเขียนอธิบายประวัติเพลง ไทยในสุจิตการบรรเลงดนตรีสำหรับประชาชน เพลงใดที่ข้าพเจ้าไม่ทราบ ก็ได้ถามท่าน ซึ่ง ท่านก็บอกให้โดยละเอียด ทำให้ข้าพเจ้าเขียน อธิบายได้ถูกต้อง

เมื่อ พ.ศ. 2484 ทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ที่แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าแผนกอยู่ ท่านได้มาเป็น ประธานทำพิธีไหว้ครู และในครั้งนั้นท่านได้ กรอบประสิทธิ์ประสาทให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ทำพิธี ไหว้ครูต่อไป ซึ่งเป็นคนแรกที่ท่านได้กรอบ ประสิทธิ์ประสาทให้ นับเป็นกรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่แก่ข้าพเจ้า

เมื่อ พ.ศ. 2488 กรมศิลปากรได้ปรับปรุงละครอน เรื่อง มโนห์รา ออกแสดงให้ประชาชนชม ณ โรงละครอนศิลปากร การแสดง ละครอนเรื่องนี้หนักไปทางละครอนโนรา ข้าพเจ้าเป็นผู้บรรจุ และปรับเพลงร้องและเพลง ดนตรี ครั้งถึงตอนที่นางมโนห์ราจะต้องรำบูชา

ยัญญ์ ข้าพเจ้านึกได้ถึงเพลงเร็ว สำเนียงแขก เพลงหนึ่ง ที่คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะได้แต่ง ไว้ สำหรับบรรเลงต่อในเพลงเรื่องแขกไทร ซึ่ง ศิษย์และใคร ๆ ได้เว้นว่างการบรรเลงมานาน แล้ว เกือบจะไม่มีใครรู้จักข้าพเจ้าพิจารณาสำนวน เพลงนี้เห็นว่า สามารถเปลี่ยนเครื่องประกอบ จังหวะมาเป็นโทนและกลองชาตรีได้ จังหวะ และลีลาที่เหมาะสมที่จะรำในตอนนั้น ข้าพเจ้าจึงนำ เพลงนี้ของท่านมาบรรจุให้นางมโนห์รารำ ตั้ง ชื่อว่า เพลงแขกบูชายัญญ์ เพราะเดิมท่านมิได้ ตั้งชื่อไว้ ก็เหมาะสมเป็นที่นิยมแพร่หลายต่อ มาจนบัดนี้

และเมื่อ พ.ศ. 2500 กรมศิลปากรจัด ละครอน (แบบป็นชาตรี) เรื่อง รถเสน ออก แสดงอีก และข้าพเจ้าก็มีหน้าที่บรรจุและปรับ เพลงร้องเพลงดนตรีเช่นเดิม ถึงตอนรถเสน เลือกจับม้า ข้าพเจ้าจึงนำเอาเพลงตอนท้ายของ เพลงค้อมค่าย ของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ซึ่งท่านมิได้ตั้งชื่อไว้ มาบรรจุเป็นระบำม้า โดย เพิ่มเดิมวรรณำขึ้นต้น และตอนม้าสำคัญออก เพื่อให้เหมาะแก่การแสดง ตั้งชื่อว่าเพลงม้าโขยก ก็เป็นที่นิยมของผู้ชมแพร่หลายสืบมาจนบัดนี้

บัดนี้ครบ 100 ปี นับจากวันเกิดของท่าน บรรดาลูกหลานสาธุศิษย์ได้ร่วมกันประกอบ งานเฉลิมฉลอง ซึ่งเกียรติคุณของท่านจะยังยืน แพร่หลายสืบไปชั่วกาลนาน ไม่มีวันสิ้นสุด

หลวงประดิษฐไพเราะ ครูของผม

ศจ. ดร. อุทิศ นาคสวัสดิ์

ครูของผมคือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เวลาพบปะสนทนากัน หรือเวลาที่ท่านสั่งสอนศิลปวิทยาให้ผม ผมก็เรียกท่านว่า “คุณครู” แต่เวลาที่ผม เขียนถึงท่านผมจะใช้คำว่า “ท่านครู” แทน บางคนหาว่าผมยกย่องครูบาอาจารย์เสีย จนเกินไปก็ช่าง เรื่องของคนที่จะคิดให้ มันเหมือนกันทุกคนไปนั่น ย่อมเป็นได้ ยาก สำหรับผม การที่เรียกว่า “ท่านครู” นั้นยังคิดว่าน้อยไป ควรจะมีคำอื่น ๆ ที่ ดีกว่านี้เสียด้วยซ้ำ ส่วนคนอื่นจะนึกหมั่นไส้ หรือจะอย่างไรก็ตามแต่ เราไม่ว่ากันเสีย อย่างก็เป็นอันใช้ได้

การสอนดนตรีของท่านครู

สมัยเมื่อท่านครูยังมีชีวิตอยู่นั้น ได้มีลูกศิษย์ลูกหามาเรียนปี่พาทย์ที่บ้านของท่านกันมากมาย ทั้งนี้โดยอาศัยพักนอนอยู่ในบ้านท่านครูเสร็จ ส่วนอาหารการกินนั้นต่างคนต่างไปจัดการกันเอง ทุกคนเรียนฟรี ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เมื่อมีคนมาหางานปี่พาทย์ ก็ช่วยกันไปบรรเลงกันคนละไม้ละมือ ท่านครูท่านก็จ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงให้ สำหรับผมแล้ว ท่านครูจะใช้ไปไหนก็ได้ไม่ขัด และไม่เคยรับเงินจากท่านเลย มีแต่หามาให้ และตัวท่านเองก็รู้ค่าแห่งเกียรติยศของคน คือท่านจะไม่ใช้ผมไปใน “งานหา” แต่จะให้ไปใน “งานช่วย” ทุกชนิดเพราะท่านรู้ว่า “งานหา” มันไม่เหมาะแก่ข้าราชการเช่นผม

ในการสอนดนตรีนี้ ผมสังเกตได้ว่าท่านครูยึดหลักสำคัญไว้หลายประการ เช่น

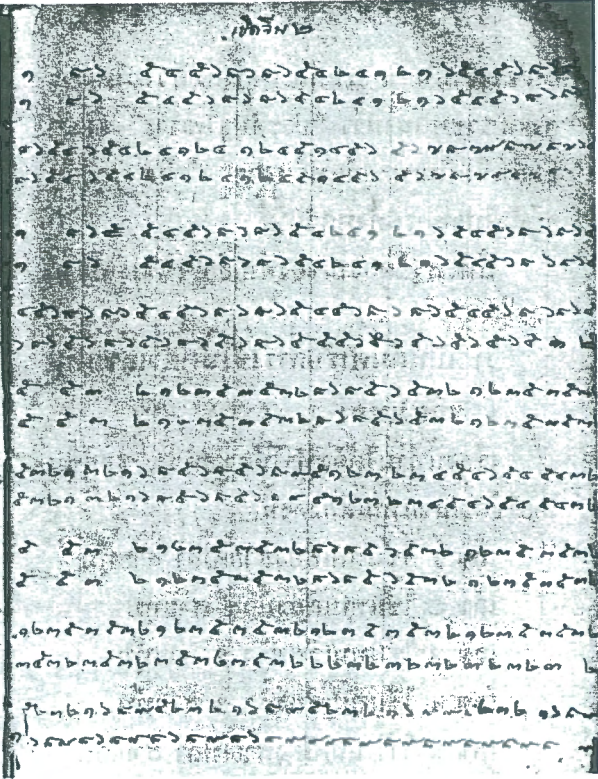
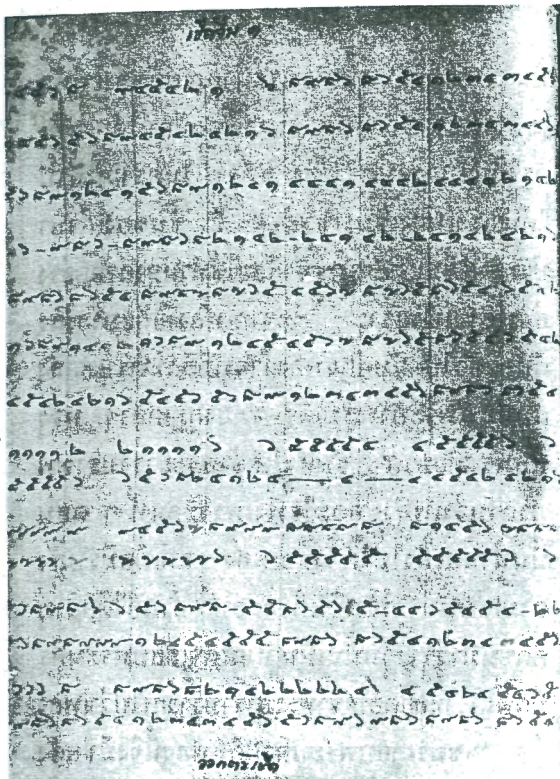
1) สอนให้เป็นวิทยาทาน ทั้งเพื่อให้มีผลทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์อย่างแท้จริง ศิษย์ทุกคนจะมีความเคารพท่านอย่างแน่นแฟ้น และตัวท่านเองก็มีความเมตตาต่อศิษย์โดยทั่วหน้า ถึงแม้จะมีใครมาทำการให้ผิดพ้องหมองใจต่อท่าน ก็อาจแก้ไขได้โดยวันไหนครูก็เอาดอกไม้รูปเทียนมาร่วมในพิธีและเข้าไปกราบขอเจิมหน้า ท่านก็จะให้อภัย และสั่งสอนให้กระทำความดีสืบไป

2) ไม่มีการแบ่งชั้นว่าจะต้องเป็นชั้นนั้นชั้นนี้ จึงจะสอนให้ บ้านนอกมาแต่ไหนก็ได้ขอแต่ให้ตั้งใจมาเรียนวิชาจริง ๆ และเรียนด้วยความ

เคารพแล้ว ท่านเป็นสอนให้ทั้งนั้น

3) มีการอบรมจริยธรรมพร้อม ๆ กันไปกับการสอนดนตรี คือเอาด้านกิริยามารยาทและอื่น ๆ บวกเข้าไปด้วย ครั้งหนึ่งมีครูจรัส เป็นชาวอยุธยาเรียนดนตรีกับท่าน ท่านก็สอนอะไรต่ออะไรให้เป็นหลายอย่าง ต่อมาอีกหลายปี ผมได้จ้างครูจรัสมาสอนที่สโมสรดุริยางค์ไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันหนึ่งผมเห็นครูจรัสเดินอยู่ ผมก็เรียกให้ขึ้นรถ รถนั้นเป็นรถประจำตำแหน่งของผม ครูจรัสแกไม่ยอมขึ้น ผมผ่านที่ไรก็เรียกแกทุกที วันหนึ่งแกเสียไม่ได้ก็เปิดประตูรถขึ้นไปนั่งข้างคนขับอย่างสงบบ้างยมเจียมตัว ผมแปลกใจจึงถามแกว่าใครสอนให้ทำเช่นนั้นหรือ ครูจรัสบอกว่า คุณครู (หลวงประดิษฐไพเราะ) สอนว่า รถประจำตำแหน่งของท่านอย่าไปยุ่ง มีบั้งควรก็อย่าขึ้นไปนั่ง ถ้าท่านจะขึ้นจะขอให้ขึ้นก็ให้ขึ้นคู่ไปกับคนขับ อย่าบังอาจไปนั่งเบาะหลังกับท่านเป็นอันขาด ผมฟังแล้วก็นึกในใจว่า ท่านครูของเราที่ท่านช่างรอบคอบ สอนกระทั่งมารยาทในการนั่งรถไปกับผู้ใหญ่ จะไปหาครูอย่างนี้ง่าย ๆ ได้ที่ไหนอีก

4) ท่านตั้งใจถ่ายทอดวิชาให้แก่ศิษย์โดยไม่ปิดบัง ใครมีความสามารถเท่าใดก็ได้ไปตามความสามารถนั้นจนหมดสิ้น และถ้าใครประกอบไปด้วยคุณวุฒิ วิทยุฒิ และจริยวุฒิ ที่ท่านเห็นว่าสมบูรณ์พอแล้ว ท่านก็จะมอบความเป็นครูให้เป็นชั้น ๆ เริ่มแต่การมอบไม้มวบมือไปจนถึงกระทั่งการมอบโองการไหว้ครูให้ ดังนี้ เป็นต้น

๕) ท่านมีความเมตตาต่อศิษย์ โดยเสมอหน้ากัน มีสิ่งใดที่พอจะช่วยได้ ท่านจะไม่ละเลยทีเดียว

๖) ศิษย์ที่มีความสามารถนั้น ท่านจะยกย่องให้ปรากฏแก่บุคคลทั่วไป และหมั่นหาทางให้แสดงออกซึ่งความสามารถดังกล่าวนั้น เช่น ให้ไปแสดงในงานที่ออกหน้าออกตา ให้มีโอกาเข้าไปประชันวงครั้งสำคัญ ๆ เหล่านี้เป็นต้น

๗) การสอนดนตรีนั้น ท่านสอนด้วยอิทธิบาทสี่จริงๆ คือถึงพร้อมด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสะ ฉะนั้นท่านจึงสอนด้วยความสดชื่นรื่นเริง ไม่เคยมีที่จะแสดงความไม่พอใจหรือความเหน็ดเหนื่อยออกมาให้เห็น ท่านมีแต่ความ

เพียรพยายาม และคอยติดตามผลงานอยู่ทุกระยะ เช่น ถ้ามีการซ้อมดนตรีไปออกสังคีตศาลาอย่างนี้ ท่านก็อาจจะแต่งเพลงใหม่ หรือไม่ก็ปรับปรุงเพลงเก่า หาทางเครื่องแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาใส่เข้า พอปรับเสร็จท่านก็จะลงไปพักผ่อนแต่ความจริงไปนั่งฟังอยู่ข้างล่าง คอยติดตามผลว่าที่ปรับไปนั้นมันดีสมใจไหม ถ้าเห็นว่าไม่ดีท่านก็ขึ้นไปปรับใหม่ ดังนี้ เป็นต้น

ผลงานของท่านครู

ท่านครูได้ชื่อว่า เป็นนักดนตรีชั้นยอดของเมืองไทยที่ได้สร้างผลงานไว้มากที่สุด เพลงในลีลาต่าง ๆ ที่ท่านแต่งไว้ เฉพาะเพลงใหญ่ ๆ ก็มีถึง 100 กว่าเพลง ถ้านับเพลงย่อย ๆ ต่าง ๆ เช่น เพลงทางเปลี่ยน เพลงทางเดี่ยว เพลงเบ็ดเตล็ด ฯลฯ รวมเข้าไปด้วยแล้ว ก็มากมาย

เหลือคณานับ และแต่ละเพลงก็มีความไพเราะ
สมกับราชทินนามว่า “ประดิษฐไพเราะ” จริง ๆ
ฉะนั้นจึงเป็นเพลงที่แพร่หลาย ใ้บรรเลงกัน
อยู่ทั่วไปจนกระทั่งทุกวันนี้

ถ้าจะสรุปผลงานของท่านย่อ ๆ ก็คงได้ดังนี้

1) เป็นต้นตำรับการใช้โน้ตตัวเลขแทน เสียงเพลง

เรื่องนี้ท่านได้คิดทำโน้ตขอด้วง ขอรู้อื่น
โดยใช้ตัวเลขแทนเสียงดังนี้

เลข 1 ใช้แทนเสียงสายเปล่า สายทุ้ม

เลข 2 ใช้แทนเสียงนิ้ว 1 สายทุ้ม

เลข 3 ใช้แทนเสียงนิ้ว 2 สายทุ้ม

เลข 4 ใช้แทนเสียงนิ้ว 3 สายทุ้ม

เลข 5 ใช้แทนเสียงสายเปล่า สายเอก

เลข 6 ใช้แทนเสียงนิ้ว 1 สายเอก

เลข 7 ใช้แทนเสียงนิ้ว 2 สายเอก

เลข 8 ใช้แทนเสียงนิ้ว 3 สายเอก

เลข 9 ใช้แทนเสียงนิ้ว 4 สายเอก

ต่อมาได้มีผู้คิดดัดแปลงไปใช้เลข 0 ถึง
4 แทนสายเปล่า นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง
ตามลำดับ แต่ก็ต้องถือว่าท่านครูเป็นต้นกำเนิด
ในเรื่องใช้โน้ตตัวเลขอยู่ดี

นอกจากโน้ตขอแล้ว ท่านยังใช้ตัวเลขทำ
เป็นโน้ตสำหรับระนาดและฆ้องวงอีกด้วย

2) เป็นผู้ให้กำเนิดเพลงประเภท “กรอ” ที่มีลีลาอันอ่อนหวานไพเราะ

เพลงไทยแต่เดิมนั้น เป็นเพลงที่บรรเลง
เก็บไปเรื่อย ๆ ท่านครูเป็นผู้ที่ริเริ่มทำเพลงทาง
กรอขึ้นทั้งเพลง เมื่อ พ.ศ. 2458 โดยในปี

นั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลปักษ์ใต้ ท่าน
ครูได้ปรับวงดนตรีไว้รับเสด็จ ในคราวนี้ท่าน
ได้นำเอาเพลงเขมรเขาเขียว 2 ชั้นของเก่ามา
ประดิษฐ์ขึ้นเป็น 3 ชั้น โดยใช้ท่านองกรอย่าง
อ่อนหวานไพเราะ ผิดจากเพลงที่เคยบรรเลง
กันอยู่ทั่วไป นับเป็นเพลงแรกที่มีลีลาการบรรเลง
แบบนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรง
พอพระทัยมาก รับสั่งให้เจ้าพระยารามราฆพ
ถามว่าเพลงชื่ออะไรฟังเพราะดีแท้ ๆ ตอน
นั้นท่านครูยังไม่ได้ตั้งชื่อเพลง แต่เมื่อมีรับสั่ง
ถามเช่นนั้น ก็จำเป็นต้องตอบ ท่านก็ได้ความ
คิดขึ้นมาว่า วันนั้นเป็นวันเสด็จเลียบพระนคร
ปักษ์ใต้ ก็เลยตอบเจ้าพระยารามราฆพไปว่าเพลง
ชื่อ “เขมรเลียบพระนคร” เพลงนี้จึงมีชื่อดัง
กล่าวมาจนกระทั่งทุกวันนี้ แต่นักดนตรีมักเรียก
กันสั้น ๆ ว่า “เขมรเลียบ”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพอ
พระทัยในความสามารถของท่านครูมากได้พระ
ราชทานรางวัลให้ถึง 1 ชั่ง (ซึ่งในสมัยนั้นเป็น
เงินมีใช้น้อย ชื่อจักรยานอย่างดีที่สุดได้ 10 คัน
ชื่อถ้วยเตี้ยกินได้ถึง 2600 กว่าชาม) แล้วยัง
พระราชทานเหรียญราชรุจิทองให้อีกด้วย

เมื่อได้แต่งเพลงเขมรเลียบพระนครขึ้น
แล้ว ต่อมาท่านครูก็ได้แต่งเพลงในลักษณะเดี่ยว
กันขึ้นอีกหลายเพลง เช่น เขมรพวง ลาวเสียง
เทียน (เถา) ฯลฯ เป็นต้น เพลงเหล่านี้ล้วนเป็น
เพลงที่อยู่ในความนิยมของนักดนตรีทั้งสิ้น ภาย
หลังเมื่อเพลงประเภทนี้ได้รับความนิยมทั่วไป
แล้ว นักแต่งเพลงอื่น ๆ ก็เลยเอาอย่าง ทำให้
แพร่หลายขึ้นไปอีก ในขณะนี้เพลงที่มีลูกเก็บ

ล้วน ๆ อย่างโบราณ เด็ก ๆ ไม่ชอบฟัง เพราะ
ฟังไม่ออก แต่ชอบฟังเพลงประเภทกรอ หรือ
เพลงกรังกรอกรังเก็บ (ที่เรียกว่าคาบูกาบ
ด็อก) เพราะมันฟังง่ายและไพเราะดี

แต่เดิมนั้น เพลงหนึ่ง ๆ ก็มีอยู่ทางเดียว
ถ้ำร้อง 10 เที้ยว ถ้ำรับอย่างเดียวกันทั้ง 10 เที้ยว
ท่านครูเห็นว่ามันซ้ำซากน่าเบื่อหน่าย จึงได้
ประดิษฐ์ทางรับให้มันแตกต่างกันออกไป บาง
เพลงยังแถมประดิษฐ์ทางร้องให้ต่างกันเสียอีก
ด้วย ไม่รู้ละ ถ้ำร้อง 6 เที้ยว ถ้ำรับไม่ซ้ำกันเลย
ทั้ง 6 เที้ยว แถมยังร้องต่างกันไปเสียอีกด้วย

ความสามารถในด้านนี้ของท่านได้แสดงออกเป็นที่ประจักษ์ ในเมื่อท่านมีโอกาสนำไปบรรเลงประกอบการแสดงโขนในงานเปิดประตูน้ำท่าหลวง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทำพิธีเปิดเมื่อ พ.ศ. 2462 ในงานนี้ท่านได้ทำทางเปลี่ยนของเพลงที่ใช้ร้องประกอบการแสดงแทบทุกเพลง เช่น เพลง พากย์โอ้, โอ้ชาติตรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพอพระราชหฤทัยมากและนี่เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีพระราชดำริจะตั้งท่านให้เป็นที่ “หลวงประดิษฐไพเราะ” ทั้ง ๆ ที่ท่านครมได้เป็นข้าราชการแค่ประการใด

ឧបករណ៍សម្រាប់ប្រើប្រាស់ (១)

[illegible]

ប្រតិបត្តិការស្រាវជ្រាវ (១)

[illegible][illegible][illegible]

4) ใญ่ศตวรรษที่ ๒๐ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้แก่

ให้สอนเพลงไทยให้แก่ข้าราชการสำนักกัมพูชา ท่าน
ครูก็เลยถือโอกาสเผยแพร่เพลงไทยเข้าไปใน
ประเทศเขมรอย่างเป็นทางการ เพลงไทยจึงมี
อิทธิพลครอบงำประเทศเขมรอยู่ทุกวันนี้

ในเวลาเดียวกัน ท่านครูก็ถือโอกาสจด
โน้ตเพลงเขมรมาด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น
เพลงนกเขาจะแมร์ ศรีโสภณของชา เกรว
อังกะเลียด ฯลฯ เป็นต้น เพลงเหล่านี้ บางเพลง
ท่านก็เอามาทำเป็นเถา เช่นเพลง “นกเขาจะแมร์
(เถา)” เป็นต้น

๗) เป็นคนแรกที่นำอังกะลุงของชาวเขม
มาเปลี่ยนแปลงใช้ในประเทศไทย

ในคราวที่ได้ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
พระยาภาณุพันธุฯ ไปประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ
พ.ศ. 2451 นั้น ท่านได้นำเอาอังกะลุงพร้อมกับ
เพลงชาวหลายเพลงเข้ามาดัดแปลงใช้ในประเท
สไทย โดยได้ดัดแปลงอังกะลุงจาก 5 เสียงให้เป็น
7 เสียง และได้สร้างใหม่ให้แข็งแรง เพื่อนัก
ดนตรีคนเดียวจะได้เล่นได้ 2 ลูก แทนที่จะ
เป็นเขยาคันละลูกอย่างแต่ก่อน พร้อมกันนั้น
ท่านได้คิดหาวิธีการเล่นใหม่ให้เข้ากับเทคนิค
ของเพลงไทย เมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ได้
นำออกแสดงเป็นครั้งแรกที่หน้าพระที่นั่งในงาน
กรุณพระราชนาถ ณ วัดราชาธิราช จนกระทั่ง
อังกะลุงได้แพร่หลายไปทั่วประเทศอยู่ทุกวันนี้

ท่านครูเล่าให้ผมฟังว่า ท่านมีขลุ่ยงาติด
ตัวไปเลาหนึ่ง ใครเอางดนตรีอะไรมาเล่นถวาย
ท่านก็แสดงร่วมไปกับเขาได้ทั้งนั้น และบรรเลง
ได้สนิทสนมเสียด้วย ยังความประหลาดใจให้
แก่ผู้เข้าร่วมไปในขบวนเสด็จเป็นอันมาก และ

หมักหมมประจำใจ

ซึ้ง หักเล็ง

ซึ้ง หักเล็ง

ซึ้ง หักเล็ง

หักเล็ง หักเล็ง

หักเล็ง

หักเล็ง หักเล็ง

หักเล็ง หักเล็ง

หักเล็ง หักเล็ง

หักเล็ง หักเล็ง

ในการที่ได้ร่วมเล่นดนตรีนั้น ท่านก็ใช้ความ
ปรารถนาของท่านจำเอาเพลงชวามาเสียแยะ
ชื่อเพลงนั้น ท่านใช้วิธีถามเขาว่าเมื่อตะกั
นั้บรรเลงเพลงชื่ออะไร แล้วท่านก็จำไว้ แต่ถ้า
ไม่ได้ถาม หรือถ้าถามแล้วไม่รู้เรื่อง ท่านก็ใช้
วิธีตั้งชื่อเอาเองตามชื่อเมืองที่ผ่านไปบ้าง ตาม
ชื่อสถานที่บ้าง แล้วแต่ว่าเห็นอะไรเหมาะสมก็
เอาไว้ก่อน เมื่อถึงเมืองไทยแล้ว ท่านก็เอามา

แยกแยะให้เข้ากับจังหวะของไทย ถ้ามันเกินหรือขาดไปก็แก้ไขให้มันครบ แล้วเอามาปรับให้วังอังกะลุงเล่นบ้าง ให้ปี่พาทย์ชาวเล่นบ้าง เพลงที่เป็นที่นิยมกันมาจนกระทั่งบัดนี้ก็เช่นกะหรัดระยา บูเซ็นซอร์ค ยะโฮร์ สมารัง บุกันตูโมะ ฯลฯ เป็นต้น

ที่จะได้นำวังอังกะลุงเข้ามาในประเทศไทยก็เป็นการบังเอิญอยู่หน่อย ๆ เหมือนกัน คือวันหนึ่งมีคนเอาวังอังกะลุงมาเล่นถวาย ท่านเห็นแปลกดี จึงถามว่า อ้ายนี่เขาเรียกว่าอะไร? ได้รับคำตอบว่า เป็นวงดนตรีชื่อ “อุงคลุง” ความจริงเขาจะเรียกอย่างนี้ถูกต้องหรือเปล่าก็ไม่แน่ใจนัก แต่ที่ท่านได้อินว่าอย่างนั้น ท่านก็เลยขอชื่อ “อุงคลุง” มาชุดหนึ่ง แต่ในที่สุดดูเหมือนจะไม่ได้ชื่อ เพราะมีคนนำมาถวายสมเด็จฯ 2 ชุด สมเด็จฯ ก็เลยประทานให้ท่านมาอีกต่อหนึ่ง ท่านก็เลยนำมาดัดแปลงจนแพร่หลายไปทั่วประเทศดังกล่าแล้ว

8) เป็นต้นกำเนิดเพลงที่มีลูกนำขึ้นต้น (INTRODUCTION)

เพลงชนิดนี้ไม่เคยมีมาแต่ก่อนในวงการดนตรีไทย ท่านครูได้คิดให้มีขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2485 โดยได้แต่งเพลง “แสนคำนึง” ให้มีลูกนำขึ้นต้นเป็นเพลงแรก ลูกนำนี้มีประโยชน์หลายอย่าง เช่น ประการแรก เป็นการเรียกร้องความสนใจให้ผู้ฟังตั้งใจฟังเพลงนั้นต่อไป ทั้งนี้เพราะลูกนำเท่ากับเป็นการออกแขก ถ้าออกแขกดีเสียแล้วคนดูก็จะเชื่อว่าลูกที่จะเล่นต่อไปต้องดีแน่ๆ ดังนี้ เป็นต้น ประการที่สอง เป็นการช่วยให้นักร้องตั้งเสียงร้องได้ถูกต้อง เรียกว่าไม่มีพลาดละ เมื่อ

แต่ก่อนนี้นักร้องต้องคอยขึ้นเสียงร้องเอาเองจากหาง เสียงของลูกหมดเพลงก่อน ซึ่งจะจบลงด้วยเสียง “เร” ทุกครั้งและจากเสียง “เร” นี้ นักร้องก็เอามาปรับเข้ากับเพลงต่อไป แต่โอกาสที่จะพลาด คือร้องไม่ถูกเสียงย่อมมีเสมอ โดยเฉพาะถ้าเริ่มร้องเพลงใหม่ หลังจากเพลงเก่าจบลงแล้วนาน ๆ อย่างนั้นนักร้องก็มักลืมหางเสียงเพลงเก่า เลยต้องขึ้นเดาสวดเอาตามความชำนาญ ว่าจะไม่พลาดเป็นใช้ได้

9) เป็นต้นกำเนิดเพลงทางเครื่องในตัวที่มีความหมายประกอบลักษณะของเพลงแม่บท

เช่น ทางเครื่องในตัวของเพลง “แสนคำนึง” เป็นต้น เพลงนี้เมื่อจบชั้นเดียวลงไปแล้วได้ออกทางเครื่องในตัวเป็นความหมายประกอบลักษณะของเพลง “แสนคำนึง” ที่เป็นเพลงแม่บท เพลงแสนคำนึงนั้น แสดงความโศกเศร้าของนางวันทองที่ถูกขุนแผนลักพาตัวจากขุนช้างเข้าไปสู่ป่าใหญ่ นางวันทองได้แสดงความอาลัยขุนช้างเป็นอย่างมาก แต่ในที่สุดก็ต้องตามขุนแผนไป

ด้วยเหตุนี้ ทางเครื่องในตัวของเพลงแสนคำนึงจึงขยายความโดย แสดงบรรยากาศเป็นสภาพป่า มีเสียงนกร้อง เสียงลมพัด เสียงใบไม้ร่วง และอื่น ๆ แล้วยังแถมมี “เดี๋ยวท้ายเครื่อง” ให้ได้ฟังกันถึงใจอีกด้วย

การเดี๋ยวท้ายเครื่องนั้น ขณะนี้เป็นที่นิยมกันมาก เพราะจะอร่อยถึงขนาด “มันหยด” ก็อัตรงนี้แหละครับ ปะเหมาะเพราะที่ดื่มมันสนุกมากเข้าก็เลยแถม “เดี๋ยวลอง” เข้าไปด้วย ฟังมันดีพิลึก

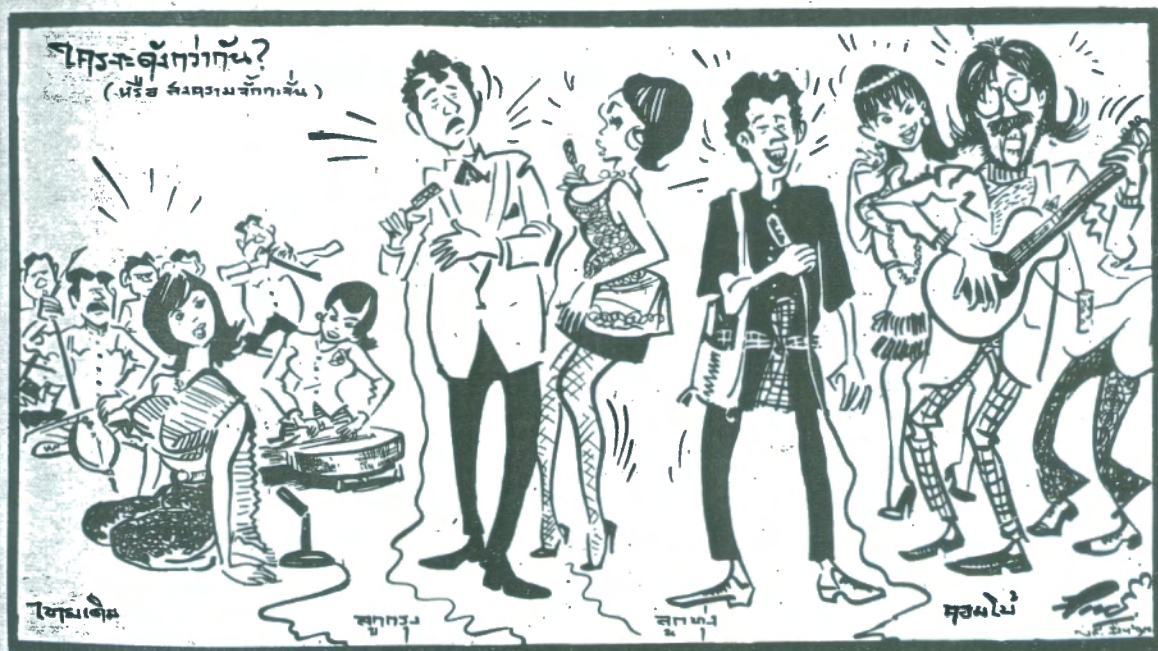
การต่อสู้ของท่านครู

ท่านครูถึงจะเป็นเด็กบ้านนอก แต่ก็ไม่ใช่บ้านนอกอย่างธรรมดา เพราะ ประการแรก จังหวัดสมุทรสงครามอันเป็นถิ่นที่เกิดของท่านนั้น ได้ชื่อว่าเป็น “แดนแห่งนักดนตรี” จริง ๆ มีครูบาอาจารย์อยู่มากมายในจังหวัดนี้ ประการที่สอง บิดาของท่านคือ ครูสิน ศิลปบรรเลงนั้น เป็นลูกศิษย์เอกโดยตรงของท่านครูพระประดิษฐไพเราะ (ครูมี แหก) ได้เคยสอนดนตรีอยู่ในวังเจ้านาย มีลูกศิษย์ลูกหามาก ท่านครูจึงนับว่าเป็น “ลูกหม้อ” อย่างแท้จริง

ในสมัยรัชกาลที่ 7 พระองค์ท่านพระราชทานเข็มศิลปวิทยาให้แก่ท่านครู หลังจากพระราชทานเสร็จแล้ว ได้ทรงถามพระมหาเทพกษัตริ

สมุหว่า “หลวงนายรู้ไหมว่าทำไม ฉันให้เข็มศิลปฯ แก่หลวงประดิษฐไพเราะ” คุณพระตอบว่า “ไม่ทราบเกล้าฯ” ท่านทรงเล่าว่า “ที่ฉันให้ก็เพราะหลวงประดิษฐฯ นี่เก่งจริง ๆ เครื่องดนตรีก็ชนิด ๆ ไม่ว่าไทย ไม่ว่าฝรั่งเล่นเป็นเพลงได้หมด”

ปรากฏว่า ท่านทรงนำท่านครูเข้าไปในห้องเก็บเครื่องดนตรี ในนั้นมีเครื่องดนตรีฝรั่งอยู่เยอะ ท่านส่งอะไรให้เล่น ท่านครูก็เล่นได้ทุกอย่าง ข้อเท็จจริงอันนี้ เมื่อนำมาประกอบเข้ากับความสามารถอันเป็นเอกทางดนตรีไทยแล้ว ล้นเกล้ารัชกาลที่ 7 จึงได้พระราชทานเหรียญคุณวุฒิมาลาเข็มศิลปวิทยาให้ด้วยประการฉะนี้

ԵԼԼԹ ԳԱՔՆՆԵՐ ՌԵԼՆ

[illegible]

ព្រឹត្តិបត្រ

อนุญาตให้กลับได้ จากนั้นท่านก็จัดการหาฤกษ์ยามวันดี เพื่อทำพิธีมอบตัวเป็นศิษย์ของท่านตามประเพณีที่มีมาแต่โบราณ โดยให้จัดเตรียมเครื่องบูชา ดังนี้ ศีรษะสุกร 1 บายศรีปากชาม ขนมห่มแดง 1 ขนมห่มขาว 1 ผลไม้อื่น ๆ อีกตามควร ขันล้างหน้า 1 ผ้าขาว 1 ผืน เงิน 6 บาท เมื่อถึงวันกำหนดและข้าวของทุกอย่างพร้อมแล้ว ท่านก็กล่าวนำบูชาครู ผมก็กล่าวตาม เมื่อบูชาเรียบร้อยแล้ว ท่านให้ผมสัญญาต่อองค์เทพศักดิ์สิทธิ์ว่า ผมจะซื่อสัตย์สุจริตเป็นศิษย์ที่ดี ไม่คิดคดทรยศทั้งต่อหน้าและลับหลัง เสร็จสิ้นคำสัญญา ท่านได้กล่าวรับข้าพเจ้าเป็นศิษย์ว่า “ต่อไปนี่เจ้าเป็นศิษย์ครูโดยสมบูรณ์” แล้วท่านก็ประพรมน้ำพระพุทธมนต์และเจิมหน้าให้ เป็นอันเสร็จพิธี

เพลงที่ท่านขอให้ผมเป็นเพลงแรกคือ เพลงทะเล 3 ชั้น 7 เที้ยว เพลงทะเลเย ทางไล่ 3 ชั้น 7 เที้ยวนี้ เป็นเพลงที่ปรมาจารย์ดนตรีไทยท่านรวบรวมลักษณะกลอนดนตรีรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ ผูกร้อยต่อเนื่องกันไว้อย่างลึกซึ้ง สนุกสนาน นับเป็นแม่บทกลอนดนตรีได้เป็นอย่างดี สุดแต่บุคคลจะเลือกหยิบยกมาใช้ให้เหมาะในแต่ละโอกาส ก่อนที่ท่านจะลงมือต่อเพลง ท่านได้มอบไม้ดี ให้ผมก่อน โดยท่านนำก้านไม้มาวางที่ใจกลางมือของผม แล้วให้ผมงอนิ้วมือทุกนิ้วตั้งแต่ปลายนิ้วก้อย ถึงนิ้วชี้ และนิ้วหัวแม่มือมาจับก้านไม้ไว้แน่น ๆ โดยกดปลายนิ้วไว้กับก้านไม้ เมื่อเห็นว่าผมจับก้านไม้ได้ถูกต้องแล้ว ท่านก็ให้ผมค่อย ๆ คว่ำมือโดยไม่มีการเกร็งกล้ามเนื้อใด ๆ ทั้งสิ้น แล้วท่านก็รวบมือทั้งสองของผมมารวมกัน แล้วพิดพมคาถา

ประสิทธิ์ประสาทให้ จากนั้นท่านให้ผมเกร็งกล้ามเนื้อท่อนแขนตั้งแต่ศอกถึงข้อมือ นิ้วทุกนิ้วจับไม้ให้แน่น ยกไม้พร้อมกันให้สูงจากพื้นขนาดประมาณครึ่งไม้ฟุต แล้วดิ่งไป ที่พื้นขนาดพร้อมกัน กำหนดให้ทั้งสองมือมีระยะห่างกันเป็นคู่แปด เสียงที่ได้ยินจะเป็นเสียงเดียวตีแบบนี้ท่านเรียกว่าตีฉาก การตีฉากนี้ ใช้เฉพาะได้มือเท่านั้น หากใช้ในการบรรเลงทั่วไปไม่คุณประโยชน์ของการตีฉากนี้ มากมายสุดประมาณ นอกจากเป็นจุดเริ่มต้นของการตีระนาดที่ดีแล้ว ยังสามารถแก้มีระนาดที่เสียมาแล้วหลายปีให้คืนสภาพเป็นนักระนาดที่ดีมีฝีมือได้โดยไม่ยากหากมีความพยายาม

เป็นอันว่า ผม เป็นลูกศิษย์ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เต็มตัว

ในปีแรก ผมพักอยู่ที่บ้านของ พันโท วิจิตร วิจิตรระกะ ปัดต่อมาจึงได้มีโอกาสเข้ามาอยู่กินในบ้านของท่านครู การที่อยู่ที่บ้านท่านเป็นผลให้การเรียนการสอนก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว จนเป็นข่าวลือไปในวงการดนตรีไทยอย่างกว้างขวาง ถึงกับมีผู้มาทาบตามขอตัวผมออกไปประชันวงที่วัดบางแพรก จังหวัดนนทบุรี เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2479 ในครั้งนั้น ท่านครูได้มอบหมายให้จางวางผาดเป็นหัวหน้าควบคุมไป เมื่อไปถึงวัด ปรากฏว่ามีวงปี่พาทย์ถึง 5 วงด้วยกัน คือ วงประจำวัด, วงเมืองปทุม, วงพ่อปวนปากเกร็ด, วงพาทย์โกสธ (คุณเทวาประสิทธิ์ เป็นหัวหน้าวง) และวงเด็กบ้านบาตร อันมี จางวางผาดคุมวง แต่การประชันครั้งนั้น ทำความผิดหวังให้กับผู้ที่มาชมเป็นอย่างมาก มีเสียงกล่าวว่า คณะกรรมการไม่เที่ยงธรรม

สำหรับตัวผมเอง หลังจากงานวัดบางแพรก เป็นต้นมา ผมก็ได้รับหน้าที่เป็นคนระนาดเอก ประชันวงประจำบ้านท่านครูในงานวันไหว้ครู เสมอมาทุกปี

ตลอดเวลานับตั้งแต่ ท่านรับเป็นศิษย์ของท่าน ท่านเป็นครูผู้ให้ และให้เสมอมา ท่านเป็นผู้ให้ผมทุกอย่าง นอกจากจะให้วิชาความรู้ ซึ่งผมได้ใช้เป็นอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัวอย่างมีความสุขมาจนทุกวันนี้แล้ว ท่านยังให้ทั้งความรัก ความเมตตา การเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุข รวมทั้งยกย่องให้เกียรติผมเป็นอย่างดี การปฏิบัติต่าง ๆ ของท่านที่มีต่อผมยังแจ่มชัดอยู่ในความทรงจำของผม เหมือนกับว่า เรื่องราวเหล่านั้น เพิ่งจะผ่านพ้นไป

ในเรื่องของการถ่ายทอดวิชาความรู้ ท่านเป็นผู้ให้ที่มีความสามารถและมีจิตวิทยาสูง จากความที่เป็นผู้ใกล้ชิดท่าน และจากประสบการณ์ของตนเองที่ได้รับจากการสอนของท่าน ทำให้ผมได้เรียนรู้วิธีการสอนของท่านในหลาย ๆ รูปแบบ ดังจะยกตัวอย่างจากการที่ท่านต่อเพลงเดี่ยวให้ผม เพลงเดี่ยวเพลงแรกที่ผมต่อกับท่าน คือเพลงแขกมอญ หลังจากที่ผมขยกระนาดมาตั้งต่อน้ำท่านเรียบร้อยแล้ว ท่านได้อธิบายให้ฟังก่อนว่า “นี่ เจ้าแก่ ทางที่ครูจะต่อให้เจ้านี้เป็นทางสำหรับไล่มือ เมื่อมือคล่องดีแล้วครูจะเปลี่ยนมือให้ใหม่ ผมรับคำแล้วก้มลงกราบท่าน แล้วท่านก็เริ่มต่อให้ ต่อไปได้เพียงครึ่งท่อน จิตใจของผมบอกตนเองในทันทีทันใดนั้นเลยว่า ทางนี้ไม่ชอบ ไม่อยากได้... มิน่าข้ายังคิดเลยเถิดไปว่า ทางแบบนี้จะไปสู้ใครได้ ตอนนั้นผมคิดด้วยความน้อยอกน้อยใจว่า ที่ต่อให้

ผมทำไมท่านจึงให้ทางอย่างนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความรักและความกลัวว่าท่านครูจะโกรธ ทำให้ผมกล้ากลืนฝืนต่อเพื่อให้จบเพลง เวลาผ่านไปหลายสัปดาห์ วันหนึ่งท่านได้ถามผมขึ้นว่า “เพลงแขกมอญเจ้าแม่นี่ร้อง ถ้าเจ้าแม่นแล้ว เจ้าจะปล่อยให้ลิ้มไม่ได้ละ ถ้าเจ้าปล่อยให้ลิ้ม ครูจะสาปแช่งเจ้า ไม่ให้เจ้าทำมาค้าขึ้น จะมีแต่ความเลว” สาปไม่สาปเปล่า ท่านยังแถมท้ายอีกว่า “แล้วครูยังจะตีหัวเจ้าให้แตกแล้วก็ไล่ส่งไปเลย” ผมถึงกับคร่ำครวญอยู่ในลำคอ...ตายแน่แล้วเรคราวนี้ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผมก็ฝืนใจตีเพลงแขกมอญของท่านให้ท่านได้ยินทุกวัน ทั้ง ๆ ที่ขัดกับความรู้สึกของ ตนอย่างรุนแรง...ผมตีเพลงแขกมอญเพื่อให้ท่านได้ยินจนผมเองจำได้แม่นยำโดยไม่รู้ตัว วันหนึ่งขณะที่ผมกำลังตีเพลงแขกมอญของท่านอยู่ ท่านก็นั่งข้างหน้าผม แล้วก็ตีเพลงแขกมอญให้ผมฟังทีละประโยค แต่คราวนี้ในแต่ละประโยคที่ท่านตีแปลกไปจากเดิม ในประโยคหนึ่ง ๆ ท่านตีให้ผมฟังหลายเที่ยว แต่ละเที่ยวไม่ซ้ำกันเลย มือท่านก็ดี ปากท่านก็พูดอธิบายว่า...ในประโยคหนึ่ง ๆ เจ้าจะตีสองนี้ก็ได้ หรืออย่างนี้ก็ได้...สุดแต่ภูมิประเทศ...ถ้าตีในรั้วในวัง เจ้าก็ต้องตีสุภาพเรียบร้อยอย่างนี้...ถ้าจะอวดนักร้องด้วยกันก็ต้องโลดโผนแบบนี้... ทั้งนี้ทั้งนั้น เจ้าต้องเลือกใช้ให้ถูกกาลเทศะด้วย...” เห็นไหมละครับ วิธีสอนอันแยบยลของท่าน ในตอนนั้นผมไม่ได้คิดลึกซึ้งกว้างขวางอะไรไปกว่าเพียงรู้สึกพอใจที่ท่านเปลี่ยนท่านเองจิตคิดมาเป็นแบบต่าง ๆ มากมาย ซึ่งทำให้ผมเกิดมโนธรรมสองเปลี่ยนท่านเองเพลงอื่น ๆ บ้าง โดยยึดคำสอนของท่าน

เป็นหลักปฏิบัติ' ผมเพิ่งจะมาตระหนักในคุณประโยชน์ของการที่ถูกบังคับให้ตีไล่มือเพลงแจกมอญ เมื่อผมมีอายุ 40 ปีกว่า พื้นฐานที่มั่นคงแม่นยำนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ชั้นพื้นฐานของดนตรีก็คือ การจดจำเนื้อแท้(Melody)ของเพลงได้ จากนั้นก็สามารถที่จะแปลทำนองเพิ่มสี่ส้นให้สวยงามเพียงใดก็สามารถกระทำได้ และแท้ที่จริงแล้ว ท่านได้สอนวิธีการแต่งเพลงให้ผม แล้วอย่างเขยบล เป็นวิธีการที่ผู้เรียนซึมซาบอย่างไม่รู้สีกตัว

สำหรับศิษย์ผู้อื่นถ้าท่านเห็นว่า ศิษย์ผู้รับมีกำลังความคิดน้อย ท่านก็หาวิธีการที่จะช่วยให้ศิษย์เกิดกำลังใจไม่ทอดอย ทั้งยังมีความสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย เช่น ถ้าต่อเพลงด้อมค่าย ท่านจะต่อให้ไม่เกินจังหวะ 2 ถึง 2 ฉับ แล้วให้ศิษย์ตีซ้ำ ๆ สัก 10 เที้ยว แล้วท่านก็ให้พัก ระหว่างพักท่านจะพูดคุยกับศิษย์อย่างแจ่มใสและเมตตาเป็นกันเอง ก่อให้ศิษย์เกิดความอบอุ่นใจ ท่านจะเล่าถึง ลักษณะของท่านองเพลงรวมทั้งความหมายของเพลง ขณะอธิบายท่านก็จะทำท่าทางประกอบไปด้วย ศิษย์จะเกิดความเข้าใจในอารมณ์ของเพลง ความเข้าใจทำให้เกิดกำลังใจในการศึกษาต่อ และในที่สุดศิษย์ของท่านก็ได้เรียนรู้ทั้งภาคปฏิบัติและทฤษฎีควบกันไปด้วยไม่รู้ตัว

ท่านครูได้เมตตาถ่ายทอดวิธีการตีระนาดให้ผมมากมายหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแนวที่ทำ ขึ้นลง สรวมส่ง สอดแทรก ทอดตอน ขัดต่อ หลอกล้อ ถ่วงลัก เหลื่อมล้ำ โอบเฉี้ยวที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ คือ วิธีการใช้เสียงและกลอนให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ อันเป็นหัวใจสำคัญ

ของ "ดนตรีดีที่พระจะ" เช่น กลอน (ทาง) ล้านวนนี้ต้องใช้เสียงกลม เสียงกลมหมายถึงความเป็นผู้บริสุทธิ์ผุดผ่อง อารมณ์สุขุม รอบคอบ ไม่ลอกแลกหลกหลิก มีความกตัญญูมีสมเป็นผู้นำที่ดี... เสียงแก้ว แก้ว หมายถึงใส ดูแสงแก้ว แวววาวตระการตาสว่างไสวเมื่อได้ยินเสียงเสียงนี้ ใช้เฉพาะเจาะจงในการบรรเลงระนาดมโหรี ท่านว่านักกระนาดดีต้องเสียงแก้วไม่ได้ ไม่ใช้นักกระนาดมโหรี... เสียงร่อนผวนา ร่อนผวนา หมายถึง ความเรียวระเร่ใจ ปราดเปรียวตามประสาวัยรุ่น... เสียงร่อนริดไม้ ร่อนริดไม้ หมายถึงชั้นเชิง เต็มไปด้วยเหลี่ยมเหลี่ยมเขี้ยวเล็บ ประดุจเสือลายพาดกลอน... เสียงร่อนใบไม้ไหว หมายถึง อารมณ์อันอ่อนไหว ระคนไปด้วยความอ่อนหวาน อันชวนให้คลั่งใคล้ไหลหลงเหมือนหนุ่มสาวที่กำลังมีความรักปล่อยอารมณ์ไปกับแสงจันทร์เพ็ญ ฉะนั้น... เสียงร่อนน้ำล้น หมายถึงความเป็นผู้มีอำนาจ เป็นเจ้าแห่งจอมพลึง เป็นที่หวาดเกรงของคู่ต่อสู้... เสียงพิเศษที่ผมนำมากล่าวในที่นี้ นักกระนาดต้องผ่านการฝึกหัดดีฉาดเสียก่อนจึงจะสามารถประดิษฐ์เสียงเหล่านี้ได้ถูกต้อง

เมื่อปี พ.ศ. 2484 ท่านครูท่านบุญอาครบ 5 รอบ ครั้นนี้จัดงานใหญ่เป็นพิเศษ มีปีพาทย์ ประชันวงถึง 2 คีน คีนแรก นักดนตรีรุ่นครูผู้ใหญ่ ประชัน 3 วง มีวงหลวงชาญเชิงระนาด-ระนาดเอก วงครุลาภ-ระนาดเอก วงครุพุ่มโตสง่า-ระนาดเอก ร่วมด้วยครูผู้ใหญ่อีกมาก ท่าน ร่วมกันบรรเลงตลอดแจ้งในคืนหลัง เป็นวงรุ่นศิษย์ สองรุ่น รุ่นใหญ่ ครูเผือก นักกระนาด-ระนาดเอก กับรุ่นเล็ก นายประสิทธิ์ ถาวร-

เลย กลัวโดนไม้ห้วนกแกวเป็นที่สุด (ไม้ห้วนกแกวนี้เป็นไม้เท้าประจำตัวท่าน ผู้ที่เป็นลูกศิษย์ท่านครูรู้จักดีทุกคน) ในที่สุดก็ถือเวลาบรรเลง เพลงโหม เพลงเถา ผ่านไปได้ด้วยดี แล้วก็ถึงเพลงเดี่ยว ครูเผือด เดี่ยวเพลงพญาโศกเถา ผ่านไปได้อย่างสวยงาม ส่วนผมเดี่ยวเพลงอาเฮียเถา จำได้ว่า พอเดี่ยวจบ หลวงชาญเชิงระนาดตรงมาอุ้มผม แล้วพูดว่า “มันต้องอย่างนี้พ่อหลานชาย ฯ” เสียงคนปรบมือรอบสนาม ผมถอนใจโล่งอก เป็นอันผ่านพ้นไปด้วยดีไม่ว่าโดนไม้ห้วนกแกว... ทั้งนี้ผมตระหนักดีว่า ผมผ่านนาที่นั้นมาได้อย่างสวยงามเป็นเพราะอาศัยได้ศึกษาเสียงระนาดจากท่านครูครบหลัก 10 ประการ นั้นเอง (เรื่องหลัก 10 ประการของท่านครูนั้น ผมจะเขียนในโอกาสต่อไป)

ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ ท่านเป็นทั้งครูและศิลปินในสายเลือดโดยแท้ เวลาของท่านไม่เคยปล่อยให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ เสียงเพลงจะเกิดขึ้นในสมองของท่านโดยไม่เลือกเวลาและสถานที่ ครั้งหนึ่งขณะที่อยู่บนรถราง ท่านได้สกิดผมพูดว่า “นี่ นี่ เพลงนี้ก็ดีเหมือนกัน เจ้าต่อชะ” แล้วท่านก็เริ่มไล่เพลงด้วยปากนอย.นอย... แล้วก็สั่งให้ผมต่อเพลงโดยร้องตามในชั้นแรกก็เริ่มด้วยเสียงเบา ต่อมาก็ค่อยดังขึ้น ฯ ผู้โดยสารอื่น ๆ ต่างก็หันมามอง ผมรู้ตัวก็ลดเสียงเบาลง เบาลง ซึ่งเป็นผลให้ท่านตอบว่า ผมเสียงดังฉลาดใหญ่ พร้อมทั้งคำสั่งสาทักว่า “ดัง ๆ ดัง ๆ” ทำให้ผมจำเป็นต้องเปลี่ยนเสียงให้ดัง และต้องต่อให้ได้ด้วย... เวลาที่ผมนึกถึงเหตุการณ์ตอนนี้ที่ไร อ่อนกขำไม่ได้ทุกครั้งไป

ท่านครูเป็นผู้ให้ที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา

เป็นผู้ให้ที่ไม่เคยต้องการสิ่งตอบแทน ตลอดระยะเวลาที่ผมอยู่ใกล้ชิดท่าน ท่านไม่เคยออกปากบังคับผมให้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อท่านเลย หลายต่อหลายครั้งที่มึนงานสำคัญ ฯ แล้วบังเอิญผมเกิดป่วยไข้ ไม่ว่าจะปวดศีรษะ หรือท้องเสีย เมื่อท่านทราบ ท่านจะถามถึงอาการเจ็บป่วยและให้ผมรีบไปหาแพทย์ แล้วท่านก็ให้ผมพักผ่อน... ท่านไม่เคยบังคับให้ผมรีบรักษาตัวให้หายเพื่อไปงานให้ท่านเลย (ผิดกับคนอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้มีพระคุณกับผมแต่ชอบไขว่ขว้างกับผม บางครั้งนะครับ แม้จะดีเร็ว ๆ ไม่ได้ ก็ยังให้ซ้ำ ๆ... แบบนี้ผมพบบ่อยแล้วก็เบื่อเสียจริง ฯ) ยิ่งกว่านั้น บางครั้งท่านกรุณาช่วยบรรเทาความเมื่อยล้าให้ผม โดยใช้ไม้ระนาด (ไม้รวม) มาทาบเบา ๆ ประคุนวดให้ ท่านได้ขอยัดตั้งแต่หัวไหล่ทั้งสองข้าง เรื่อยลงมาถึงช่วงขั้วเอว ปากก็พูดว่า “เป็นไง ฯ ดีไหม” ครับ ผมรู้สึกสบายอย่างบอกไม่ถูก (มีเรื่องขำ อันเนื่องมาจากเรื่องนี้ คือบังเอิญพี่ทองสุข ภรรยาเรื้อรังโง่งมการผ่านมาเห็นขณะที่ท่านครูกำลังเอ็งไม้ระนาดนวดผม พี่ทองสุขก็เข้าใจผิด ทำให้เกิดขำลือลือภายหลังว่า ผมถูกครูตืออย่างหนักด้วยไม้ระนาด พี่ทองสุขบอกว่า น่าสงสารพ่อแก่จริง ๆ)

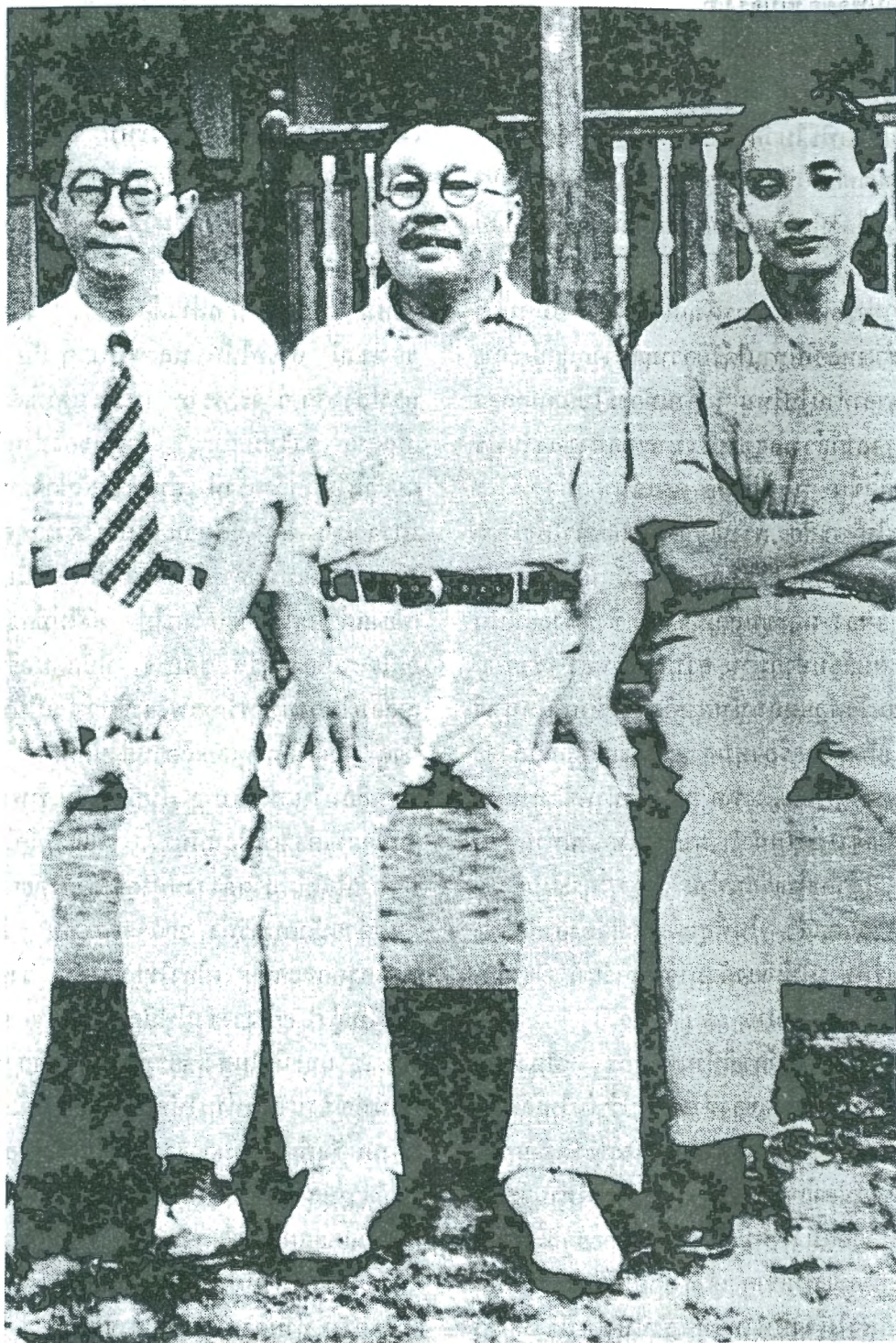
หลังจากผมจบวชิเรียนแล้ว และมีโอกาสเข้ารับราชการเป็นครูสอนดนตรีไทยในโรงเรียนนาฏศิลป์ (ปัจจุบันคือวิทยาลัยนาฏศิลป์) เมื่อผมไปกราบเท้าท่านที่บ้าน ถ้าไม่มีคนแปลกหน้าอยู่ด้วย ท่านก็จะพูดว่า “เจ้าแก มีธุระอะไร ต่อเพลงรึ?” แต่ถ้ามีคนแปลกหน้าอยู่ด้วย ท่านจะทักด้วยน้ำเสียงที่ขยอขอให้เกียรติว่า “ครูประสิทธิ์ มีธุระอะไร ต่อเพลงรึ?” เห็นไหมครับ ท่าน

เสมือนพ่อของผมนะจริง ๆ

เมื่อปี พ.ศ. 2489 เป็นปีแรกของคณะปัทมบัณฑิตวิทยาลัยซึ่งคุณประสาท สุขุม เจ้าของคณะได้จัดพิธีไหว้ครูที่บ้านเตาอิฐ ต.อ้อมเกล็ด อ.บางบัวทอง เป็นครั้งแรก ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะได้ให้ความกรุณาไปเป็นพิธีกรในครั้งนี้ด้วย โดยคุณประสาท สุขุม ได้นำรถส่วนตัวมารับท่านที่บ้านบาตรตั้งแต่วันพุธ ผมมีหน้าที่คอยช่วยเหลือให้ท่านได้รับความสะดวกทุกประการปกติเวลาท่านไปไหน ๆ ท่านมักจะไม่นอนตลอดคืน เวลาที่ล่วงเลยมาประมาณสี่สัปดาห์ของวันพุธ ท่านพูดขึ้น “นี่เจ้าสิทธิ ครูแก่มากแล้ว เจ้าจะเอาอะไรก็เอาเสีย...พรุ่งนี้เช้า เจ้าแต่งตัวให้สะอาดนะ ครูจะมอบตำราให้เจ้า” ตอนนั้นมีคุณครูเทียบ คงลายทอง และขุนสำเนียงชั้นเชิง นั่งอยู่ที่นั่นด้วย ผมก็รับปากท่าน ครั้นครั้น พรุ่งเช้าผมก็เปลี่ยนใจด้วยตอนนั้นผมคิดจะเลิกเล่นดนตรีจนถึงกับขายเครื่องหมด เมื่อจะเลิกเล่นแล้วจะรับตำราไว้ทำไม... พอใกล้เวลาทำพิธี ท่านก็ดู “ทำไมเจ้าไม่อาบน้ำ” ผมก็ลงกราบท่านสามครั้ง แล้วกราบเรียนท่าน ว่า “กระผมยังไม่พร้อม...แต่แล้ว ในที่สุด ผมก็ต้องอาศัยวิชาความรู้ที่ท่านให้เลี้ยงตัวมาจนทุกวันนี้ (ตอนนั้น อายุผมประมาณ 25 อย่าง 26 ปี

งานวันไหว้ครูที่บ้านท่านครู เป็นงานที่บรรดาศิษย์ทั้งมวลของท่านครูไม่ว่ารุ่นไหน ต่างพร้อมใจกันมาอย่างคับคั่ง ท่านครูจะจัดตั้งเครื่องดนตรีไว้หลายวง 2-3 ปีหลังจากที่ท่านจะสิ้น ท่านพูดกับผมว่า “นี่เจ้าสิทธิ เจ้าคอยดูนะ เดียวครูจะทำอะไรให้เจ้าดู เจ้าสังเกตให้ดีนะ” ว่าแล้วท่านก็สั่งให้วงปี่พาทย์ทุกวงที่มาในพิธีไหว้ครู

ประจำปี เริ่มบรรเลงเพลง ๆ เดียวกัน โดยให้คนตีถึง ยันตีในระหว่างกลาง ข้าพเจ้าจำได้ว่าเป็นเพลงส่งพระ เพลงกราวโนและเชิด พอเพลงเริ่มขึ้น เสียงดนตรีก็ดังกระหึ่ม ชาวบ้านแถบนั้น ไม่เคยเห็น ไม่เคยได้ยินได้ฟัง ดังก็พากันเข้ามาดูมาฟังกันเนืองแน่นไปหมด ท่านครูยิ้มอย่างภาคภูมิใจ ท่านว่า “เป็นไงเจ้า เสียงมีอำนาจดีไหม” แล้วท่านก็กล่าวต่อไปว่า “วงปี่พาทย์ของเราเนี่ย ถ้าจัดให้บรรเลงพร้อม ๆ กัน ใช้ผู้บรรเลงมาก ๆ จะเพราะ เพราะมากทีเดียวแต่เสียค่าย ครูไม่มีคน...” คำพูดของท่านทำให้ผมย้อนไปนึกถึงครั้งที่ ท่านพาผมไปดูคอนเสิร์ตที่โรงละคร สวามิภักดิ์ ผมจำได้ว่า คุณพระเจนดุริยางค์เป็นผู้อำนวยเพลง ในตอนนั้น ผมเพียงแค่เป็นผู้ติดตามท่านไป ยังไม่มีความคิดอะไร เพียงแต่รู้สึกชอบใจ ที่นักดนตรีมีการเคลื่อนไหวอย่างพร้อมเพรียงกันว่า เป็นภาพที่น่าดู เลยวาดภาพเลยเถิดไปถึงนักดนตรีไทยว่า ถ้าเคลื่อนไหวพร้อม ๆ กันก็คงเป็นภาพที่น่าดูไม่น้อยทีเดียวเหมือนกัน... และนี่ก็เป็นแรงบันดาลใจให้ผมจัดตั้งวงมหาดุริยางค์ไทยซึ่งประกอบด้วยนักดนตรีถึง 200-300 คน ครั้น ก็ท่านครูอีกละครับ เมืองไทยถึงได้มี วงดนตรีไทยใหญ่ ๆ อย่างวงซิมโฟนีคอนเสิร์ตของสากลเขา... และนี่เป็นสิ่งเดียวที่ผมภูมิใจที่สามารถสานปณิธานของท่านให้สำเร็จลุล่วงได้...ด้วยความหวังเพียงโซลคมดวงวิญญาณศิลปินของท่าน ให้มีความสุขกับเสียงเพลงไทยอันนุ่มนวล อ่อนหวานและแผ่วไหวซึ่งความมีอำนาจอย่างลึกซึ้งในตนเอง ที่ท่านฝากไว้ในพิภพ ขอให้มีความสุขเถิดครับ ท่านครูผู้เสมือนพ่อของผม

บูชาพระคุณ

ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง

ในฐานะที่เป็นลูกชายคนโตของคุณพ่อ ข้าพเจ้าได้รับการฝึกสอนดนตรีไทยจากท่านโดยตรงตั้งแต่เด็ก ๆ และได้มีโอกาสติดตามท่านไปประเทศเขมร เมื่อครั้งที่คุณพ่อโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสอินโดจีน

คุณพ่อมีความคิดในทาง “ดนตรี” ก้าวหน้าอยู่เสมอ เมื่อท่านเห็นว่าข้าพเจ้าได้เรียนรู้ดนตรีไทยมาพอสมควรแล้ว ท่านก็อยากให้เรียนรู้ดนตรีสากลไปด้วย จึงฝากข้าพเจ้าเรียนกับเพื่อน ๆ ของท่าน คือ คุณกิจ สารากรณ์ และคุณพระเจนดุริยางค์ ต่อมาข้าพเจ้ามีโอกาสไปเรียนดนตรีสากล ณ ประเทศญี่ปุ่น ที่ โตเกียว อะคาเดมิ ออฟ มิวสิก (TOKYO ACADEMY OF MUSIC) จบทาง คีตนิพนธ์ (Composer Course) สำเร็จกลับมาประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2481 จึงเข้ารับราชการ เป็น ผู้ช่วยคุณพระเจนดุริยางค์ ฝ่ายดนตรีสากล กรมศิลปากร

โอกาสครบรอบร้อยปีเกิดของคุณพ่อ ในวันที่ 6 สิงหาคม 2524 นี้ ข้าพเจ้าขอนำโน้ตสากลเพลง “เสียงเทียน” ของท่านซึ่งข้าพเจ้าได้ทำเป็น สตริง ควอเต็ต* (String Quartet) มาลงไว้ เพื่อเป็นการบูชาพระคุณ

สตริง ควอเต็ต* - คือการบรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องสาย 4 ชิ้น มี ไวโอลิน 1 (First Violin), ไวโอลิน 2 (Second Violin), วิโอล่า (Viola) และ เชลโล่ (Cello)

เสียงถอน ๓ ชั้น

ผดุงประติมากรรม
ทำนอง

STRING QUARTET

ประติมากรรม ศิลปกรรม
เสียงประสาน

I *Andante*

VOLIN I

VOLIN II

VIOLA

CELLO

p

II

2.

Handwritten musical score for a four-part setting, labeled "II" and "2.". The score consists of four staves. The top staff is in treble clef, and the bottom three are in bass clef. The music features various note values, rests, and dynamic markings such as "p" (piano). The notation is in a historical style, possibly 18th or 19th century.

Continuation of the handwritten musical score from the previous system. It consists of four staves in the same clef arrangement. The notation continues with various note values and rests, maintaining the historical style.

Musical score system 1, consisting of four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The third staff begins with an alto clef and a key signature of one flat. The fourth staff begins with a bass clef and a key signature of one flat. All four staves contain musical notation, including notes, rests, and accidentals. The word "Cresc." is written below the first staff, and "Cresc." is written below the second, third, and fourth staves.

Musical score system 2, consisting of four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The third staff begins with an alto clef and a key signature of one flat. The fourth staff begins with a bass clef and a key signature of one flat. All four staves contain musical notation, including notes, rests, and accidentals. The word "dim." is written below the first staff, and "dim." is written below the second, third, and fourth staves.

Musical score system 1, consisting of four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The second staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The third staff begins with an alto clef and a key signature of one flat. The fourth staff begins with a bass clef and a key signature of one flat. Each staff contains a series of musical notes, including eighth and sixteenth notes, and rests. The word "Cresc." is written below the first staff, and "Cresc." is written below the second, third, and fourth staves.

Musical score system 2, consisting of four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The second staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The third staff begins with an alto clef and a key signature of one flat. The fourth staff begins with a bass clef and a key signature of one flat. Each staff contains a series of musical notes, including eighth and sixteenth notes, and rests. The word "dim." is written below the first staff, and "dim." is written below the second, third, and fourth staves.

1. || 2. III

Handwritten musical score for four staves. The first staff has a *dim.* marking. The second staff has a *dim.* marking and a *p* dynamic. The third staff has a *dim.* marking and a *cresc.* marking. The fourth staff has a *dim.* marking and a *cresc.* marking.

Handwritten musical score for four staves. The first staff has a *cresc.* marking. The second staff has a *cresc.* marking. The third staff has a *p* dynamic. The fourth staff has a *p* dynamic.

IV *piu mosso*

1. 2.

f

pizz

Pizz

pizz

non legato

pizz

arco

pizz

arco

non legato

arco

arco non legato

Handwritten musical score, first system, featuring four staves. The notation includes various notes, rests, and dynamic markings such as *p* (piano). The key signature is one sharp (F#).

Handwritten musical score, second system, featuring four staves. The notation includes various notes, rests, and dynamic markings. The key signature is one sharp (F#). The system concludes with the instruction *rall.* (rallentando).

F. Schupfart

ชีวิตกับดนตรี

ศาสตราจารย์ ระพี สาคริก

ในโอกาสที่ได้มีการจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ครบรอบ 100 ปี ของคุณตา หลวงประดิษฐไพเราะ ในวันที่ 6 สิงหาคม ศกนี้ ผม ในฐานะที่เป็นหลานคนหนึ่ง และได้เคยใช้ชีวิตระยะหนึ่ง อยู่ด้วยความร่มเย็น และยังได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนวิชาการ ในบ้านของคุณตา นับเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เป็นที่รำลึกและประทับใจมาจนทุกวันนี้ และยังคงคิดว่า ตลอดชีวิตนี้ด้วย

ผมได้ผ่านชีวิตการเล่นดนตรีมาตลอด และผมก็เชื่อว่า ผู้ที่เป็นนักดนตรีทั้งหลาย คงจะมีความรู้สึกคล้าย ๆ ผมในมุมหนึ่งของความรู้สึก นั่นคือ ถ้าหากผู้ฟังมีความพอใจในผลงานของเรา เราเองก็มีความพอใจในผลสะท้อนดังกล่าวนี้ด้วย ดังนั้น การที่มีผู้กล่าวว่า การเล่นดนตรีเหมือนการทุ่มเทชีวิตจิตใจลงไปอย่างเต็มตัว คงจะเป็นความจริง ถ้าหากจะเปรียบด้วยการวาดภาพ แม้ว่า จะเป็นภาพ ๆ เดียวกันก็ตาม นักวาดภาพแต่ละคน มีศิลปะของตนเอง มีการเน้นความหนักเบาของเงาไม่เหมือนกัน เมื่อภาพเขียนนั้นสำเร็จลงแล้ว ผู้ที่มีความละเอียดอ่อนและชำนาญ อาจบอกได้ว่า ภาพนั้น ใครเป็นผู้เขียน ถ้าหากเขาเคยชินกับผลงานของบุคคลเหล่านั้นมาพอสมควร เมื่อพิจารณา ดูแล้ว เป็นภาพเดียวกัน และเป็นภาพสวยด้วยกัน แต่เป็นคนละแบบ ดนตรีก็เช่นกัน คนแต่งเพลงก็ดี คนบรรเลงเพลงก็ดี แต่ละคนมีศิลปะ และมีแนวทางเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และถ้าหากจะพิจารณา ดูในขณะที่บรรเลง ทุกคนทุ่มเทจิตใจ ความปรารถนา จัดความหนักเบา จังหวะจะโคน มีการปรุงแต่ง สิ่งปลีกย่อย ด้วยความมีสมาธิมั่นคงจริง ๆ ผลที่ปรากฏ อาจมีแนวทางคนละแนวทาง แต่ทำให้ใน ประเด็นของความดีไม่ได้ไม่ ผู้ฟังก็จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการวิเคราะห์เช่นกัน คนเรา ต่างจิต ต่างใจ สิ่งที่ปรากฏออกมาเป็นความพึงพอใจ จึงอาจดูรสนิยมของคนหนึ่ง แต่อาจไม่ชอบด้วยรสนิยม ของอีกคนหนึ่งก็ได้ ดังนั้น หากฟังดนตรีเพียงผิวเผิน จึงเป็นเรื่องของเพลงกับอารมณ์คน แต่ถ้าหากฟัง แล้วใช้ประสบการณ์ชีวิต เข้าไปวิเคราะห์หาหลักการ เราอาจแลเห็นอะไร ๆ ลึกซึ้งกว่าเพียงเสียงเพลง อีกหลายประการด้วยกัน

ชีวิตคนเราแต่ละคนที่ได้ผ่านบทเรียนมาแล้ว ก่อนอื่น สิ่งที่เราต้องยอมรับก็คือ ปัญหา ไม่มีใครเลยที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ไปได้ トラブルที่เราเกิดมาและยังมีชีวิตอยู่ เมื่อเกิดมา ก็พบ บิดามารดาและญาติพี่น้อง ท่ามกลางสิ่งเหล่านี้ ก็มีปัญหาในชีวิตประจำวัน ต่อมาเมื่อเข้าโรงเรียน พบครูอาจารย์และเพื่อนฝูง ก็มีปัญหาเพิ่มมาอีก เมื่อออกทำงานประกอบอาชีพ ยังมีขอบเขตปัญหา กว้างขวางออกไปอีกมากมาย และผู้ที่สามารถฟันฝ่าปัญหาต่าง ๆ ไปด้วยดีแต่ละคน ก็มีความปรารถนาใน การสัมผัสกับปัญหาและการแก้ปัญหาในแนวทางไม่เหมือนกัน แต่ที่สำคัญก็คือ ชีวิตแต่ละคนจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ ส่วนการดำเนินชีวิต ย่อมแล้วแต่ศิลปะของแต่ละคน เหมือนการบรรเลงดนตรี ในเพลงเดียวกัน เพลงย่อมเป็นหลักให้แก่นักดนตรีผู้ชำนาญ แต่ศิลปะการบรรเลงของแต่ละคนอาจมีลักษณะเป็นแบบและเอกลักษณ์

ของตนเอง หลักชีวิตก็เช่นกัน ธรรมะหรือความจริงของชีวิตทุกชีวิต ย่อมเป็นหลักร่วมของทุกคน
สาวกศิลปะของแต่ละคนในการดำเนินชีวิต อาจมีภาพพจน์ที่เน้นหนักในบางเรื่องบางตอน มีความ
แผ่วเบาและผ่อนปรนในบางระยะ แต่ทุกคนจะต้องไม่หลุดออกไปนอกหลักธรรม

ผมมีความรู้สึกในระยหลัง ๆ ของชีวิตนี้ว่า ดนตรีเสมือนเป็นหุ่นจำลองของปรัชญาชีวิต
เมื่อคิดเช่นนั้นแล้วการใช้ชีวิตทุกวันนี้ รู้สึกว่า พยายามให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังทั้งหลายมากกว่าตัวเรา
เอง ไม่ว่าเขาทั้งหลายจะเป็นญาติสนิท ผู้ร่วมงาน กันเดินทางกันไป หรือแม้แต่ไม่ว่าชาติใดภาษาใด
ล้วนเป็นผู้ฟังดนตรีชีวิตที่เรา กำลังบรรเลงอยู่ทั้งสิ้น และเพลงนี้จะจบลงก็ต่อเมื่อ เราจบชีวิตลงแล้ว
การอยู่ทุกวันทุกเวลา จึงจำเป็นต้องมีความปรารถนาในชีวิตตนเอง และเอาใจเขาใส่ใจเราอยู่เสมอ อย่า
ขาดสติ เมื่อใดที่ขาดสติ ก็เสมือนนักดนตรีที่ลืมตนเองว่า กำลังบรรเลงเพลงอะไรอยู่

คุณดาหลวงประดิษฐไพเราะ ท่านได้มีส่วนสำคัญในการให้ความรู้ทางการดนตรีแก่ผม แต่
สิ่งที่ผมได้เห็นในระยะต่อมา ทั้งในมุมกว้างและมุมลึก ผมคิดว่า ผู้เป็นครูที่ดี จะทิ้งไว้ให้ศิษย์ได้เห็น
เอง ถ้าหากวิญญูณครู ทราบได้ในความแตกฉานของศิษย์ แน่นนอน ความสุขของครูและความสุข
ของศิษย์ ย่อมจะแยกกันไม่ออก แต่มากันคนละลักษณะ ส่วนสำคัญอีกสิ่งหนึ่งก็คือ ส่วนประสาน
กันเพื่อความสมบูรณ์ของวิชาการดนตรีและวิชาการอื่นใดทั้งหลายด้วยเช่นกัน

หากบทความที่ผมได้เขียนจากปัญญาของผมเองซึ่งมีจำกัด และเป็นความคิดส่วนตัวเพียง
คนเดียว นี้จะบังเกิดประโยชน์แก่ใคร ผู้ใด ในทางสร้างสรรค์ในอนาคต ผมขอกราบคารวะไว้แต่
คุณดาหลวงประดิษฐไพเราะด้วยกตเวทิตาธรรมอันสูงยิ่ง.

ในราคาถูกลง ซึ่งมีคุณภาพที่ต่ำกว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทยคือ ยังมีส่วนประกอบของเครื่องดนตรีที่ไม่สะดวกกับการใช้ และเล่น ยกตัวอย่างเช่น การขึ้นเสียงระนาดและฆ้อง เรายังนิยมใช้ตะกั่วผสมขี้สูด ฝนไฟ หรือตากแดดแล้วนำมาติดกับรางระนาดและฆ้อง ซึ่งผู้สร้างระนาดบางท่านกล่าวว่าไม่ควรเปลี่ยนแปลงจากวิธีนี้ เพราะจะทำให้เสียงไม่ไพเราะ ซึ่งข้าพเจ้าก็ยังมีความคิดว่า น่าจะมีวิธีทำอย่างอื่น ๆ ที่สามารถขึ้นเสียงระนาด ฆ้อง แล้วเมื่อขนย้ายไปไหน หรือไปในอากาศชื้น ๆ หรืออากาศร้อนจัดก็หลุดออกเล่นไม่ได้ สิ่งนี้ข้าพเจ้าประสบกับวงดนตรีไทย ซึ่งข้าพเจ้าตั้งขึ้นในประเทศเนเธอร์แลนด์ และในรัฐ Ohio ที่ Kent State University ทำให้ข้าพเจ้าจนปัญญา ไม่ทราบจะแก้ไขอย่างไร นอกจากนี้ เครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น จะเข้ ซอ ก็มีปัญหากับข้าพเจ้า เช่น นมจะเข้จะหลุดเสมอในขณะที่อยู่ต่างประเทศ การปรับเสียงจะเข้ให้มีความสั่นเหมาะสม ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์เฉพาะนอกจากจะเป็นนักจะเข้ หรือนักสร้างจะเข้ จึงจะปรับได้ สายที่ใช้โดยเฉพาะสาย 1 และสาย 2 จะขาดบ่อย ๆ จนกระทั่งข้าพเจ้าจำต้องใช้สายในล่อนแทน ซึ่งทำให้เสียงไม่ไพเราะดังเช่นสายไหม สำหรับซออู้, ซอด้วง และซอสามสาย ก็มักจะมีปัญหาที่หน้าซออ้อย ๆ เนื่องจากข้างบางคนจึงหน้าซอต้องเกินไป หรือหย่อนเกินไป ทำให้เสียงแปร่ง ๆ คล้ายกับเสียงฉีกผ้าดิบ ฟังแล้วไม่สบายหู และนำราคาสูงมาก ส่วนหย่องซอด้วง ซออู้ มักจะหลุดหาย เนื่องจากเมื่อเล่นเสร็จแล้ว ผู้เล่นมักจะหย่อนสาย เมื่อผู้เล่นไม่มีถุงเก็บ หย่องก็จะหลุดหายอย่างง่ายดาย ส่วนสายซอที่เป็นสายไหมมักจะขาดง่ายจนเกินไป ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าจำเป็นต้องใช้สายไหมจริง ๆ ควรจะค้นหาวิธีผสมสารเคมีบางอย่างที่ทำให้สายอยู่คงทน และเล่นได้ทนทานกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เกี่ยวกับคันชักซอ มักมีปัญหากับตัวข้าพเจ้าเสมอคือปัจจุบันซอไม้ธรรมชาติจะไม่ใช้หางม้าเนื่องจากราคาแพง ข้างทำซอมักใช้สายในล่อนแทน ทำให้คันชักลื่นไม่กัดสาย และไม่เกิดเสียงที่ข้าพเจ้าต้องการได้ อีกประการหนึ่ง คือทางโคนคันชัก (Nut) ไม่มีเกลียวหมุนให้คันชักตึง ดังนั้นเมื่อหางม้าหย่อน จึงทำให้เกิดความลำบากในการควบคุมคันชัก ยิ่งอยู่ในต่างประเทศไม่มีช่างทำเครื่องดนตรีไทย และไม่มีกาวพิเศษสีดำที่ใช้ทำในเมืองไทย ยิ่งเกิดความยุ่งยากมากขึ้น ความจริงแล้วคันชักนั้นถือเป็นหัวใจของเครื่องดนตรีชนิดนี้ จึงควรปรับปรุงและพัฒนาต่อไป อีกประการหนึ่งเราควรศึกษาค้นและประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงที่ต่ำและสูงกว่าเครื่องที่มีอยู่ปัจจุบัน และดัดแปลงลักษณะซึ่งต่างจากซอด้วง ซออู้ และซอสามสายออกไปอีกด้วย

ตามที่กล่าวมาข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งที่ข้าพเจ้าประสบปัญหา และพยายามแก้ไขด้วยตนเอง เพื่อช่วยให้นักดนตรีฝรั่งฝึกซ้อมและออกงานแสดงได้ในต่างประเทศ แต่ปัญหาในบางลักษณะ ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง ข้าพเจ้ายังประสบปัญหาอีกหลายประการ ตัวอย่างเช่น ขลุ่ยที่ข้าพเจ้าติดตัวไปต่างประเทศ ระดับเสียงผิดเพี้ยนกันไป ซึ่งอาจโทษดินฟ้าอากาศได้บ้าง แต่ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาสำคัญขึ้นอยู่กับการขึ้นเสียง (tuning) ของเครื่องดนตรีไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ระดับเสียงแต่ละวงก็แตกต่างกัน เรานิยมการใช้หูของผู้สร้างเครื่องดนตรีเพื่อเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทย เมื่อข้าพเจ้านำเครื่องดนตรีหลาย ๆ ชิ้นไปยุโรป และอเมริกาก็มีปัญหาเกี่ยวกับระดับเสียงที่เพี้ยนจากกัน ต้องนำมาปรับกันใหม่ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสปรึกษากับบรมครูบางท่าน ก็ให้ความเห็นว่า การจะใช้เครื่องมือการวัดเสียงด้วยไฟฟ้า และวัดระดับเสียงให้เป็นมาตรฐาน ก็อาจจะไม่ได้รสชาติ หรือสำเนียงตามที่ขึ้นด้วยหูของคนก็ได้ ข้าพเจ้าทราบว่าได้มีการวิจัยและทดสอบระดับเสียงกับเครื่องดนตรีต่าง ๆ และวงดนตรีต่าง ๆ โดยอาจารย์และนิสิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าน่าจะดำเนินโครงการนี้ต่อไป ในการตั้งเสียงมาตรฐานใช้กับดนตรีไทยต่อไป ในกรณีที่ฟังไม่ไพเราะหรือเป็นที่นิยมนักดนตรีและผู้สร้างเครื่องดนตรีก็คงเลิกเล่นระบบเสียงมาตรฐานนี้ไปเอง แต่เราก็ควรพิสูจน์ดูก่อน

ข้าพเจ้าคิดว่าเราน่าจะยอมรับว่า คนไทยกำลังมีความเป็นอยู่อย่างสมัยใหม่ บางอย่างเรานำหน้าชาวยุโรป อเมริกา ไปเสียด้วยซ้ำ ถ้าหากเราคิดกันว่า ดนตรีไทยเราคืออยู่แล้ว มีตำราพอเพียงแล้ว เครื่องดนตรีมาตรฐานดีแล้ว เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันแล้ว ระบบการสอนดนตรีไทยดีแล้ว ดนตรีไทยมี 7 เสียงพอแล้ว เราก็ไม่จำเป็นต้องแก้ไขอะไร แต่ถ้าหากเราไม่ได้คิดเช่นนั้น เราคงต้องมาช่วยกัน คิดพิจารณาหาทางปรับปรุง แก้ไข สิ่งที่บกพร่อง และยกย่องของที่ดีไว้ และนำออกใช้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะต่อไป

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอออกตัวว่า ข้าพเจ้ามิได้เป็นผู้รู้อะไรดีกว่าท่านผู้อ่าน แต่ขอยอมรับว่ามีความรักดนตรีไทยเป็นชีวิตจิตใจ อยากให้ดนตรีไทยเจริญและก้าวหน้ามากกว่านี้ รวมทั้งเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในต่างประเทศยิ่ง ๆ ขึ้น ซึ่งจะขึ้นอยู่กับท่านผู้อ่าน ผู้สร้าง ผู้เล่น และผู้ฟังต่อไป.

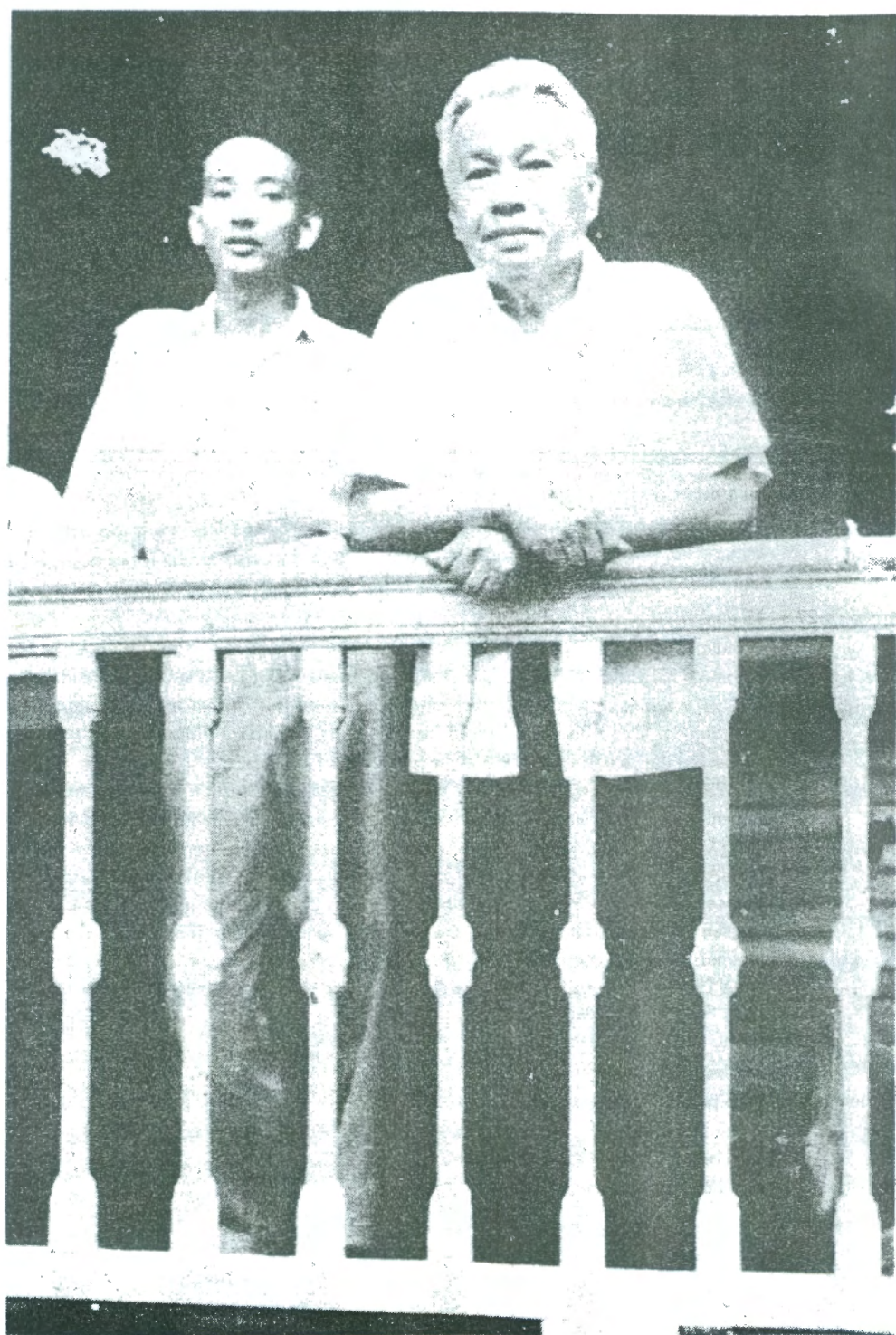
259. ตราไปรษณียากรที่ระลึกครบ 100 ปี หลวงประดิษฐไพเราะ

- วันแรกจำหน่าย : 6 สิงหาคม 2524
- ความมุ่งหมาย : เพื่อเป็นที่ระลึกเนื่องในวาระครบรอบวันเกิด 100 ปี ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
- ชนิดราคาและจำนวนพิมพ์ : 1.25 บาท - 4,000,000 ดวง
- ขนาด : 27 x 45 มม.
- ภาพ : หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นบุตรของท่านครูสินกับนางอ้ม เกิดเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2424 ที่จังหวัดสมุทรสงคราม ท่านศึกษาหนังสือไทย หนังสือขอมที่วัดอัมพวา และศึกษาวิชาดนตรีไทย จากสำนักท่านครูสิน (บิดา) เมื่ออายุได้ 15 ปี สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (สมเด็จวังบูรพา) ทรงรับเข้าปรับราชการในวังบูรพาภิรมย์ในตำแหน่งจางวางมหาดเล็กในพระองค์ และควบคุมวงปี่พาทย์ของวังบูรพาภิรมย์
- พ.ศ. 2475 ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกดุริยางค์ไทย กรมศิลปากรจนครบเกษียณอายุ เมื่อออกจากราชการแล้วท่านก็สั่งสอนศิษย์เป็นวิทยาทานอยู่ที่บ้านและเสียชีวิตเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2497
- เนื่องมาจากความเป็นผู้มีฝีมือและศิลป์ในการบรรเลงดนตรีไทยได้อย่างยอดเยี่ยมของท่าน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็น "หลวงประดิษฐไพเราะ" และสมเด็จวังบูรพาโปรดประทานนามสกุลให้ว่า "ศิลปบรรเลง" เพลงทุกเพลงที่ท่านแต่งขึ้นล้วนมีท่านองไพเราะและได้รับความนิยมแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น เพลงลาวคำเนินทราย ลาวเสียดเทียน เป็นต้น นับได้ว่าท่านเป็นผู้ที่ทำประโยชน์อย่างมหาศาลในการสร้างแนวทางของเพลงไทยให้แก่นครุ่นหลังเป็นอย่างมาก ท่านจึงได้รับยกย่องว่าเป็นปรมาจารย์เอกในวงการดนตรีไทย
- ผู้ออกแบบ : นายพิชัย นริณด์ (กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร)
- บริษัทผู้พิมพ์ : แฮร์สัน แอนด์ ซันส์ ประเทศอังกฤษ
- วิธีการพิมพ์และสี : ลิโธกราฟี - หลายสี
- จำนวนดวงในแผ่น : 50 ดวง
- ซองวันแรกจำหน่าย : จำหน่ายราคาซองละ 3.50 บาท
- ผู้ออกแบบ : นายพิชัย นริณด์ (กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร)
- สมุดตราไปรษณียากร : จำหน่ายเล่มละ 12.50 บาท (บรรจุตราไปรษณียากรชนิดราคา 1.25 บาท จำนวน 10 ดวง)

259. Luang Praditphairo's Centenary Commemorative Postage Stamp

Date of issue	: 6 August 1981
Purpose	: To commemorate the centenary of Luang Praditphairo (Sorn Silapabanleng).
Denomination and quantity	: 1.25 Baht - 4,000,000 pieces
Size	: 27 × 45 mm.
Design	<p>: Luang Praditphairo (Sorn Silapabanleng), the son of Kru Sin and Mrs. Yim, was born at Samut Songkram Province on 6th August 1881. He studied Thai and Khom languages at Wat Umpawa and Thai classical music from his father at Kru Sin School. When he was fifteen years of age, Somdet Chaopha Kromphya Phanupanwongworadech (Somdet Wang Burapa) elevated him to Chang Wang (The Prince's personal page) who had his duty to supervise the gamelan band (Pi Pat musical band) of the Palace.</p> <p>In 1932 he had moved to be chief of the Thai classical music section of the Fine Arts Department. After his retirement, he began to teach at home the charitable basis till dying on 8th March 1954.</p> <p>King Vajiravudh who acknowledged his ability in Thai classical music conferred him the title of "LUANG PRADITPHAIRO" and Somdet Wang Burapa had given the title "SILAPABANLENG" as his surname. Every song composed by him is very melodious and has become popular up to now, such as Lao Damnoensai and Lao Siangtien for example. It can be said that he was a trend setter for Thai classical music and is landed as one of the music principals.</p>
Designer	: Mr. Pichai Nirunt (the Fine Arts Department)
Printer	: Harrison & Sons Ltd., England.
Printing process-	: Lithography
Colour	: Multi - colour
Sheet composition	: 50 Stamps per sheet
First Day Cover	: Salable at 3.50 Baht each
Designer	: Mr. Pichai Nirunt (the Fine Arts Department)
Stamp booklet	: Salable at 12.50 Baht each

ดนตรีไทย ในราชสำนักเขมร

อนุสรณ์หลวงประดิษฐไพเราะ
ตามเสด็จไปเขมร พ.ศ. 2473

เมื่อปี พ.ศ. 2473 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จประพาสอินโดจีน (คือประเทศเวียดนามและเขมรในปัจจุบัน) ประมุขของประเทศนั้น ๆ ได้แสดงความสนพระทัยดนตรีไทยเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่า ควรจะได้นำนักดนตรีไทยในราชสำนักมาร่วมขบวนเสด็จด้วย พระองค์จึงมีพระราชโทรเลขแจ้งมายังราชสำนักให้ส่งนักดนตรีฝีมือเอกจำนวนหนึ่งตามไปสมทบกับขบวนเสด็จด้วย ในขณะนั้นหลวงประดิษฐไพเราะรับราชการสนองพระเดชพระคุณเป็นผู้ควบคุมวงมโหรีหลวงอยู่ในวังหลวง และมีฝีมือเป็นที่พอพระราชหฤทัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จนโปรดให้เป็นครูผู้ถวายการสอนดนตรี และการประพันธ์เพลงไทยแก่พระองค์ท่าน และสมเด็จพระราชินีด้วย จึงได้รับเลือกให้เป็นผู้ตามเสด็จในครั้งนี้

ในการเตรียมตัวเพื่อตามเสด็จ หลวงประดิษฐไพเราะ บิดาของข้าพเจ้า สั่งให้ข้าพเจ้าร่วมเดินทางไปด้วยในฐานะผู้ติดตามและล่ามส่วนตัว เนื่องด้วยข้าพเจ้าเป็นบุตรชายคนโต และพอจะมีความรู้ภาษาอังกฤษอยู่บ้าง ขณะนั้นข้าพเจ้าอายุได้ 18 ปี และไม่เคยไปต่างประเทศมาก่อนเลย จึงค่อนข้างวิตกอยู่มาก แต่โดยเหตุที่ท่านบิดาไม่เห็นผู้อื่นที่จะวางใจได้เท่ากับข้าพเจ้าซึ่งเป็นบุตร ข้าพเจ้าจึงยินยอมตามความประสงค์ของท่าน

เราออกเดินทางเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2473 โดยเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศติดตามไปส่งจนถึงสถานีรถไฟ เพื่อเดินทางไปอิตาลี ประเทศ เราเดินทางถึงอิตาลีประเทศในบ่ายวันเดียวกัน จากที่นั่นเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยได้จัดรถนำพวกเราเดินทางต่อไปยังกรุงพนมเปญ ซึ่งอยู่ห่างออกไปอีกเกือบ 300 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางตลอดคืน กว่าที่จะถึงพนมเปญก็เป็นเวลาเช้า

ตรูวันรุ่งขึ้น พวกเราเข้าพักที่โรงแรม Palais Royale ซึ่งเป็นโรงแรมหรูหราที่สุดในพนมเปญ รุ่งขึ้นอีกวัน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มีพระราชกระแสถึงบิดาของข้าพเจ้าให้ตามไปสมทบกับขบวนเสด็จฯ ที่นครวัดให้ทันในเวลาเย็นวันพรุ่งนี้ เพราะมีพระราชประสงค์ให้แสดงฝีมืออดขุนนางชาวเขมร และฝรั่งเศสชมในงานเลี้ยงซึ่งทางการเขมรจะจัดถวาย เจ้าหน้าที่เขมรจัดชาวฝรั่งเศสมาให้ความดูแลและขับรถพาเราไปยังนครวัด เราเดินทางมาถึงที่หมายก่อนเวลางานเพียงหนึ่งชั่วโมงเท่านั้น

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาถึงบริเวณงาน ได้ทรงมีพระราชดำรัสสั่งให้บิดาของข้าพเจ้าแสดงฝีมือการเดี่ยวระนาดเอกให้แก่ที่มาในงานฟัง ทั้งทรงกำชับให้แสดงอย่างสุดฝีมือ ให้สมกับที่ได้เผยแพร่ชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในหมู่บุคคลสำคัญเหล่านี้ ในคืนนั้นท่านบิดาได้แสดงฝีมือการเดี่ยวระนาดเอกหลายเพลงด้วยกัน ท่ามกลางผู้ชมซึ่งให้ความสนใจอย่างมาก และสร้างความประทับใจต่อผู้ฟังทั้งหลายอย่างยิ่ง ส่วนตัวข้าพเจ้าได้แต่แอบมองอยู่ด้านหลัง ด้วยรู้สึกว่าตนเองด้อยความสำคัญเกินกว่าจะเข้าไปอยู่ในหมู่บุคคลสำคัญเหล่านั้น เช้าวันรุ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้เสด็จประพาสโบราณสถาน นครวัด โดยมีบิดาข้าพเจ้าร่วมขบวนเสด็จด้วย ส่วนตัวข้าพเจ้า เพียงแต่เที่ยวชมอยู่บริเวณนอกวิหารใหญ่เท่านั้น มิได้ร่วมอยู่ในขบวนเสด็จด้วย แต่ได้ตั้งปณิธานไว้ว่าสักวันหนึ่งจะหาโอกาสมาชมโบราณสถานแห่งนี้ให้สนใจอีกสักครั้ง

ราวเที่ยง ขบวนเสด็จจึงเดินทางต่อไปยัง

นครหลวงพนมเปญ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงแวะเสวยพระกายาหารเที่ยง ณ โรงแรมแห่งหนึ่ง ส่วนบิดากับข้าพเจ้าเลี้ยงมารับประทานกันที่ร้านอาหารจีนแถวนั้น ขณะที่เรากำลังรับประทานกันอยู่ ก็มีพระราชวงศ์พระองค์หนึ่ง มาร่วมเสวยด้วย โดยตรัสว่า ท่านเป็นอาหารฝรั่งเศส

เมื่อขบวนเสด็จมาถึงพนมเปญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับในพระบรมมหาราชวัง ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของพระเจ้ามณีวงศ์ ส่วนบิดากับข้าพเจ้ากลับไปพักที่โรงแรมเดิม เย็นวันรุ่งขึ้นพระเจ้าศรีสวัสดิ์ มณีวงศ์ กษัตริย์เขมร ได้จัดงานเลี้ยงรับรองถวายในงานนี้พวกเราได้มีโอกาสชมนาฏศิลป์เขมร และฟงดนตรีเขมร ซึ่งมีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกับนาฏศิลป์และดนตรีไทยอย่างมากด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าราชสำนักเขมรก็มีวงปี่พาทย์หลวงเช่นเดียวกับราชสำนักไทย

ในช่วงเวลาสั้น ๆ ที่เสด็จประทับอยู่ ณ ประเทศเขมร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชกระแสให้บิดาของข้าพเจ้าแสดงการเดี่ยวระนาดเอกถวายสมเด็จพระเจ้ามณีวงศ์ เป็นการส่วนพระองค์ด้วย เพื่อเป็นการตอบแทนพระราชไมตรี สมเด็จพระเจ้ามณีวงศ์ทรงพอพระราชหฤทัยในฝีมือระนาดเอกของท่านบิดาข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง จึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานตัวบิดาข้าพเจ้าไว้สอนนักดนตรีในราชสำนักเขมร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงมีพระราชดำรัสตอบว่า ถ้าพระองค์ต้องพระประสงค์ที่จะได้ตัวหลวงประดิษฐไพเราะไว้ที่นี้เพื่อสอนดนตรี ก็มีความยินดีที่จะให้

ตัวไว้สักหนึ่งเดือน" ด้วยเหตุนี้ เมื่อถึงวาระที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จนิวัติประเทศไทย บิดาของข้าพเจ้าจึงต้องพำนักอยู่ ณ ประเทศเขมรต่อไปอีก โดยมีได้ตามเสด็จกลับด้วย เรื่องนี้สร้างความเศร้าโศกมาสู่อบิดาข้าพเจ้าเป็นอย่างมากที่ต้องอยู่ห่างไกลพระยุคลบาท แม้จะเป็นระยะเวลาเพียงเดือนเดียวก็ตาม เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสังเกตเห็นความทุกข์ของบิดาข้าพเจ้าในเรื่องนี้ ก็ทรงพระสรวลและตรัสว่า "จงทำหน้าที่ให้ดีที่สุด แล้วรีบกลับมาเร็วๆ"

การที่พวกเราพักอยู่ที่โรงแรม Palais Royales ซึ่งเป็นโรงแรมที่หรูหราและแพงมากนั้น บิดาข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองพระราชทรัพย์เกินกว่าเหตุ จึงกราบบังคมทูลพระเจ้านมัสการขอย้ายไปพักกับฝ่ายดุริยางค์ในวังหลวงแทน ซึ่งพระเจ้านมัสการก็โปรดเกล้าฯ ให้เราย้ายมาพักอยู่ที่โรงแรมเล็ก ๆ ใกล้พระบรมมหาราชวังแทน ซึ่งเราก็ได้พักอยู่ที่โรงแรมแห่งนี้จนกระทั่งถึงกำหนดเดินทางกลับประเทศไทย

กิจวัตรประจำวันของบิดาข้าพเจ้าก็คือการฝึกซ้อมนักดนตรีหลวง และพวกครูดนตรีทุกวัน ตั้งแต่เช้าจนบ่าย บางวันพระเจ้านมัสการก็มารับสั่งให้เข้าเฝ้าเพื่อพบปะสนทนากัน บางครั้งก็ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวัน หรือบางวันนายกรัชมุนตรีก็เป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารกลางวันหรืออาหารค่ำ โดยมีบุคคลสำคัญหรือพระราชวงศ์เขมรร่วมอยู่ด้วย ในโอกาสเหล่านี้บิดาข้าพเจ้ามักได้รับคำขอร้องให้แสดงฝีมือการเดี่ยวระนาดเอกหรือเครื่องดนตรีอื่น อาทิ ปี่ใน ซอด้วง บ้าง

เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งเดือน บิดาของ

ข้าพเจ้าก็ได้ฝึกหัดนักดนตรีเขมรไว้มากมายพร้อม ๆ กันนั้นท่านก็ศึกษาแนวการแต่งเพลงของเขมร และจดจำเพลงเขมรไว้หลายเพลง ข้าพเจ้ารับหน้าที่ในการบันทึกโน้ตเพลงเหล่านี้ซึ่งภายหลังท่านได้นำเพลงเขมรบางเพลงมาประดิษฐ์ใหม่ ในจำนวนนี้เพลง "นกเขาชะแมร์" เป็นเพลงหนึ่งที่มีความไพเราะและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

ในวาระที่บิดาข้าพเจ้าจะเดินทางกลับ ประเทศไทย พระเจ้านมัสการก็ทรงแสดงความอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ด้วยทรงชื่นชมในฝีมือและผลงานของท่านมาก โปรดพระราชทานของขวัญ อาทิ ผ้าไหมเขมร แก่ท่านบิดาและข้าพเจ้าด้วย ครั้นเมื่อถึงเวลากลับดวยบังคมลา พระองค์ตรัสกับบิดาข้าพเจ้า เป็นภาษาไทยอย่างกระตือรือร้นว่า ขอให้ท่านบิดาข้าพเจ้าได้โปรดนำความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ท่านมีต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ขึ้นกราบบังคมทูลแทนพระองค์ท่านด้วย ซึ่งเมื่อท่านบิดาข้าพเจ้า เดินทางกลับถึงประเทศไทย ก็ได้้นำความขึ้นกราบบังคมทูลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบทุกประการ

มธุรส วิสุทธกุล

เก็บความจาก

THAI MUSIC AT THE COURT OF CAMBODIA
A PERSONAL SOUVENIR OF
LUANG PRADIT PHAIROH'S VISIT IN 1930
BY PRASIDH SILAPABANLENG
JOURNAL OF THE SIAM SOCIETY
JANUARY 1970 VOLUME LVIII PART I
PAGE 121-124

พระเดช พระคุณ ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ

บุญยังก์ เกตุคง

ข้าพเจ้าเคยได้ยืมกิตติศัพท์ ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (สร ศิลปบรรเลง) ตั้งแต่ข้าพเจ้าอายุได้ 15-16 ปี อยากจะเข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์แต่ก็เผอิญให้พลาดโอกาสไปเสียหลายครั้ง จนกระทั่งหลังจากอุปสมบทแล้ว อายุได้ราว 22-23 ปี จึงมีโอกาสเข้าเป็นคนระนาดประจำวงของท่านที่วัดโครมตร ผู้คุมวงปีพาทย์มอญประจำวัด ซึ่งข้าพเจ้าเรียกว่า น้ำทะเล (สละ โอพารัส) ได้ทราบความประสงค์จึงได้ไปเรียนท่านว่า คนระนาดประจำวง คือ ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากตัวเป็นศิษย์ ท่านก็กรุณารับและเรียกให้ไปต่อเพลงที่บ้านบาตร (บ้านเลขที่ 135 ถนนบริพัตร) เพลงที่ท่านต่อให้เพลงแรกคือ ต่อรูป เพลงต่อไป คือ จิมใหญ่

ต่อมาไม่นานใหญ่ ที่บ้านท่านเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ ท่านครูฯ ได้ถูกเชิญให้ไปตระนาดเอกเพลงเชิดนอก นอกจากนั้นก็ยังมี หลวงชาญเชิงระนาด ตีเพลงกราวใน เถา, ครูเผือก นักระนาด ตีเพลงอาเฮีย, ครูชั้น ดุริยประณีต ตีเพลงสดสงวน, ส่วนข้าพเจ้า ท่านครูฯ ได้ให้ตีเพลงจิมใหญ่ และศิษย์ของท่านอีกคนหนึ่งชื่อ สारว ขวัญสว่าง ตีเพลงดอกไม้ไฟ ซึ่งเป็นทางเดียวกับที่ท่านต่อให้ วันนั้น มีเจ้านายเสด็จหลายพระองค์และแขกผู้ใหญ่อีกมากมาย เมื่อบรรเลงเสร็จ นักดนตรีได้รับประทานรางวัลจากพระหัตถ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า

อาทิตย์ทิพยอาภา เป็นเงินสูง ๆ ละซัง (80 บาท) ข้าพเจ้าคิดว่าการที่ท่านครูหลวงประดิษฐฯ ได้ให้ข้าพเจ้าเดี่ยวเพลง จิมใหญ่ ในวันนั้นเป็นการรับรองว่าท่านได้รับข้าพเจ้าไว้เป็นศิษย์แล้ว

ทุกปีที่มีการไหว้ครูที่บ้านของท่าน ที่บ้านบาตร ในต้นเดือนสิงหาคม จะเป็นที่ชุมนุมของนักดนตรีผู้มีฝีมือเอก ๆ หลายรุ่นหลายวัยมาร่วมแสดงฝีมือ “บูชาครู” กันมากมาย อาทิ หลวงชาญเชิงระนาด, ครูพุ่ม โตสง่า, ครูลาก (คนระนาดเอก ลีกะ วิกเมรุบูน), ครูพักตร์ (คนระนาดเอก ลีกะ คณะครูเจือ), ครูพิมพ์ นักระนาด, ครูเผือก นักระนาด, ครูอิงการ (ทองต่อ) กลับชั้น, ครูชั้น ดุริยประณีต, ที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกับข้าพเจ้าก็มี คุณประสิทธิ์ ถาวร, คุณสมภพ ขำประเสริฐ, คุณช่อ อาภาศโปรง, ที่มาจากต่างจังหวัดก็มี คุณแสวง กล้ายทิม, คุณทวี พินพาทยไพเราะ, คุณวิเชียร สารเดช, ที่รุ่นอายุน้อยลงมาอีกหน่อยก็มี คุณสิริ นักดนตรี, คุณอุทัย แก้วละเอียด, ร.ท.เสนาะ หลวงสุนทร, พ.ต.ด.ปน วานม่วง, คุณฉลาก โพธิ์สามต้น, คุณสุพจน์ โตสง่า, คุณสุรพงษ์ พิจิตรครุการ ซึ่งแม้ว่าจะยังเล็กอยู่ก็มาร่วมพิธีไหว้ครูไม่เคยขาด พร้อมกับคุณแม่ คือ คุณครูจันทนา พิจิตรครุการ เพลงที่บรรเลงก็เป็นเพลงชั้นยอดทั้งนั้น เช่น เพลงทะยอยนอก, เชิดจีน และเพลงสำคัญ ๆ อีกหลายเพลง เริ่มบรรเลงกัน

ตั้งแต่ย่ำค่ำไปจนถึงย่ำรุ่ง ยิ่งดึกก็ยังมีคนมาฟังมาก ท่านครูฯ ท่านก็นั่งฟัง นั่งยิ้ม ด้วยความสุขท่ามกลางลูกศิษย์ลูกหาที่ไปชุมนุมกันในงานไหว้ครูที่บ้านของท่านอย่างคับคั่ง นับว่าเป็นบรรยากาศที่นักดนตรีไทยทั้งหลายจดจำกันได้ไม่รู้ลืม

ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้ายังจำได้ ท่านครูฯ นำวงปี่พาทย์ไปบรรเลงที่ บางช้าง สมุทรสงคราม ท่านจะให้ข้าพเจ้าเดี่ยวเพลงนกขมิ้น ซึ่งข้าพเจ้ายังไม่ได้ ท่านก็ต่อให้ตั้งแต่ 3 ชั้นไปจนชั้นเดียว ข้าพเจ้าซ้อมตั้งแต่สายไปจนบ่ายก็ยังไม่แม่นดีพอป้าย 2 โมงเรือออก ต้องนั่งเรือแจวไปบ้านงานถึงบางช้าง แดดร้อนเปรี้ยง ระยะทางไม่ใช่ใกล้ ๆ แต่ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะก็นั่งเรือไปพร้อมกับพวกปี่พาทย์ มีคนการมให้ท่านเมื่อไปถึงบ้านงาน พอมีด ท่านก็ให้เริ่มโหมโรงตามประเพณี คือ แจกมอญทางหลัก, พม่าห้าท่อน ทาง 6 ชั้น, แล้วก็ไปบุหลัน พอถึงเดิวนกขมิ้น ท่านให้ระนาดเอกตีจาก 3 ชั้นลงมาชั้นเดียว และให้ ฆ้อง ซึ่งบุตรชายของท่าน ชื่อ คุณสนั่น ศิลปบรรเลง ตีจาก ชั้นเดียวไป 3 ชั้น นับว่าเป็นการบรรเลงในแบบที่แปลกออกไปจากที่เคยทำกันมา

เพลงเดี่ยวที่ ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะได้เมตตาต่อให้ข้าพเจ้า คือ ต่อยรูป, จิมใหญ่, นกขมิ้น, แจกมอญ, สารถิ, พญาโศก, และยังมีเพลงเกร็ดต่าง ๆ ที่ท่านเห็นว่าข้าพเจ้าสนใจ เช่น เพลงกระแต 2 ชั้น ซึ่งข้าพเจ้าตีบ่อย ๆ เวลาทำปี่พาทย์ที่วัดไตรมิตร ท่านก็คิดทางกระแตชั้นเดียวมาต่อให้ด้วยน้ำใจกรุณาของท่าน มีอีกหลายเพลงที่ท่านได้คิดแต่ง และต่อ

ให้ข้าพเจ้าที่วัดไตรมิตร เช่น เพลงกรวณหา เถา ฯลฯ.

ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ ได้แต่งเพลงกราวในทางผืนไว้เพลงหนึ่ง ซึ่งท่านเล่าว่า ท่านได้ทางนี้มาจากความฝัน ข้าพเจ้ามีบุญได้ฟังท่านตีเพลงกราวในทางผืนนี้เพียงครั้งเดียว พอขึ้นเพลงท่านตีช้า ด้วยข้อยังไม่ร้อน แต่พอดีไป ๆ ยิ่งไหวขึ้นทุกที ๆ ทั้ง ๆ ที่ท่านมีอายุมากแล้ว แต่ความไวนั้นแนคนหนุ่ม ๆ ที่มีกำลังดีก็ยังสู้ท่านไม่ได้ เสียหายที่สมัยนั้นไม่มีการอัดเทปสะดวกเหมือนในสมัยนี้ ภาพที่ท่านนั่งตีระนาดเพลงกราวในทางผืน ยังติดตาติดใจ ข้าพเจ้าอยู่จนทุกวันนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกเสียหายที่ไม่ได้มีบุญพอที่จะได้ต่อเพลงนี้ไว้ เพราะวิถีชีวิตของข้าพเจ้าได้เหินห่างไปจากวงการดนตรีไทยระยะหนึ่ง จนกระทั่งท่านครูฯ ป่วยมากครั้งสุดท้าย ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมท่าน ด้วยวิสัยของครูบาอาจารย์ที่มีเมตตาต่อศิษย์อย่างหาขอบเขตมิได้ ท่านกลับถามข้าพเจ้าว่า “เธอ...จะมาเอากราวในหรือ...ตัวฉันเองอาการไม่ไหวแล้ว” ต่อมาหลังจากนั้นไม่นาน ท่านก็สิ้น

ถึงแม้เวลาจะผ่านมากกว่า 30 ปีแล้ว แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยลืมพระเดชพระคุณของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เช่นเดียวกับ ศิษย์นักร้อยนับพันคน และผู้ที่รักการดนตรีไทยทุกคนไม่อาจลืมเลือน บรมครูทางดนตรีไทยผู้ยิ่งใหญ่ท่านนี้ได้

ด้วยความระลึกถึงพระคุณของท่าน วงดนตรีไทยของกรุงเทพมหานครฯ จึงได้ทำพิธีไหว้ครูในต้นเดือนสิงหาคม ทุกปี สืบเนื่องมาจนบัดนี้

หมายกำหนดงานฉลองรอบร้อยปีเกิด

ของ

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

5-9 สิงหาคม 2524

กำหนดงานบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน

ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

5 สิงหาคม 2524

- 17:30 น. - สมเด็จพระญาณสังวร และพระราชาคณะวัดบวรนิเวศวิหาร
รวม 9 รูป ลงประกอบพิธีทักษิณานุปทาน ณ พระอุโบสถ
- พระสงฆ์ทั้งนั้น เจริญพระพุทธมนต์เย็น

6 สิงหาคม 2524

- 7:00 น. - ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ทั้ง 9 รูป ซึ่งเจริญพระพุทธมนต์
เมื่อวันวาน
7:30 น. - ถวายบังสุกุลแด่พระสงฆ์ 100 รูป

พิธีบูชาครูดนตรีไทยและมหกรรมดนตรีศรีสทวารวษ ณ โรงละครแห่งชาติ

6 สิงหาคม 2524

- 9:00 น. - พิธีบูชาครูดนตรีไทย
- 13:00 น. - การบรรเลงและการแสดงบูชาพระคุณครู

7 สิงหาคม 2524

- 10:00 น. - รายการ ดร.อุทิศ แนะนำดนตรีไทย
- 14:00 น. - การบรรเลงปี่พาทย์ชวา และปี่พาทย์ไม้แข็งสี่เหล่าทัพ
- 19:00 น. - การบรรเลงปี่พาทย์ประลองฝีมือ ของ คณะศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ

8 สิงหาคม 2524

- 10:00 น. - การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทย รอบที่ 1
- 14:00 น. - การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทย รอบที่ 2

9 สิงหาคม 2524

- 10:00 น. - การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทย รอบที่ 3
- 14:00 น. - การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทย รอบที่ 4

มหกรรมบูชา ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติ

11 สิงหาคม 2524 เวลา 14:00 น.

การอภิปรายเรื่อง “ดนตรีไทยจะไปทางไหนดี?”

ผู้ร่วมอภิปราย คือ นายพิชัย วาสนาส่ง

ดร.โกวิทย์ ชันธิศิริ

นายสุรชัย เกื้อประดับ

ผู้นำอภิปราย คือ ศาสตราจารย์คุณหญิงเต็มศิริ บุญยสิงห์

15 สิงหาคม 2524 เวลา 14:00 น.

การบรรเลงปี่พาทย์เครื่องใหญ่คณะศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ

การบรรเลง มหาดุริยางค์ไทย

สุรชัย เครือประดับ

จัดทำคำบรรยาย

ผู้อำนวยเพลง

: ประสิทธิ์ กาวร

พิธีกร

: สุรชัย เครือประดับ

: ศรียาภา บางนารก

การจัดประสมวงมหาดุริยางค์ เป็นการจัดประสมวงดนตรีขนาดใหญ่โดยรวมเครื่องดนตรีทั้งประเภทดีด สี ดี เป่าและเครื่องกำกับจังหวะ อย่างละนับเป็นสิบ ๆ เครื่องมือเข้าประสมวงกันเป็นวงดนตรีไทยเร็นร้อย รวมวงบรรเลงเป็นครั้งแรก ณ โรงละครแห่งชาติเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เนื่องในพระราชพิธีสถาปนาเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2515 จากนั้นจึงได้รวมวงบรรเลงอีก 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2519 ในงานมหกรรมดนตรีและนาฏศิลป์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และครั้งล่าสุดในงานอุทยานสโมสร ซึ่งคณะรัฐบาลจัดถวายเพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในมหามงคลสมัยที่ได้ทรงดำรงพระราชอิสริยยศักดิ์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2520

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ศิษย์เอกคนหนึ่งของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นทั้งผู้คิดจัดประสมวงมหาดุริยางค์ไทยตลอดจนอำนวยเพลง, ควบคุมการฝึกซ้อม และจัดแนวการบรรเลงมาตั้งแต่ต้น ให้คำอธิบายว่า “การบรรเลงแบบวงมหาดุริยางค์ไทยเคยมีมาแล้วที่บ้านของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ โดยคุณครูได้ให้ศิษย์จำนวนมาก ซึ่งมาร่วมไหว้ครูประจำปีบรรเลงปี่พาทย์พร้อม ๆ กันหลาย ๆ วง ไม่ใช่บรรเลงเป็นแต่ละวงเหมือนการประชันฝีมือ แต่เป็นการบรรเลงรวมฝีมือของศิษย์สำนักเดียวกัน ทั้งคุณครูยังให้ข้อคิดว่าวงดนตรีไทยควรจะจัดประสมวงให้เป็นวงขนาดใหญ่มีระนาดนับเป็นสิบ ๆ ราง และเมื่อรวมทั้งวงแล้วนับเป็นร้อย ๆ เครื่องมือได้”

จากจินตนาการและการลองประสมวงมหาดุริยางค์ไทยของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่ครั้งนั้น ได้กลายเป็นความจริงโดยความอุตสาหะของอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ซึ่งเป็นแกนกลาง รวมทั้งครูบาอาจารย์ทางดุริยางคศิลป์ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร อีกหลายต่อหลายท่านร่วมสนับสนุน การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทยโดยฝีมือของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ตั้งแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นสูง ใช้เครื่องบรรเลงกว่า 200 เครื่องมือ จึงกลายจากความฝันเป็นความจริง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515

การนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยมีพระราชกระแสไว้แต่ครั้งการบรรเลงมหา
ดุริยางค์ไทยครั้งแรกว่า

“ที่ได้ไปฟังก็เกิดความรู้สึกปิติยินดีอย่างยิ่ง เพราะเห็นถึงว่าดนตรีไทยนี้บรรเลงด้วย
วงใหญ่ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความรู้สึกที่มหัศจรรย์ทีเดียวเมื่อได้แสดงเช่นนั้น เลยทำให้คิดว่า
ดนตรีไทยนี้จะทำให้ใหญ่โตทำได้ ในการนี้เป็นที่น่าชื่นชมและต้องชมเชยว่าทำด้วยความเพียร
อย่างยิ่ง เพราะว่าจะต้องฝึกอย่างมากที่จะให้วงใหญ่อย่างนี้บรรเลงด้วยความไพเราะได้อย่างดี
หมายถึงจะต้องฝึกมากและต้องรักษาวินัยให้งดดี ทั้งนี้ก็แสดงให้เห็นว่าทุกคนได้มีความตั้งใจที่
จะรักษาวัฒนธรรมของบ้านเมือง คือดนตรีของเราดนตรีไทยเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ว่าเรามีของดี
ในทางศิลปะ ถิ่นที่น่าชื่นชม ในทางเป็นชาติไทยก็เป็นความหวัง เพราะว่าถ้าเรารักษา
วัฒนธรรมด้วยความเข้มแข็งเช่นนี้ หมายความว่าเรากำลังรักษาความเป็นปึกแผ่นของชาติ วิญญาณ
ของชาติไทยอยู่ มีหวังว่าเราจะอยู่ยงได้”

การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทยเนื่องในวาระฉลองรอบร้อยปีเกิดของหลวงประดิษฐไพเราะ
(ศร ศิลปบรรเลง) ได้ขยายวงกว้างออกไปอีก เพราะนอกจากจะเป็นการประสมวงด้วยเครื่องดนตรี
ไทยมากกว่า 500 เครื่องมือแล้ว ผู้บรรเลงและขับร้องยังประกอบด้วย นักเรียน นิสิตและนักศึกษา
จากสถาบันต่าง ๆ โดยมีนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เป็นแกนหลัก ทั้งนี้อาจารย์ผู้ควบคุม
ฝึกซ้อม, ผู้บรรเลงและผู้ขับร้องทุกคน ล้วนตั้งใจศึกษาเป็นนหกรรมบูชา แต่คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ
(ศร ศิลปบรรเลง) ศิลปินเอกของชาติ ที่มีความคิดกว้างไกลเกี่ยวกับการพัฒนางานดนตรีไทยให้ทันสมัยและมี
ชีวิตชีวาสนองตอบวิถีชีวิตและช่วงสมัยอยู่เสมอ

เพลงสกรทอง

เพลงสกรทองเป็นเพลงที่คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นใหม่ทั้งเพลงเมื่อปี พ.ศ. 2490 เพื่อใช้เพลงดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์แห่งคณะดนตรีสกรทอง ในความควบคุมของท่าน ทำนองเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่นี้เป็นเพียงทำนองเพลงสั้น ๆ แยกไปจากเพลงไหมโรงอื่น ๆ ซึ่งยังคงนิยมบรรเลงเป็นท่อนยาว ๆ กันอยู่ในขณะนั้น

ไหมโรงเพลงปฐมดุสิต ออกเดี่ยวเชิดในและสวดสะบัดสัง

ไหมโรงเพลงปฐมดุสิตตามความประสงค์เดิมนั้นคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นเมื่อราว พ.ศ. 2452 เพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงไหมโรงสำหรับวงอังกะลุงโดยเฉพาะ เพราะนับแต่ได้ปรับปรุงอังกะลุงของอินโดนีเซียเพื่อใช้บรรเลงเพลงไทยแล้ว วงอังกะลุงก็บรรเลงวนเวียนกันอยู่เพียงไม่กี่เพลง เช่น เพลงบูเชินซ็อก เพลงกะหรัดรายาและเพลงยะโฮร์เป็นอาทิ ท่านจึงปรุงไหมโรงเพลงปฐมดุสิตขึ้นใหม่ไว้สำหรับบรรเลงแปลกเปลี่ยนไปอีกเพลงหนึ่ง

อย่างไรก็ตามในยุคทองแห่งดุริยางคศิลป์ไทย ท่านยังนิยมบรรเลงเพลงอื่น ๆ ค่อย้ายเพลงไหมโรงต้นบทกันเป็นประจำดังเช่น การบรรเลงไหมโรงเพลงปฐมดุสิตออกเดี่ยวเชิดในและสวดสัง ในการบรรเลงครั้งนี้

เพลงเชิดใน เป็นเพลงหน้าพาทย์ของเก่า ทำนองสองชั้นและชั้นเดียวใช้บรรเลงในการแสดงโขน ละครมาแต่โบราณ ส่วนทำนองสามชั้น พระประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ปรุงทางขึ้นไว้สำหรับใช้เดี่ยวปี่ใน แต่เมื่อเป็นที่นิยม สังคีตจารยียุคต่อมา ได้ดัดเป็นเพลงเดี่ยวอวตฝีมือและอวตท่วงที่ลีลาเก๋อก็อบจะทุกเครื่องมือนี่

การบรรเลงมหาดุริยางค์ไทยครั้งนี้จะบรรเลงเดี่ยวโดยแต่ละกลุ่มเครื่องดนตรีเฉพาะท่านองสามชั้นและชั้นเดียว ตามทางที่อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ได้รับถ่ายทอดจากคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ เมื่อคราวที่ท่านฉลองอายุครบ 5 รอบ แล้วส่งท้ายด้วยเพลงสวดสะบัดสังท่านองสามชั้น ซึ่งท่านสันนิษฐานว่าเป็นผลงานของครูแดง (ปี่) ตามแบบนิยมซึ่งถือปฏิบัติกันมาแต่เดิม

เพลงชมแสงทอง

เพลงชมแสงทอง นี้ บางท่านก็เรียกว่าเพลงอรุณไชแสง ทำนองสามชั้นและชั้นเดียว ของเดิมเรียกกันว่า "เพลงต้นบรเทศ" หรือ "ต้นวรเชษฐ์" โบราณจารย์ใช้บรรเลงรวมไว้ในเพลงสองไม้และเพลงเร็วของเรื่องเต่ากินผักบึง

ในยุคที่เพลงทำนองสามชั้นเฟื่องฟู ครูกล้อย (ป) ครูดนตรีชื่อดังชาวอำเภอนำเพลงต้นบรเทศของเดิมดังกล่าวมาขยายขึ้นเป็นทำนองสามชั้น และตัดลงเป็นทำนองชั้นเดียว โดยเรียกว่า "เพลงต้นบรเทศ" เหมือนเดิม ทางหนึ่ง

จากนั้นคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงได้ปรับปรุงทำนองสามชั้น สองชั้น และชั้นเดียวจากเพลงต้นบรเทศ ของเดิมเป็นแนว "ทางกรอ" แยกจากทางของครูกล้อยอย่างเกือบจะสิ้นเชิงไว้อีกทางหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2478 โดยเรียกชื่อใหม่ว่า "เพลงชมแสงจันทร์" ตามลีลาของทำนองสามชั้น ซึ่งตั้งใจปรุงขึ้นสำหรับบรรเลงในการแสดงละครเรื่องอุเทน ตอนชมแสงจันทร์โดยเฉพาะ

นอกจากนั้นยังแปรเปลี่ยนทางดนตรีเฉพาะทำนองสามชั้นให้เป็นสำเนียงจีนไว้ด้วยอีกทางหนึ่งเรียกว่า "เพลงชมแสงทอง" ส่วนทำนองร้องนั้นคุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง "ปรุงขึ้นใหม่ในระยะหลัง แล้วเรียกว่า "เพลงอรุณไชแสง" ตามบทร้องจากพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องศกุนตลา ซึ่งนำมาเป็นบทร้องสำหรับเพลงนี้

บทร้องเพลงชมแสงทองสามชั้น

(1) แสดอรุณไชแสง.	แสงแดงเรื่อเรืองเวหา
(2) ดูแจ่มเหมือนแก้วกัญญา	โสภารุ่งอรุณธรรม
(3) ดาวเดือนเลื่อนลับเวหน	สุริยนพ่องพันภูมิสาม
(4) แสงจับยอดไม้ใบงาม	วามวามน้ำค้างเคลือบใบ

(ศกุนตลา บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6)

เพลงด้อมค่าย

เพลงด้อมค่ายเป็นเพลงที่คณะครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประพันธ์ขึ้นใหม่ทั้งหมด ตั้งแต่ครั้งยังรับราชการอยู่ในกระทรวงวังสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเน้นสำเนียงมอญตามอารมณ์แห่งยุคสมัยที่ป้าพาทย์มอญกำลังเข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากอยู่ในวงดุริยางคศิลป์ไทยระยะนั้น

ส่วนความหมายของเพลง คณะครูหลวงประดิษฐไพเราะ อธิบายไว้เองว่าตั้งใจให้ลีลาของเพลง แสดงการเคลื่อนกำลังทัพตั้งแต่ย่อง, ย่าง, แอบสอดแนมและควมบ้าเข้าสู้รบ

ปัจจุบันเพลงด้อมค่ายเกือบจะเลือนหายไปจากวงดุริยางคศิลป์ไทยอยู่แล้ว เพราะนอกจากคราวที่อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร นำทำนองช่วงหลังมาบรรจุเป็นเพลงสำหรับการแสดงระบำม้า ในละครเรื่องไชยเชษฐาสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์นำออกแสดงเป็นการภายในและอาจารย์มนตรี ตราโมท นำทำนองบางส่วนในช่วงหลังไปปรุงเป็นเพลงระบำม้าในละครเรื่องรถเสนแล้ว ก็ไม่มีผู้นำออกบรรเลงครบถ้วนกระบวนความกันบ่อยนัก.

ขิมหมู่เพลงลาวแพน

เพลงลาวแพนเป็นเพลงไทยแท้ซึ่งมีรากเดิมมาจากเพลงพื้นบ้านทางภาคอีสาน ท่านผู้ใหญ่เคยเรียกชื่อว่า "เพลงลาวแคน" โดยยึดหลักว่าเป็นเพลงแคนดั้งเดิมของภาคอีสานก็มี หรือเรียกว่า "เพลงลาวแพน" โดยยึดคตินิยมเดิมที่เคยใช้เพลงนี้เป็นเพลงสำหรับร่ายรำบูชาพระบรมธาตุหรือพระราชวงศ์ที่เรียกว่า "รำแพน" หรือ "ฟ้อนแพน" โดยผู้รำถือหางนกยูงไว้ในมือทั้ง 2 ข้าง จะกำ เช่นเดียวกับการรำประเลงเบิกโรงในพระราชวังหลวงก็มี ส่วนที่เรียกแปลกเปลี่ยนออกไปว่า "ลาวแพนใหญ่" นั้นเพ็งจะมานิยมในระยะหลังเพื่อแยกชื่อให้เป็นที่หมายว่าเป็นคนละเพลงกับ "ลาวแพนน้อย" ซึ่งท่านมักจะจัดลีลาเข้าไว้เป็นคู่กันเสมอ

อย่างไรก็ตาม เมื่อโบราณจารย์ได้แปรสภาพเพลงลาวแพนของเดิมให้เข้าหลักคริยางคศาสตร์เมืองหลวง ท่านได้เพิ่มเติมเพลงเกร็ดสำเนียงเดียวกันรวมชุดเข้าไว้อีกหลายเพลง เช่น เพลงลาวสมเด็จและเพลงแพนน้อยเป็นอาทิ แล้วใช้เป็นเพลงเดี่ยวอวดฝีมือสำหรับปี่และจะเข้โดยเฉพาะ จากนั้นจึงนิยมนำเพลงลาวแพนดังกล่าวไปใช้เป็นเพลงเดี่ยวอวดฝีมือกันแทบจะทุกเครื่องมือไม่ว่าจะเป็นเครื่องดีด คือ จะเข้, เครื่องสี คือ ซอสามสาย, เครื่องตี คือ กระจับปี่ และเครื่องเป่า คือ ขลุ่ยเพียงออ ฯลฯ ก็ตาม

การบรรเลงขิมหมู่เพลงลาวแพน ครั้งนี้ จัดดำเนินลีลาตามแนวของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งปรู้งขึ้นไว้สำหรับศิษย์ในสำนักของท่าน และนับเป็นการย้ายรอยแห่งความคิดของศิลปินเอกท่านนี้ซึ่งเคยเป็นต้นตำรับจัดให้นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ร่วมบรรเลงขิมหมู่ เพลงเป๊ะท่านองสามชั้นมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ยุคที่ท่านมีตำแหน่งราชการอยู่ ณ กรมศิลปากร

การบรรเลงอังกะลุงวงใหญ่ เพลงชา

คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เคยเล่าเรื่องเพลงชาซึ่งท่านนำเข้ามาบรรเลงในประเทศไทยไว้ว่า

“เมื่อ พ.ศ. 2450 ข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุขเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ไปประเทศชวา เป็นโอกาสให้ได้ยินได้ฟังเพลงของชาแทบทุกเมืองที่ผ่านไป จึงสำเนียงและจดจำมาได้บ้างเป็นบางเพลง ซึ่งบางเพลงก็ถามชื่อมาจากนักดนตรีชาวชวาบ้าง แต่บางเพลงที่ไม่มีโอกาสถามก็สมมุติชื่อเรียกขึ้นตามเมืองที่จำเพลงนั้นได้บ้าง และบางเพลงที่ข้าพเจ้าคิดแต่งขึ้นใหม่ ตามสำเนียงของชาวชวาก็มี”

สำหรับเพลงที่อังกะลุงวงใหญ่จะนำมาบรรเลงครั้งนี้คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร - ศิลปบรรเลง) เคยอธิบายไว้แล้วว่า

“เพลงบูเซ็นซ็อกนี้ แยกออกได้เป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งเรียกชื่อว่า บูเซ็นซ็อก เทียบได้กับร่ำวประลองเสภาของไทยเรา ตอนที่สองเรียกกันว่า ชะวาใหม่ เหมือนดังเพลงโหมโรงธรรมดา และตอนที่สามชื่อว่า สมารัง เป็นเพลงออกต่อท้ายเหมือนแบบเพลงโหมโรงของไทยเรา เพลงสมารัง มีทำนองแสดงความหมายถึงไมตรีจิตที่ตรึงแน่นอยู่ในดวงใจและจำจะต้องลากากันไปเป็นเวลานาน จึงจะมีโอกาสได้กลับมาพบกันอีก”

ส่วนเพลงกะกรัรย่านั้น ท่านนิยมนับบรรเลงต่อกันไปเป็นชุด มีสามเพลงด้วยกันคือ กะกรัรยดา, กะดีรี และบูกันตุโมะ

จะเข้เงินหมู เพลงลาวเสียงเทียน (เถา)

ทำนองดนตรีเพลงลาวเสียงเทียน ทำนองสองชั้นของเดิมเป็นเพลงนิรนามมีอยู่เฉพาะ
ท้องถิ่นเดียว คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เคยเล่าให้ศิษย์ในสำนักของท่านฟังว่า
สังกัดอาจารย์ประดิษฐ์ไว้ใช้เป็นเพลงลูกบท (คือเพลงที่ดำเนินทำนองสั้น ๆ ใช้บรรเลงต่อท้ายเพลงใหญ่)
แต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนทำนองร้องนั้นแพร่หลายผ่านการ
แสดงละครร้อง ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2471 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงนำทำนองเพลง
ลูกบทสำเนียงลาวของเก่าดังกล่าว มาขยายขึ้นเป็นอัตราสามชั้นพร้อมทั้งเพิ่มลีลาที่พลิกกลับแปล-
เปลี่ยนจากเที่ยวแรกไว้เป็นท่อนที่ 2 ตลอดจนแปรเปลี่ยนทางจากท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 ซึ่งทำไว้แต่
เดิมให้ดำเนินลีลาแตกต่างไปจากเที่ยวต้นอีกด้วย แล้วเรียกชื่อว่า “เพลงลาวเสียงเทียน” โดยยัดชื่อ
จากบทร้องเพลงนี้ที่นิยมร้องกันคั่นคำว่า “ว่าเจ้าสาวโคมเวียนเสียงเทียนถวาย ขอน้อมกายก้มเกล้าเข้ามาหา”
เป็นหลัก และเมื่อท่านดัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวเพื่อให้ครบเป็นเพลงเถาเมื่อปี พ.ศ. 2476 ก็ได้ถอด
ตรงจากทางอัตราสามชั้นที่ทำไว้เดิม เพลงลาวเสียงเทียน เถา จึงกลายเป็นเพลงสองท่อนครบทุกอัตรา
ส่วนทางเที่ยวกลับนั้นคงมีเฉพาะในอัตราสามชั้นและสองชั้นเท่านั้น

เพลงลาวเสียงเทียนเถา นับเป็นงานอมตะอันวิจิตรในความเป็นศิลปอันเอกของหลวงประดิษฐ-
ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่เป็นแม่บทให้แก่เพลงเถาสำเนียงลาวอื่น ๆ ในยุคต่อมา แม้วงการเพลง
ไทยสากลก็นิยมนำไปแปรเปลี่ยนทางร้องและประดิษฐ์ระดับทำนองดนตรีตามแบบของตนกันอย่าง
แพร่หลาย

การบรรเลงเพลงลาวเสียงเทียน เถา ด้วยจะเข้เงิน (โกเจ็ง) ครั้งนี้ นับเป็นการดำเนินตามรอยความ
คิดแห่งคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่นิยมสร้างความแปลกใหม่ให้แก่วงดุริยางค์ศิลป์ไทย
อยู่เสมอ ดังเช่น การนำวงอังกะลุงของอินโดเนเซียมาบรรเลงเพลงไทย หรือจัดวงดนตรีตลอดจนทางบรรเลง
ให้แปลกตาแปลกหู สร้างความมีชีวิตชีวาให้แก่ดนตรีไทยอยู่เสมอ เป็นอาทิ

ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី “តូលុយ”

[illegible]

លើ កម្រិតមួយណា

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

จอมพลผู้สร้างความแปลกทางชาตินิยม อาทิให้คนไทยสวมหมวก หรือให้สามีนวม
แก้มกรยาก่อนไปทำงาน ฯลฯ แต่ก็นับเป็นบุพการีของเพลงแสนคำนึง เพราะด้วยคำสั่งถึงเผด็จ
การให้เลิกการบรรเลงดนตรีไทยโดยเหตุผลว่า คือดนตรีของชาติอาณานิคมเป็นที่ตั้ง ทำให้คุณ
ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ถึงกับน้ำตาตกแล้วคิดประพันธ์เพลงแสนคำนึงเถา
ไว้เป็นศิลปสมบัติของชาติจวบจนทุกวันนี้

บทร้อง เพลงแสนคำนึงเถา

สามชั้น

เที่ยวต้น

อนิจจากรานนั้นออกกู
จะเป็นเหยื่อเสือสางที่กลางไพร

มาอ้างว้างค้างอยู่ในป่าใหญ่
เอาป่าไม้เป็นเรือนเหมือนป่าช้า

เที่ยวกลับ

นี้จะอยู่อย่างไรไม่เล็งเห็น
มิได้คิดถึงตัวมัวจะมา

ตายเป็นกิ่งก้านป็นอยู่กลางป่า
ไม่รู้ว่าจะเป็นเช่นนี้เลย

สองชั้น

เที่ยวต้น

ขุนแผนพามาด้วยความรัก
แต่ทุกข์ยากอย่างนี้ยังไม่เคย

ก็ประจักษ์ใจจริงไม่นั่งเฉย
อกเอ๋ยเกิดมาเพ็งจะพบ

เที่ยวกลับ

ไม่เคยเห็นก็มาเห็นอนาถนักร
ร่ำรินรินได้ระคายครบ

ไม่รู้จักก็มารู้อยู่จนจบ
ไม่เคยพบก็มาพบทุกสิ่งอัน

ชั้นเดียว

เที่ยวต้น

ยังพรั่งนี้จะเป็นอย่างไรเล่า
คิดจั้นมาน้ำตาตกอกใจตัน

จะลำบากยิ่งกว่าเก่าหรือโรนั้น
กลับหวนหวนแสนคำนึงถึงขุนช้าง

เที่ยวกลับ

นิจจาเอ๋ยเคยสำราญอยู่บ้านช่อง
คลั่งเคล้าเข้าเย็นไม่เว้นวาว

ถนอมน้องมิให้หน้าระคายหมาง
อยู่กินก็สำอองลออออง

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

เดี่ยวระนาดสองรางเพลงอาหนู

เพลงอาหนูทำนองสองชั้นเป็นเพลงไทยสำเนียงจีน ซึ่งเชื่อว่าเป็นผลงานของพระประดิษฐ์ไพเราะ (ครุมี แหก) ส่วนทำนองสามชั้นเข้าใจว่าครูบุญ ปาบุณยะวาทย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นท่านแรก อย่างไรก็ตามเนื่องจากทำนองเพลงอาหนูเปิดทางให้สามารถประดิษฐ์ลีลา พลิกเพลงให้งามวิจิตรได้นี้เอง ในปี พ.ศ. 2489 คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงนำทำนองเพลงดังกล่าวมาประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวสำหรับระนาดเอกสองรางตามความคิดของคุณหญิงชั้น ศิลปบรรเลง บุตรคนโตซึ่งเห็นว่า การเดี่ยวระนาดโดยทั่วไปเป็นเรื่องที่เข้าใจตลอดจนเข้าถึงกุสุมรสได้ยาก หากเพิ่มเป็นเดี่ยวที่ละสองรางผู้ฟังอาจได้รสสนุกสนานจากการดูลีลาท่าทางในการบรรเลง เป็นผลสืบเนื่องไปถึงสามารถเข้าถึงความวิจิตรของทางเดี่ยวระนาดได้

การนี้คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ต่อทางเดี่ยวดังกล่าวให้แก่อาจารย์ ประสิทธิ์ ถาวร เป็นคนแรก ซึ่งนำออกแสดงครั้งใดเป็นได้รับความนิยมครั้งนั้น เช่นเมื่อครั้งที่อาจารย์ ประสิทธิ์ ถาวร เดี่ยวระนาดเอกสองรางเพลงอาหนู คราวเปิดศาลาดนตรีนานาชาติ ที่นครโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ก็ได้รับเสียงปรบมือนานกว่า 7 นาที ยังผลให้ต้องเดี่ยวซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับการบรรเลงมหาสุริยางค์ไทยครั้งนี้ นอกจากจะเดี่ยวระนาดเอกหมู่ แยกเป็นคนละ 2 รางด้วยทางเดี่ยวเพลงอาหนูทำนองสามชั้น ของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะแล้ว ยังจะรับทำด้วยเพลงอาหนู ซึ่งคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะเคยคิดทางให้ครูเผ็ดและครูเจียน (นักระนาด) เดี่ยวระนาดเอกพร้อมกันคนละรางที่โรงละครศรีอยุธยาของพระยาอนิรุทธเทวา เพื่อเพิ่มความวิจิตรให้แก่เพลงอาหนูซึ่งฟังแล้วเหมือนความสนุกสนานของผู้ที่อยู่ในวัยครุ่นอีกด้วย.

วงมหาดุริยางค์ไทย

ผู้อำนวยการฝึกซ้อม สวัสดิ์ ปิยะกาญจน์ ผู้อำนวยการกองศิลปศึกษา
ประกอบ ลาภเกษตร ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์

ผู้อำนวยการเพลง ประสิทธิ์ ถาวร

ผู้ช่วยฝึกซ้อม

โรงเรียนจิตรลดา คุณหญิงจามรี สนิทวงศ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บุญยงค์ เกตุคง

สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อรรพรรณ บรรจงศิลป์

โรงเรียนวัดบวรนิเวศ บุญส่ง ธรรมวาทย์

โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส พิศมัย จวนเย็น

สาธิต มศว. ประสานมิตร เชื้อ คนตรีรส ประทีป เล้ารัตนอารีย์

โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ เสริม หนูจ้อย

โรงเรียนนาแตรเดื่อวิทยาลัย อรรพรรณ บรรจงศิลป์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศิริ นักดนตรี

โรงเรียนศรีบุญยานนท์ สวัสดิ์ นิลสกุล

โรงเรียนสตรีวัดระฆัง สุจินต์ จิมโคกหวาย

โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย สวัสดิ์ ทับทิมศรี รวิวรรณ ทับทิมศรี เอนก อาจมิ่งกร

โรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา สวัสดิ์ นิลสกุล

โรงเรียนอัสสัมชัญ บำรุง พาทยกุล

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สวัสดิ์ ภูเขาทอง สุภารัตน์ ขาญเลขา อนันต์ สบถฤกษ์ มนัส ขาวปลั่ง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง สารวย แก้วสว่าง วีระศักดิ์ กลั่นรอด อาภาภรณ์ ทองไกรแสน ชโลมใจ เอี่ยมภิรมย์

วิทยาลัยนาฏศิลป์ ท้วม ประสิทธิ์กุล พริ้ง กาญจนะผลิน บาง หลวงสุนทร ทองดี สุจริตกุล ศรีนาฏ เสริมศิริ

เบญจรงค์ ธนโกเศศ นัฐพงศ์ ไสวัตร สิริชัยชาญ พักจำรูญ ปฐมรัตน์ ถิ่นธวัช เฉลิม ม่วงแพร่ศรี

บุญช่วย ไสวัตร สงบศึก ธรรมวิหาร ลำยอง ไสวัตร ทศนีย์ ขุนทอง ประครอง ชลาณภาพ วิมลวรรณ

กาญจนะผลิน อัมพร แดงวิจิตร ศิริวรรณ รัตนทศนีย์ เกษร ปลื้มปรีชา จุฬามาศ ทรงเกียรติ

อุไร สันธุ์แก้ว ไตรภพ สุนทรหุด ปกรณ์ รอดช้างเผือก นิรมล ตระการผล มาลีหอยสังข์ เขียวภา

เนตรสุวรรณ มณฑา ศิลปราชะ จารุ บาลี นิภา เข้มอุทัย ศิวาลย์ โปธิบาล จันทร ทำนาค

พรรณนิภา บัณฑิตเสาวภา

ผู้บรรเลงระนาดเอก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิพนธ์ วรรณเวช

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สมคิด พงษ์พรหม

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ชูชาติ พินพาทย

วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง ถาวร สดแสงจันทร์ ธวัชชัย พวักดี นวลจันทร์ ศุภพัฒน์

วิทยาลัยนาฏศิลป์ ฅรงฤทธิ์ โตสง่า วีระชาติ สังขมาน เชาวรี เจริญ ถาวร ศรีผ่อง ชัยยุทธ โตสง่า สุทธิ เพชรคล้าย

จุมพล ปัญจะ เพทาย รัตนวิมล ทนงแจ่มวิมล

ผู้บรรเลงระนาดทุ้ม

โรงเรียนชลประทานวิทยา เรืองศักดิ์ นิลสกุล

โรงเรียนรัตนารเบศร์ อมร เชื้อคำ

โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ สุรพล ศรีสุภินานนท์

โรงเรียนอัสสัมชัญ ฅรุฑูจิ จันทรประสิทธิ์

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สมุทรรัตน์ ศรีมลิทร ชำนาญ คงอ้อม

วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง วรเทพ บุญจำเริญ ไพโรจน์ บุญผูก สมศักดิ์ เนตรสว่าง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ น่านฟ้า มธุรส เมตตา รักชื่น พิทยา โพธิ์ดาปะนะ มานิต ศรีอัยทอง เขาวลิต ดิมาก
นิวัฒน์ ฤาวิชา ไพฑูรย์ พุ่มกำพล วีระ ชูชื่น สุวิทย์ วันโต ฅรงฤทธิ์ กงปิ่น ศรี ตรีเดช จักรินทร์
นุมน้อย ฉวีวรรณ กลิ่นโสภณ กนกพร ออมทรัพย์ ปิยวรรณ พุทธภิญโญ จตุพร หนัภัย สมบัติ
อัญญาตคุปต์ อรัญญา ชุ่มสว่าง สนิมัญ ศรีมงคล ทนง คงสมจิต ศุภชัย มงคลทิพย์ นฤมล สิงห์สูง
วรวรรณ ชุมสาย นันทวัน จิตต์ธรรม วาสนา จันทวรรณ นวลพรรณ เอี่ยมสกุล สุชิน บัวหลวง
จิรภา ทองงาม อรุณย์ สมนันวงศ์สังข์ ผ่องศรี ฅรัมย์พิมพ์ ปรีดา จินดาศักดิ์ วาสนา จันทรเปลี่ยน
มาลินี ขอแสงรัตน์ ไชยชนะ เต๊ะอ้วน กิตติ อัดดาผล สันติ ยังอิม รังสรรค์ ฅนตรีพงษ์ ประสาน
นุชน้อย พรณรงค์ ทับสน วิเชียร สังข์สุวรรณ ฅวงรัตน์ ทรัพย์ประดิษฐ์

[illegible][illegible]

កិច្ចព្រមព្រៀងសហប្រតិបត្តិការ

ငါ့ဗဝေလေးပါးငါ့မိ

ผู้บรรเลงขออยู่

โรงเรียนเทพศิรินทร์ พงศธร วีระพันธ์
โรงเรียนนายเรืออากาศ สุพจน์ ชัยมงคล
โรงเรียนวัดบวรนิเวศ สรรพชาญ พงษ์สามารถ
โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส เปรมวดี วรตมะกุล
โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ม.ร.ว. มธุรส สุขสวัสดิ์
โรงเรียนสายปัญญา สุกฤษณ์ เพ็ญทรัพย์ วชิราภรณ์ จันทโรหิต
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วรนิดา จันผกา ปัทม์ สุรินทร์าบูรณ์ อภิวรรณ เดชมรงค์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไพรมมา ศุภมาตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา ปัทมา อินทรชู
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อภิชาติ ทวีพิเศษ สมนม ผลโพธิ์ มานพ วงษ์พิทักษ์ พุ่มเรียง รอดม่วง
โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สมนิรัตน์ ชมดี
วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง มลตรี เขียวมณี อำนาจ กองกลิ่นหอม เอนก ค้างธนะ จำเริญ เกตุฉวี
วิทยาลัยนาฏศิลป์ วีระ คันธารักษ์ ประภาพร พลุขยง ตรีณี เกิดม้าย มาริสา แซ่โจ้ว อาภาภรณ์ บัวแย้ม
ศิริรัตน์ เทศวรดีทอง สมบูรณ์ อัญญาลลิต สุริยะ ชิตท้วม ปิยะพร บำประเสริฐ พชร รอดกระจำ
สุชีรา รุ่งเรือง พรทิพย์ พรเจริญ

ผู้บรรเลงขลุ่ย

โรงเรียนวัดบวรนิเวศ ประทีป กลิ่นไกล บุญส่ง ไชยวง
โรงเรียนรัตนธิเบศร์ เจริญชัย แพทย์บัณฑิตชู
โรงเรียนสตรีวัดระฆัง สุดาลักษณ์ ลักษณ์อนันต์กุล
โรงเรียนอัสสัมชัญ ณัฐวุฒิ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ ธนบุญย์ สายวงศ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พันธุ์ศักดิ์ พลสารรัมย์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ชุมพล เชาวลิศ
วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง วัลลภ สุวรรณรูป
วิทยาลัยนาฏศิลป์ สมพร โมระกานต์ บุญมี น้อยนิตย์ สุเมธ ฤกษ์สมโภชน์ สุพจน์ ฤกษ์สำราญ เกษกนก
เกษจันทร์ กรรณิกา ดันศรีวงศ์ ไสมวดี ผลวัฒนะ จาริณี แก้วแดง สิริพร สำลีทอง
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สมศิริ วัฒนวรานุกร นิสานารถ รัตนมงคล หล่อง อ้อเอก นวรัตน์ กล้ายประยงค์
เจริญศักดิ์ ดีแสน วิชัย บุญรอด ประสงค์ แซ่ลี ศุภชัย เพ็ชรเจริญ

ผู้บรรเลงจะเข้

โรงเรียนวัดบวรนิเวศ ประสาร วงศ์วิโรจน์รักษ์

โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย เรืองฤทธิ์ มณีนพรัตน์ กาญจนา ณรงค์เวชกุล สมกมล เข็มบรรจง

โรงเรียนสตรีวัดระฆัง สุภาภรณ์ ฮั่วประเสริฐ

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แพร จิตตินันทน์

โรงเรียนสาขาศิลปะการแสดง วิทยาลัยนาฏศิลป์

วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วรรณรัตน์ เปี้ยนเปี่ยมศิลป์

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สุดา พินะ จินตนาพร บุญเชิด

มหาวิทยาลัยรามคำแหง วัลภา พวงประทุม กิ่งเพชร จงใจภักดี ศักดิ์ชัย พงษ์ธร อนุชิต ธีรวัณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำริญ เป้นเจริญ สุนทร โขษกรณัญ

วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง นาดยา เอี่ยมอัม วัฒนา ค้วงชนะ โสภี ฉ่ำกมล

วิทยาลัยนาฏศิลป์ สารภี มโนชัย อัมพร แยมพุด จันทพร เกิดมาลัย พรทิพย์ บุญภักดี อาไพ แผ่นเงิน
อารัมย์ มหุตวิชายศ สมฤดี ทองวานิช สุจริตตรา ทนธนสุข ดลฤดี เขียววิจิตร สุดจิตอาภา เพิ่มสินธุ์
รัตนา เลิศประดิษฐ์ สุขุมขวัญ วันขวัญ วีระชัย อัมทัตติม ลัดดาวัลย์ ทองคำสุข อังคินา บานเย็น
หทัยทิพย์ สันโยธิน ฉวีวรรณ เกษมศรี ธราทิพย์ เข้มกาญจน์ รุ่งทิวา ไกลกลิ่น ภูทอง สิงหนะ
นฤมล ดิษฐ์ประเสริฐ สมหวัง ชุ่มเจริญสุข อังสนา โกศล รสสุคนธ์ จินตวงษ์ รัชดา นาวาดิษฐ์
มุกดา สุขอม นุศรา กันจุฬา ลดารัตน์ ภูมิ่ง ศรพรรณ สนโสภณ อุบล แก้วเกิด สุปรามย์ อดิทยกุล
ปัทมา มุสิกสวัสดิ์ บุญดา เข้มกาญจน์ พระพรหม มนูญผล ศิริลักษณ์ คุริยะประณีต อวรรณ
กมลทิพย์ อารมย์ วิจิตรรัตน์

ผู้บรรเลงเครื่องหนัง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิฑูรย์ เกาสูตร บุญมี น้อยนิตย์ สำเริง สอนเสนาะ นิเวศน์ ถาวาษา สมศักดิ์ โกสวด
อานวยวิทย์ ร่วมศิริ รุ่งน้อย โพธิ์รุ่ง กันจวีฑูร โชว์เสียง สมเกียรติ ปลื้มปรีชา สุระพล น้อยนิตย์

ผู้บรรเลงโหม่ง 7 ใบ

วิทยาลัยนาฏศิลป์ คุณฉวี มีป้อม

ผู้บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะ

วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยา อุดมสันต์ ชานินทร์ แสงวงสน เกลิมเกียรติ สุทธิจิตรผล สุขสวัสดิ์ พุทธานุรักษ์
ยงยุทธ เอี่ยมสะอาด ประสงค์ วัฒน

ผู้ขับร้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัย บัณฑิต

โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย สวรรยา อรุณสง์ ศรีธัญญา รุ่งรังสี ชุติมา รุ่งรังสี

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ยุบลรัตน์ เกษอาสา นวลลออ วันจันทร์ ศศิธร โรจนตระกูล วัฒนาวดี เกิด-
โชคงาม เอกสิทธิ์ สวัสดิ์สว่าง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ รัตติยา เต๊ะฮ้วน สำเภา ฮั่วสุวรรณ นุชนาถ ตรีเดช อมรรัตน์ พบสระบัว อุษณา มากมี
ปรียาภรณ์ สว่างศิลป์ อนิรุทธิ์ ชิตท้วม วรรณฯ ช่างพงษ์ รัตนา สุราฤทธิ์ ชุติมา ชัยเดช วาทวิไล
ชุ่มเช้งรักษ์ สุทธาทิพย์ คล้ายแย้ม นันทิยา สว่างกมล วิภา วิบูลยารุณ เสาวนีย์ สันสืบผล คณัย
น้อยชื่น นิทรา ศศกรรมะ ขนิษฐา คล้ายสีทอง ประไพ อินทรประเสริฐ จินตนา ชูวงศ์ สว่างวรรณ
นาคจันทร์ วชิราวรรณ โพธิ์ศิริ วันเพ็ญ ปิ่นช้าง นุชรี นามเมือง ชำนาญ เคื่อนนวล วไลลักษณ์
จันทร์มาน วัลลุณี ไต้ทอง ระพีพรรณ ดนตรีเจริญ มณีนรัตน์ วิจิตรรัตน์ะ วันวิสาข์ สุภาพ สดาศรีเกตุ
สุกัญญา ทับพร จินดาวรรณ คัมภาย ประเสริฐ เปลี่ยนศรี จิตราภา เจริญสุขสวัสดิ์ รักชนก สุขสายชล
พิราญา อำชัยอิน สุภชาติ ธรรมสโรช อรัญญา พงษ์ประสาน จินตนา จันทร์ผดฝอง อารียา
ทองประเสริฐ ศิริพร บัวงาม สุภัทรา มธุรส รุ่งทิพย์ มาลาวิบูลย์ สุนี แจ่มสุวรรณ วรรณภา ไสวัตร
เครือมาส ศิริพงษ์ เพ็ญศรี ถินธรรณี เบญจวรรณ แฉ่งฉวี รุ่งทิพย์ ทองสว่าง บุญยา ชิตท้วม รุ่งทิวา
มาลาวิบูลย์ วราภรณ์ ไกรมาณพ รัตนา ครีกกรีน ยุพดี นิลคุหา วาสนา เฉลิมชัย ปรีดา เป้าสุวรรณ
เนาวรัตน์ สังข์รอด สรารักษ์ อิศรางกูรฯ

รายชื่อผู้บรรเลง "โกเจิ้ง" (จะเข้จีน) หมู่

อาจารย์ผู้ฝึกซ้อมและอำนวยเพลง ชนก สาคริก

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จารุโลจน์ เอี่ยมศรี วัชรรา วัชรกุลชิต

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อัญญารุณ สาคริก

โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย นิธิ ศรีสว่าง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมหมาย เต็มประสิทธิ์ศักดิ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมศรี บรรยายกิจ สุธีร์ เทวินบุรานวนันท์ พิลาสพรรณ ลิมมรรัตน์

อภิญา เพ็ญฟูสกุล นิสิตปริญญาโทคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอมอร บุณณะสันติ อาจารย์โรงเรียนเรวดิ

จารุ บาลี อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์

วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ สุดา พิชนะ จินตนาพร บุญเชิด

รายชื่อผู้บรรเลง "จิมหมู"

อาจารย์ผู้ฝึกซ้อม จุฑามณี วรวิทย์ศักดิ์ฐาน
 สิริชัยชาญ พักจำรูญ
 บำรุง พาทยกุล
 อรรธณ บรรมจศิลป์

ผู้อำนวยการเพลง ชนก สาคริก

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อัมภาพร นุชประยูร จันทนิตา มะโนทัย สิริลาภ วสุวัต ไชแข สุวรรณ
 สกถวรรณ จันผกา จิรพรรณ จันผกา ไชยยันต์ จันผกา พอลิ ขนิษฐานันท์ ปัทมกร ประสานสุข
 อคฺนุช ลัดพลี สุรสา ผลานวงศ์ ลลิตา ขาวเขียว เกด สุรินทร์าบุรณ์

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ไสภณา พุ่มสุวรรณ ศันสน์ลักษณ์ รัชดาวงศ์

โรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ ศิริลักษณ์ เทพสนิท

โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย นิธิ ศรีสว่าง

โรงเรียนดวงถวิล สุวีธนา ชมดี

โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ปริมา ศิวรักษ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง มงคล โชติภักดิ์ อุษณีย์ วรศรี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุลรัตน์ ศิวะศรียานนท์ ชัยพร แซ่เจี่ย

มหาวิทยาลัยมหิดล ประพาพรรัตน์ วีระพันธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมศรี บรรยายกิจ สุธีร์ เทวินบุรานวงศ์

อภิญา เฟื่องฟูสกุล นศ. ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุนทร เอกพจน์ วารสารศาสตร์บัณฑิต ธรรมศาสตร์

ธัญญารัตน์ สาคริก อาจารย์โรงเรียนเรเวดี

เอมอร บุณณะสันติ อาจารย์โรงเรียนเรเวดี

สันธิวิทย์ อุณหสุวรรณ พนักงานธนาคารกสิกรไทย

สุภาภัสร์ ลิมมรัตน์ พนักงานธนาคารกสิกรไทย

ชนประคัลภ์ จันทร์เรือง อาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศราพร ฐิตะฐาน อาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วิทยาลัยนาฏศิลป์ จุฑามาศ พลัทธิง อุษา ปิศักดิ์ เจริญศรี เข้มสุวรรณ นันทนา สองบาง มนรัตน์ สุภา-
 วงสุวรรณ กาญจนารัตนสนเท่ห์กุล คำนิง อยู่เลิศ วันวิสาข์ ยอดนิล สุจิตรา พันธุ์เคิมวงษ์
 ระวีวรรณ สดประเสริฐ ลออง อัมใหญ่ นันทิยา ศรีบุผา สมพร กองกลิ่นหอม ปิตมน์ พูลละพลิน
 วารุณี โมระกานต์ พงศ์ลัดดา มหาศักดิ์สุนทร ยุพาวิดี เข้มแสงสังข์ ประภา พันธุ์เถา ชุตินุช เกตุนิมะ
 ลักขณา พิมพ์สุวรรณ บุญทวี นาคทิม จันทิมา นิลทองคำ ทิพวรรณ เกิดโต กนกพร โชคช่วงสกุล
 มธุรส เฉลิมสุข

รายชื่อผู้บรรเลงอังกะลุง

ทิพวรรณ เดชคลัง
 เสริมศิริ มั่นตะพงษ์
 จงกลณี ศรีอินเกีย
 กัลยาณี แซ่อึ้ง
 วรรณา อินทรสัณห์
 สุรีย์ เค้นดี
 สุมาลี ศุภลักษณ์เมธา
 นุช ว่องวงศ์ศรี
 สุนิสา กิจประดิษฐ์โชค
 ลักขณ์ กัญญาประเสริฐ
 สมทรง ป้องเกียรติชัย
 อาจะรีย์ ไพรินพันธุ์
 จงจินต์ แซ่อึ้ง
 สมณา แซ่ไ้ว
 สุรางคณา แซ่อึ้ง
 ธารทิพย์ คำวิวัฒน์
 วิจิตร เอกปรัชญากุล
 วิไล เอกปรัชญากุล
 จิตติมา ธนบุญเกษม
 สุรีย์รัตน์ แซ่ตั้ง
 พรพรรณ ทัดธนานุรัตน์
 นิริมา ไตรโสภณ
 วณิดา แซ่ไหล
 ศิริพร แดงเกษม
 นุสรา ประสานพานิชกุล
 สมใจ อัจฉริยะโยธิน
 ปิยะเนตร ปิงปิยะกุล
 สมหญิง ทองสุข
 พวงทอง แก้วชมภูพาน
 ทิพย์วรรณ ฉันทิมา
 วณิดา แซ่เอ็ง

นิสา แซ่ตั้ง
 นงนุช แซ่ลิ่ม
 ลลิตา ผิวเกลี้ยง
 ศิริวัลย์ นิรากรณ์
 ศุภลักษณ์ แซ่ม้า
 หทัยรัตน์ พันธุ์เสือ
 จินตวีร์ ศรียะพันธุ์
 จีรพรรณ ศิริทรัพย์ภิญโญ
 ปราณี กลิ่นสุคนธ์
 สิริลักษณ์ แฟงสำราญ
 พิมพ์ ธรรมศรีสกุล
 ขจรศรี โห่งสุดี
 สุภาภรณ์ มานะชัยมงคล
 มลฤทัย ปิยะกุลวรรณ
 จีราวรรณ สุขเจริญ
 อุไรวรรณ ธิติสิริเวช
 พนิดา พลอยวงศ์
 จิราภรณ์ นรขุน
 พัชรา แซ่ตั้ง
 นลินาสน์ ทรัพย์มั่ง
 สุวรรณ จำเริญลาภกุล
 สุพร วิทชัยภณ
 นุชจรี สุวรรณไววัฒน์
 นภา แซ่เบ้
 ศศิพร แซ่ตั้ง
 ณัฐจารีย์ สากิยบุตรวงศ์
 มาลี ทองทั้งวงศ์
 ประไพศรี จักรธรรมรักษ์
 สุณีย์ แซ่เตีย
 พัชรี ตั้งประจักษ์ภักดี
 อาริรัตน์ วีระพรสวรรค์

วรารวรรณ ชีพเทพิน
 ชิดชนก ภูรินันท์
 สุภาภรณ์ ปรึกษากิจอนันต์
 วาสนา วิทวัสกุล
 ลลิตา เจริญพาโชค
 พรทิพย์ แซ่เต้
 ประภาพร ธีรวิฑูล
 วราพร สกุลอินยองสุข
 สมพร คงสุขชีพ
 วิภาพร สกุลอินยองสุข
 พัชรี วงศ์น้ำเพชร
 วรรณวิไล ศรีเพียรพล
 สิริศุภร์ มัลลานู
 จิตติมา บุญเลิศ
 สุดธิดา คชเสนาพิทักษ์
 สมจิตร ชัยปฐวิ
 จีราพร หนูบำรุงสาสน์
 ครุณี เฉลิมเลิศประยูร
 เกษร จิตรไวทาน
 จินตนา ตั้งพิมพ์รัตน์
 เกษร โอภาเฉลิมพันธ์
 วิลาวัลย์ อัครเสรินทร์
 วรรณา บุญบุรค
 จันทนา กำพลกิจรัตน์
 ชวนพิศ สัมพันธ์วงศ์
 สายสมร แซ่เอี้ย
 พรสุพรรณ วิรัตน์เศรษฐิน
 ครุณี กลังสมบูรณ์
 สุพรรณิ พันธุ์นุสร
 คมคาย จรรย์มทวงศ์
 สิริกมล ศรีสุวัจรี

สายทิพย์ พฤกษาเกษมสุข
 สุดใจ จาคักดี
 สุรัตนา สติชัยวัฒน์
 ศราวดี มณีนพรัตน์
 อุสาวดี ฤกษ์แสนสุข
 ปราณี ภูมิมาลา
 จันทนา เดชเลิศประยูร
 รจนา ตั้งอำพัน
 มาริสา ไพทยะทัตย์
 กาญจนา เศรษฐลักษณ์
 พิงพิศ วุฒิวงศ์
 พวงผกา เทศรัตนวงศ์
 รัชณี แซ่เอ็ง
 สมณชา ศรสำราญ
 นกนง ขวัญยืน
 วันทนีย์ สกุลขัม
 แสงเดือน แก้วเกษมเสื่อ
 สุนันท์ อุดมอิทธิพงศ์
 จีรวรรณ จีวรคานนท์
 นงนุช อุดมยมกกุล
 เกล็ดแก้ว บุรณะชาติ
 อัสดา ชาติอุปเสวี
 อารมณ์ แซ่ไคว้
 นิภา แซ่เอ็ง
 สุพัตรา ตั้งจิตศิริชัย
 พรพิมล อุดมภาค
 หยกฟ้า สระกุล

จันทร์ลัดดา โชติรัตนดิลก
 อมรรัตน์ เทพเจษฎาภานุเบนท์
 อรัญญา แซ่เอ็ง
 เสาวณีย์ สันติชัยศรี
 เสาวนี อยู่ดี
 คาวรุ่ง แซ่เจียง
 รุ่งอนงค์ แซ่ไฉว
 วาสนา เกษมเกียรติสันติ
 ถาวร เกื้อกิจ
 ศิริลักษณ์ ศิววรรณ
 วรณีย์ สูงสุดประเสริฐ
 จันทร์ประภา ททรัพย์สงวน
 กรองแก้ว ผังวิวัฒน์
 จริยา เกษมธนาชัยกุล
 จีรพร จรุงกลิ่น
 สุพัตรา ศรีสุธัญลักษณ์
 วรนุช กลิ่นสุคนธ์
 รัตนา ปัญญาดี
 ศรีนวล ไหวพจนาท
 อัครานี ทิมนกุล
 สุทธศรี คเวศการักษ์
 ลักษณา แซ่เฮง
 สุวรรณ จิรวณยานนท์
 เสาวนีย์ ดปนิยพันธ์
 ขวณชม สัมพันธ์วงศ์
 สุภาภรณ์ แซ่เตียว
 วรณีย์ เจริญ

สุพัตรา ศิริวิภาณันท์
 สิริลักษณ์ ละครการณะสุข
 มีนา สุบรรณแสน
 นิลวดี โอถาวร
 พรพรรณ สายจิตต์
 พรนิภา เศรษฐาภรณ์ชัย
 คาราวรรณ ชันวานนท์
 สุกัญญา กิจเจริญลักษณ์
 สุวรรณ อมรเทพรักษ์
 เฉลิมขวัญ กมลวัชรวิทย์
 ธนวรรณ โสภณทวีทรัพย์
 อรพรรณ รัตนศิริเวช
 ธิดา มุนินทร์นพมาศ
 บุญธิดา จงสุขกิจพานิช
 วรพรรณ ชาติสกุลทอง
 สุวรรณ ดันตระอำไพ
 อรพรรณ ดิยะละครการชัย
 สายใจ รัตนาสถิตสกุล
 สุมาลี แซ่เอ็ง
 สายชล รายนม
 วรรณ กัมภีวรักษ์
 ปราณี ลักษณะอารยะกุล
 จันทร์ทิรา วิสารทกุล
 เข็มจิตต์ ลักษณ์ทิพย์
 พินิจ แซ่เอ็ง

လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်း

ร้อยเพลง

ประชุมผลงานเพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เล่มที่ ๑

มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จัดพิมพ์เผยแพร่

โอกาสฉลองรอบร้อยปีเกิดของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ภายในเล่มประกอบด้วย

- ผลงานเพลงบันทึกด้วยโน้ตตัวเลข ๑-๔ ระบบหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และโน้ตระบบตัวหนังสือ (ด ร ม พ ช) แทนเสียงตามหลักดุริยางค์สากล จำนวน ๑๐๐ เพลง
- คำอธิบายวิธีใช้โน้ตตัวเลข ๑ - ๔ อย่างละเอียด
- ประวัติชีวิตและงานของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พร้อมภาพประกอบที่หาดูได้ยาก
- ประวัติความเป็นมาของเพลงซึ่งเป็นผลงานของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อย่างละเอียด

ผู้สนใจโปรดสั่งจองโดยตรง

ที่ : มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เลขที่ ๔๗

ถนนเศรษฐศิริ สามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๔

โทร. ๒๗๔๑๕๐๔

ราคาสั่งจองเฉพาะวาระฉลองรอบร้อยปีเกิดของ ๓ นักดนตรีเอกของชาติ

ถึงสิ้นเดือนกันยายน ศกนี้ **เล่มละ 200 บาท**

แสนคำนิ่ง(สามชั้น)

ท่อนำ

-4-4	—2	—1	—6	—	—	—	—
-D-D	—L	—S	—M	—	—	—	—
-9-9	—8	—6	—5	—	—	—	—
.	.	.	.				
-L-L	—S	—M	—R	—	—	—	—
-8-8	—6	—5	—4	—	—4	—2	-1-6
.	.	.	.				
-S-S	—M	—R	—D	—	—D	—L	-S-M
—	—8	—6	-5-4	-4-4	—2	-1-6	-5-4
	.	.	.				
—	—S	—M	-R-D	-D-D	—L	-S-M	-R-D

//	---	---	-5-5	---6	--86	5456	--98	68-9	
	---	---	-R-R	---M	--SM	RDRM	--LS	MS-L	
	---	---							
	---	---							
	6894	---	6985	6542	---	5689	4142	-1-6	
	..	---	..		---	..			
	MSLD	---	MLSR	MRDL	---	RMSL	DSDL	-S-M	
	---	---							
	---	---	-4-4	---2	---	1689	4142	-1-6	
	---	---				..			
	---	---	-D-D	---L	---	SMSL	DSDL	-S-M	
	---	---							
	---	---	-5-5	---6	--86	5456	5689	1241	//
	---	---				..			
	---	---	-R-R	---M	--SM	RDRM	RMSL	SLDS	
	---	---							
	---	---	4216	9865	6542	42--	8986	-5-4	
	---	---			
	---	---	DLSM	LSMR	MRDL	DL--	SLSM	-R-D	
	---	---							
//	---	---	5689	86-8	6986	-8--	1245	62-4	
	---	---				
	---	---	RMSL	SM-S	MLSM	-S--	SLDR	ML-D	
	---	---							
	---	---	1245	42-4	-542	-4--	5689	4216	
	---	---					..		
	---	---	SLDR	DL-D	-RDL	-D--	RMSL	DLSM	
	---	---							
	---	---	1245	42-4	-542	-4--	1456	85-6	
	---	---						..	
	---	---	SLDR	DL-D	-RDL	-D--	SDRM	SR-M	
	---	---							
	---	---	8986	9865	6542	42--	8986	-5-4	//
	---	---		
	---	---	SLSM	LSMR	MRDL	DL--	SLSM	-R-D	

หน้า (2)

//			-5-5	---6	--54	-5--	42-4	-689	
			-R-R	---M	--RD	-R--	DL-D	-MSL	
			9868	24-2	--41	42--	36-3	-456	
			LSMS	LD-L	--DS	DL--	SM-S	-DRM	
			6542	-4-2	---	-1-2	-4-5	-6-8	
			MRDL	-D-L	---	-S-L	-D-R	-M-S	
	--98	6542	--12	4568	--12	4568	6893	6542	//
	--LS	MRDL	--SL	DRMS	--SL	DRMS	MSLS	MRDL	
			1456	-8-9	--42	1689	-456	-5-4	
			SDRM	-S-L	--DL	SMSL	-DRM	-R-D	
//			5689	86-8	6986	-8--	1245	42-4	
			RMSL	SM-S	MLSM	-S--	SLDR	DL-D	
			1245	42-4	2542	-4--	5689	4216	
			SLDR	DL-D	LRDL	-D--	RMSL	DLSM	
			1245	42-4	2542	-4--	1456	85-6	
			SLDR	DL-D	LRDL	-D--	SDRM	SR-M	
			8986	9865	6542	42--	6586	-5-4	//
			SLSM	LSMR	MRDL	DL--	MRSM	-R-D	

แผนคำนิ้ง (สองชั้น)

ท่อน (1)

//	-5-5	45-6	-8-8	68-9	-4-1	24-2	--11	4216	
	-R-R	DR-M	-S-S	MS-L	-D-S	LD-L	--SS	DLSM	
	-4-4	2542	-1-1	4216	--86	5456	5689	1241	//
	-D-D	LRDL	-S-S	DLSM	--SM	RDRM	RMSL	SLDS	
	1456	5685	6542	4124	--25	42-4	--25	42-4	
	SDRM	RMSR	MRDL	DSLD	--LR	DL-D	--LR	DL-D	
	--69	86-8	--69	86-8	--25	42-4	--69	86-8	
	--ML	SM-S	--ML	SM-S	--LR	DL-D	--ML	SM-S	
	-666	-5-6	8654	-5-4	--25	42-4	--25	42-4	
	-MMM	-R-M	SMRD	-R-D	--LR	DL-D	--LR	DL-D	
	--69	86-8	--69	86-8	--25	42-4	--69	86-8	
	--ML	SM-S	--ML	SM-S	--LR	DL-D	--ML	SM-S	
	-666	-5-6	8654	-5-4					
	-MMM	-R-M	SMRD	-R-D					

စာမျက်နှာ (2)

//	---	-5-6	---	-4-5	42-4	21-2	86-3	65-6	
	---	-R-M	---	-D-R	DL-D	LS-L	SM-S	MR-M	
	---	-5-6	---	-5-6	---	-5-6	8656	1241	//
	---	-R-M	---	-R-M	---	-R-M	SMRM	SLDS	
1456	5685	6542	4124	--25	42-4	--25	42-4		
SDRM	RMSR	MRDL	DSL D	--LR	DL-D	--LR	DL-D		
--69	86-8	--69	86-8	--25	42-4	--69	86-8		
--ML	SM-S	--ML	SM-S	--LR	DL-D	--ML	SM-S		
-666	-5-6	8654	-5-4	--25	42-4	--25	42-4		
-MMM	-R-M	SMRD	-R-D	--LR	DL-D	--LR	DL-D		
--69	86-8	--69	86-8	--25	42-4	--69	86-8		
--ML	SM-S	--ML	SM-S	--LR	DL-D	--ML	SM-S		
-666	-5-6	8654	-5-4						
-MMM	-R-M	SMRD	-R-D						

แผนคำนิ้ง(ชั้นเดียว)

ท่อน (1)

• —56	• -8-9	• 4-12	• -1-6	• 4-12	• -1-6	• 8656	• 89-8
• —RM	• -S-L	• D-SL	• -S-M	• D-SL	• -S-M	• SMRM	• SL-S
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• —56	• -8-9	• 4-12	• -1-6	• 4-12	• -1-6	• 8656	• 8941
• —RM	• -S-L	• D-SL	• -S-M	• D-SL	• -S-M	• SMRM	• SLDS
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• —66	• 8654	• -524	• -524	• -968	• -968	• -986	• -5-4
• —MM	• SMRD	• -RLD	• -RLD	• -LMS	• -LMS	• -LSM	• -R-D
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• -524	• -524	• -968	• -968	• -524	• -968	• -986	• -5-4
• -RLD	• -RLD	• -LMS	• -LMS	• -RLD	• -LMS	• -LSM	• -R-D

ท่อน (2)

• —56	• --45	• 2412	• 6856	• -856	• -856	• 8656	• 89-8
• —RM	• --DR	• LDSL	• MSRM	• -SRM	• -SRM	• SMRM	• SL-S
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• —56	• --45	• 2412	• 6856	• -856	• -856	• 8656	• 89-8
• —RM	• --DR	• LDSL	• MSRM	• -SRM	• -SRM	• SMRM	• SL-S
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• —66	• 8654	• -524	• -524	• -968	• -968	• -986	• -5-4
• —MM	• SMRD	• -RLD	• -RLD	• -LMS	• -LMS	• -LSM	• -R-D
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• -524	• -524	• -968	• -968	• -524	• -968	• -986	• -5-4
• -RLD	• -RLD	• -LMS	• -LMS	• -RLD	• -LMS	• -LSM	• -R-D

ออกท้ายเครื่อง

//	---	---	6	---	---	4	---	---	1	---	---	6	
	---	---	M	---	---	D	---	---	S	---	---	M	
	---	---	4	---	---	6	---	---	8	--98		7654	
									.	.			
	---	---	D	---	---	M	---	---	S	--LS		FMRD	
	---	---	6	---	---	4	---	---	1	---	---	6	
	---	---	M	---	---	D	---	---	S	---	---	M	
	---	---	4	---	---	6	---	---	8	--98		7654	//
									.	.			
	---	---	D	---	---	M	---	---	S	--LS		FMRD	

เดียว

--14	5678	7893	4321	9878	7657	6546	5434	
	.	.		.				
--SD	RMFS	FSLT	DTLS	LSFS	FMRF	MRDM	RDTD	
--16	7894	3212	3456	5434	5678	7898	7654	
		
--SM	FSLD	TLSL	TDRM	RDTD	RMFS	FSLS	FMRD	
--46	5435	4324	3216	7658	7657	6546	5434	
				.				
--DM	RDR	DTLD	TLSM	FMRS	FMRF	MRDM	RDTD	
8865	8884	1116	5456	--14	5678	-987	8934	
		
SSSR	SSSD	SSSM	RDRM	--SD	RMFS	-LSF	SLTD	

ลูกหมุด

//	----	-4-4	----	-5-5	----	-5-5	----	-6-6	//
	----	-D-D	----	-R-R	----	-R-R	----	-M-M	
	----	-6-6	----	-5-5	----	-5-5	----	-4-4	//
	----	-M-M	----	-R-R	----	-R-R	----	-D-D	
	4444	-5-5	5555	-6-6	6666	-5-5	-555	-4-4	
	DDDD	-R-R	RRRR	-M-M	MMMM	-R-R	-RRR	-D-D	
	4444	-5-5	5555	-6-6	6666	-5-5	-555	-4-4	
	DDDD	-R-R	RRRR	-M-M	MMMM	-R-R	-RRR	-D-D	
	4444	-4-4	4444	-4-4	1111	-2-2	4444	-5-5	
	DDDD	-D-D	DDDD	-D-D	SSSS	-L-L	DDDD	-R-R	
	-542	-421	-986	-865	-568	-689	-124	-245	
					
	-RDL	-DLS	-LSM	-SMR	-RMS	-MSL	-SLD	-LDR	

ลาวเสียงเทียบ(สามชั้น)

ท่อน (1)

//	---	---	-4-5	-6-2	----	-1-2	-4-5	-6-8	
	---	---	-D-R	-M-L	----	-S-L	-D-R	-M-S	
	---	---	4542	-1-6	----	5456	5689	1241	//
	---	---	DRDL	-S-M	----	RDRM	RMSL	SLDS	
	---	---	4542	-1-6	----	1245	6542	4212	
	---	---	DRDL	-S-M	----	SLDR	MRDL	DL SL	
	---	---	1456	-8-9	--42	1689	1456	-5-4	
	---	---	SDRM	-S-L	--DL	SMSL	SDRM	-R-D	
	---	---	-4-5	-6-9	86-5	-4-6	--85	6542	
	---	---	-D-R	-M-L	SM-R	-D-M	--SR	MRDL	
	---	---	1456	-8-9	4542	-1-2	1456	-5-4	
	---	---	SDRM	-S-L	DRDL	-S-L	SDRM	-R-D	

riou (2)

----	----	-4-4	---2	---1	---6	--56	8941
----	----	-D-D	---L	---S	---M	--RM	SLDS
----	----	-4-4	---2	---1	---6	5686	54-5
----	----	-D-D	---L	---S	---M	RMSM	RD-R
----	----	-4-4	---5	---6	---8	5689	1241
----	----	-D-D	---R	---M	---S	RMSL	SLDS
4216	8568	----	----	4216	54-5	----	----
DLSM	SRMS	----	----	DLSM	RD-R	----	----
-6-6	---S	---4	---6	8654	----	1245	6542
-M-M	---R	---D	---M	SMRD	----	SLDR	MRDL
----	----	1456	-8-9	4542	-1-2	-4-6	-5-4
----	----	SDRM	-S-L	DRDL	-S-L	-D-M	-R-D
----	----	-4-5	-6-9	86-5	-4-6	--35	6542
----	----	-D-R	-M-L	SM-R	-D-M	--SR	MRDL
----	----	1456	-8-9	4542	-1-2	-4-6	-5-4
----	----	SDRM	-S-L	DRDL	-S-L	-D-M	-R-D

ทางเปลี่ยน

ท่อน (1)

//	----	-4-5	-6-2	-412	----	-4-5	-6-3	-968	
	----	-D-R	-M-L	-DSL	----	-D-R	-M-S	-LMS	
	----	-6-8	4542	-1-6	----	5456	8656	8941	//
	----	-M-S	DRDL	-S-M	----	RDRM	SMRM	SLDS	
	----	-6-8	4542	-1-6	----	1245	5542	4212	
	----	-M-S	DRDL	-S-M	----	SLDR	MRDL	DL SL	
	----	-689	-245	4212	-654	5612	-245	4212	
	----	-MSL	-LDR	DL SL	-MRD	RMSL	-LDR	DL SL	
	----	-689	-245	4212	-654	5612	-245	4212	
	----	-MSL	-LDR	DL SL	-MRD	RMSL	-LDR	DL SL	
	-456	5486	5456	5412	-456	-8-9	-456	-5-4	
	-DRM	RDSM	RDRM	RDSL	-DRM	-S-L	-DRM	-R-D	

หรือ (2)

//	6456	5424	2168	2421	2421	6824	2168	2421	
	MDRM	RDLD	LSMS	LDLS	LDLS	MSLD	LSMS	LDLS	
	2421	6894	2168	4216	8568	6568	5563	-4-5	//
	LDLS	MSLD	LSMS	DLSM	SRMS	MRMS	MRMS	-D-R	
	-6-6	---5	---4	---6	8654	----	1245	6542	
	-M-M	---R	---D	---M	SMRD	----	SLDR	MRDL	
	----	----	1456	-8-9	4542	-1-2	1456	-5-4	
	----	----	SDRM	-S-L	DRDL	-S-L	SDRM	-R-D	
	66-5	-4-6	----	----	1245	6542	----	----	
	SM-R	-D-M	----	----	SLDR	MRDL	----	----	
	-5-6	-8-9	----	----	4542	-1-2	-4-6	-5-4	
	-R-M	-S-L	----	----	DRDL	-S-L	-D-M	-R-D	

ลาวเสียงเทียบ (สองชั้น)

ท่อน (1)

----	----	-222	-4-1	---7	-6--	4568	-988
---	---	-LLL	-D-S	---F	-4--	DRMS	-LSS
---	---	4222	1241	---7	-6--	4568	-988
---	---	DLLL	SLDS	---F	-4--	DRMS	-LSS
8986	8568	--45	6542	--42	1689	-456	-5-4
SLSM	SRMS	--DR	MRDL	--DL	SMSL	-DRM	-R-D
-6-5	-4-6	--45	6542	--42	1689	1456	-5-4
-M-R	-D-M	--DR	MRDL	--DL	SMSL	SDRM	-R-D

ท่อน (2)

8986	8568	----	----	8986	54-5	----	----
SLSM	SRMS	----	----	SLSM	RD-R	----	----
8986	8568	----	----	8986	54-5	----	----
SLSM	SRMS	----	----	SLSM	RD-R	----	----
-6-5	-4-6	--45	6542	--42	1689	1456	-5-4
-M-R	-D-M	--DR	MRDL	--DL	SMSL	SDRM	-R-D
-6-5	-4-6	--45	6542	--42	1689	1456	-5-4
-M-R	-D-M	--DR	MRDL	--DL	SMSL	SDRM	-R-D

ทางเปลี่ยน

ท่อน (1)

—2	4562	4566	8968	—6	8946	8656	8968
—L	DRML	DRMM	SLMS	—M	SLDM	SMRM	SLMS
—2	4562	4566	8968	—6	8946	8656	8968
—L	DRML	DRMM	SLMS	—M	SLDM	SMRM	SLMS
—6	8968	—45	6542	—412	—412	—412	45-4
—M	SLMS	—DR	MRDL	—DSL	—DSL	—DSL	DR-D
1456	5486	5456	5412	—412	—412	—412	45-4
SDRM	RDSM	RDRM	RDSL	—DSL	—DSL	—DSL	DR-D

ท่อน (2)

6456	5421	4124	2168	2421	6896	8568	—4-5
MDRM	RDSL	DSL D	LSMS	LDLS	MSLM	SRMS	—D-R
6456	5421	4124	2168	2421	6896	8568	—4-5
MDRM	RDSL	DSL D	LSMS	LDLS	MSLM	SRMS	—D-R
—456	5486	5456	5412	—412	—412	—412	45-4
—DRM	RDSM	RDRM	RDSL	—DSL	—DSL	—DSL	DR-D
—456	5486	5456	5412	—412	—412	—412	45-4
—DRM	RDSM	RDRM	RDSL	—DSL	—DSL	—DSL	DR-D

ลาวเสียงเทียน (ชั้นเดียว)

ท่อน (1)

• --42	• --41	• -689	• 1241	• --42	• --41	• -6-9	• ----
•	•	• .	•	•	•	• .	•
• --DL	• --DS	• -MSL	• SLDS	• --DL	• --DS	• -M-S	• ----
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• 8986	• 8654	• -2-4	• ----	• 8986	• 8654	• -2-4	• ----
• ...	•	•	•	• ...	•	•	•
• SLSM	• SMRD	• -L-D	• ----	• SLSM	• SMRD	• -L-D	• ----
•	•	•	•	•	•	•	•

ท่อน (2)

• --42	• 4241	• --E6	• 8685	• --42	• 4241	• --86	• 8685
•	•	• .	• .	•	•	• .	• .
• --DL	• DLDS	• --SM	• SMSR	• --DL	• DLDS	• --SM	• SMSR
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•
• 8986	• -5-4	• -2-4	• ----	• 8936	• -5-4	• -2-4	• ----
• ...	•	•	•	• ...	•	•	•
• SLSM	• -R-D	• -L-D	• ----	• SLSM	• -R-D	• -L-D	• ----
•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•

ชั้นแสดงทอง(สามชั้น)

ทอง (1)

-4-4	---2	---1	---6	---5	-4-9	4216	----
-D-D	---L	---S	---M	---R	-D-L	DLSM	----
-456	-8-9	4542	-1-6	5456	-8-9	-4-1	----
-DRM	-S-L	DRDL	-S-M	RDRM	-S-L	-D-S	----
-6-8	-9-5	-4-2	-1-6	---5	-6-9	-8-6	----
-M-S	-L-R	-D-L	-S-M	---R	-M-L	-S-M	----
-8-8	---6	---5	---4	--22	1245	-654	----
-S-S	---M	---R	---D	--LL	SLDR	-MRD	----

ทอง (2)

6688	2244	5566	8899	-4--	-1-2	4216	----
MMSS	LLDD	RRMM	SSLL	-D--	-S-L	DLSM	----
-8-8	---6	---5	---4	---5	-6-9	-8-6	----
-S-S	---M	---R	---D	---R	-M-L	-S-M	----
6688	2244	5566	8899	-4--	-1-2	4216	----
MMSS	LLDD	RRMM	SSLL	-D--	-S-L	DLSM	----
-8-8	---6	---5	---4	-2--	1245	-654	----
-S-S	---M	---R	---D	-L--	SLDR	-MRD	----

ท่อน (3)

-9-9	---	8	---	6	---	5	---	4	---	9	36-5	---
.
-L-L	---	S	---	M	---	R	---	D	---	L	SM-R	---
.
.
-4-4	---	5	---	6	---	4	---	5	---	6	39-3	---
.
-D-D	---	R	---	M	---	D	---	R	---	M	SL-S	---
.
.
-4-4	---	2	---	1	---	6	---	9	---	8	-6-5	---
.
-D-D	---	L	---	S	---	M	---	L	---	S	-M-R	---
.
.
-8-8	---	6	---	5	---	4	---	22	1245	3654	---	---
.
-S-S	---	M	---	R	---	D	---	LL	SLDR	SMRD	---	---
.

ท่อน (4)

-6-6	---	8	---	2	---	4	---	5	---	6	39-8	---
.
-M-M	---	S	---	L	---	D	---	R	---	M	SL-S	---
.
.
-6-6	---	8	---	2	---	5	---	4	---	2	-1-6	---
.
-M-M	---	S	---	L	---	R	---	D	---	L	-S-M	---
.
.
-8-8	---	6	---	5	---	4	---	55	6542	16-8	---	---
.
-S-S	---	M	---	R	---	D	---	RR	MRDL	SM-S	---	---
.
.
-6-6	---	8	---	2	---	4	---	6-5	-4-2	8654	-2-1	---
.
-M-M	---	S	---	L	---	D	---	M-R	-D-L	SMRD	-L-S	---
.

ໂທມໂຮງປຽມດຸສິດ

ตอน (1)

[illegible]

ကိစ္စ (2)

---	---	1	-111	-1-1	2321	-5-8	--32	12-3
---	---	S	-SSS	-S-S	LTLS	-R-S	--TL	SL-T
---	---	3	-333	-3-3	5653	-2-1	--32	12-3
---	---	T	-TTT	-T-T	RMRT	-L-S	--TL	SL-T
---	---		-5-5	---6	8986	-5-3	2123	-5-6
---	---		-R-R	---M	SLSM	-R-T	LSLT	-R-M
---	---		-1-1	---2	-3-2	-1-5	-6-9	-8-6
---	---		-S-S	---L	-T-L	-S-R	-M-L	-S-M
---	---		-5-5	---6	--22	3216	5356	-8-9
---	---		-R-R	---M	--LL	TLSM	RTRM	-S-L
---	---		-5-3	5656	-8-6	8989	3253	-2-1
---	---		-R-T	RMRM	-S-M	SLSL	TLRT	-L-S
---	---		-5-5	---6	--22	3216	5356	-8-9
---	---		-R-R	---M	--LL	TLSM	RTRM	-S-L
-5-3	5656		-8-6	8989	-5-6	-5-3	--22	1321
-R-T	RMRM		-S-M	SLSL	-R-M	-R-T	--LL	STLS

บรรเลงเดี่ยวที่สองเปลี่ยนบรรทัดสุดท้ายเป็น

• -5-3 •	-2-5 •	—3 •	—2 •	—1 •	—7 •	—6 •	—5 •
•	•	•	•	•	•	•	•
• -R-T •	-L-R •	—T •	—L •	—S •	—F •	—M •	—R •
•	•	•	•	•	•	•	•

“ดวงเอ๋ยดวงจิต
 เทอดทูนไว้เป็นนิจ
 ครูหลวงประดิษฐไพเราะเอ๋ย”

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท ลักกิมิวสิก จำกัด

645/16-17 ถนนเพชรบุรี ระหว่างโรงพยาบาลนคร

เมโทรและพาราเม้าท์ กรุงเทพฯ

เป็นผู้แทนจำหน่าย

ออร์แกนไฟฟ้า

“HAMMOND” “LOWREY” “EMINENT”

เปียโน

“BOSENDORFER” “FURSTEIN-FARFISA”

“KIMBALL” “BRINKMANN” “WAGNER”

เป็นศูนย์รวมของเครื่องดนตรีสากลทุกชนิด

ขอขอบคุณ

บริษัท เจริญสุข จำกัด

ขอขอบคุณ

บริษัท การพิมพ์ฮ่องกง

อภินันทนาการ จาก

บริษัท สำนักงานสถาปนิก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำกัด

โทร. 391-2159, 392-6964

อภินันทนาการ จาก

นายแพทย์อนันต์ และ แพทย์หญิงสุจิตรา ประสพสุข

อภินันทนาการ จาก

สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น สยามสแควร์ 2

โทร. 2512342-3

อภินันทนาการ จาก

ห้องเสื้อ "คุณจิ๋ว" 1031/6 ถนนนครไชยศรี ราชวัตร

โทร. 2411476

อภิธานนาการ

จาก

โรงเรียนดนตรีสยามกลการ

อภิธานนาการ จาก

อภิธานนาการ จาก

ห้องดนตรี แต่เซ่งยัง

332-334 เวียงนครเกษม โทร.2211618, 2217917

ชูชุกี เมโลเดียน

เครื่องดนตรีที่หัดง่าย เป็นเร็ว

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท พิชานซูเปอร์มาร์เก็ต
ถนนเพชรบุรีตัดใหม่

ขอขอบคุณ

บริษัท เทียนโพลีเอสเตอ์

บริษัท เอเซียแพคเกจจิ้ง จำกัด

ร่วมปลูกสร้างชุมชนไทย

ในโอกาสครบ ๑๐๐ ปี หลบประดิษฐไพเราะ

กรุงเทพฯ

โรงแรมเอเชียมีห้องพัก ๑๗๐ ห้อง

กำลังสร้างขยายเพิ่มเติมเป็น ๒๐๐ ห้อง

อยู่ถนนพญาไท ใจกลางเมือง

มีห้องประชุมใหญ่ ๑๐,๐๐๐ คน

มีอาหารเครื่องดื่มใหญ่ ๑๐,๐๐๐ คน

มีบริการอาหารจีนเลิศรส

พัทยา

โรงแรมเอเชียพัทยามีห้องพัก ๓๒๐ ห้อง

อยู่บนเนินเขา ริมทะเล ทิวทัศน์สวยงาม

มีห้องประชุม ๑๐,๐๐๐ คน, เทนนิส และสระน้ำ

มีหาดทรายไปรเวท บาร์ และไนท์คลับ

มีบริการอาหารทะเลสด

รับรองแขกทั่วประเทศ จัดการประชุมสัมมนา

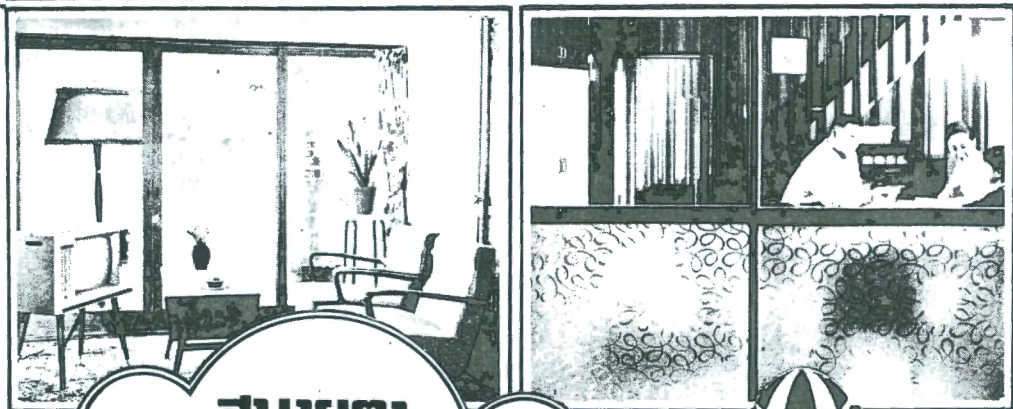
หรือ งาน ปาร์ตี้

เลือกใช้ เอเชียแพคเกจจิ้ง และ เอเชียกรุ๊ป

เหมาะสมทุกโอกาส

เชิญติดต่อ โรงแรมเอเชีย ถนนพญาไท โทร.๒๕๑-๑๔๓๓

โทร.๒๕๒-๐๑๒๑ - ๙

**สเบยตา
สเบยใจ
กระจกไทย
อาชาอี**

กระจกดอกออกแบบสำหรับใช้ได้ทั้งภายในและภายนอก เหมาะที่จะใช้ทำประตู หน้าต่าง ฝ้าห้อง ฉากกั้นห้อง ฯลฯ กระจกดอกให้ความงามจากลวดลายบนแผ่น กระจกให้ความมิดชิด แต่ยังคงความรู้สึกที่ต่อเนื่อง เป็นวัสดุก่อสร้างที่ทันสมัย มีให้เลือกหลายลวดลาย คือ ลายทอผ้า ลายสายรุ้ง ลายผ้า และลายดอกขาว ซึ่ง ท่านสามารถทำบ้านของท่านให้งดงามดูจุฬามัน ตั้งใจนึก

บริษัทกระจกไทย-อาชาอี จำกัด

ชั้น 3 อาคารพาณิชย์ทรีสตี 1016 ถนนพระราม 4 กรุงเทพฯ
โทร. 233-0571

ยันมาร์

เครื่องยนต์ดีเซล

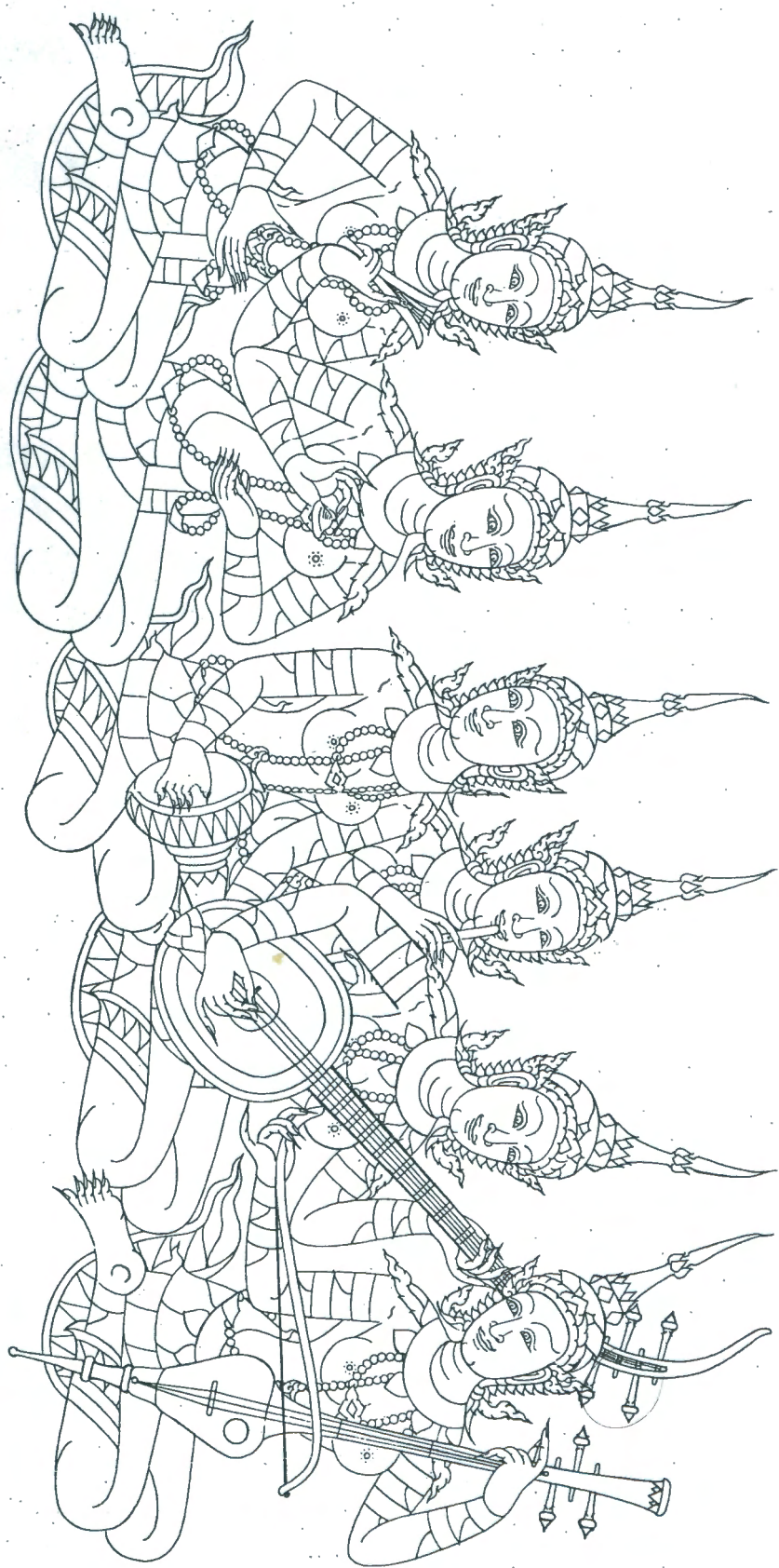

YANMAR DIESEL ENGINE

**ใหม่ล่าสุด...ยันมาร์ เครื่องยนต์ดีเซลขนาดเล็ก
ออกแบบเพื่อให้เหมาะกับการใช้งานในประเทศไทยโดยเฉพาะ
โดยผู้ผลิตเครื่องยนต์ดีเซลชั้นนำของโลก**

30 ปีที่ผ่านมา ยันมาร์ได้กลายเป็นผู้นำด้านการจำหน่ายเครื่องยนต์ดีเซลขนาดเล็กในเมืองไทยมาโดยตลอด และยังนำหน้าผู้ผลิตเครื่องยนต์ประเภทเดียวกันทั่วโลก นับตั้งแต่ บริษัทฯ ได้ริเริ่มผลิตเครื่องยนต์ดีเซลขนาดเล็กเมื่อปี พ.ศ. 2476

จากความพยายามในการค้นคว้าปรับปรุงส่วนประกอบต่างๆ ของเครื่องยนต์ดีเซลขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพเด่นเสมอมา ยันมาร์ จึงนำหน้าคู่แข่งอื่นอยู่เสมอ ด้วยการผลิตเครื่องยนต์ดีเซลขนาดเล็กรุ่นล่าสุดที่ใหม่หมดทั้งด้านรูปแบบมีไฟหน้าคู่ และระบบระบายความร้อนด้วยหม้อน้ำรังผึ้งพัดลมและถังน้ำสำรองที่ทำให้เครื่องยนต์มีพลังสำรองสูงใช้งานต่อเนื่องกันได้นานเครื่องยนต์ดีเซลใช้งานคล่องและเป็นเครื่องยนต์ที่มีความแข็งแรงทนทาน ประหยัด กินน้ำมันน้อย ใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงกับกลไกอื่นๆ ได้เอนกประสงค์

รายนามคณะกรรมการมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ประธานกรรมการ	คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง
รองประธานฯ คนที่ 1	ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์
รองประธานฯ คนที่ 2	นาวาเอกสมภพ ภิรมย์ ร.น.
เหรัญญิก	ชัชวาลย์ จันทร์เรือง
ผู้ช่วยเหรัญญิกคนที่ 1	ไพศาล อินทวงศ์
ผู้ช่วยเหรัญญิกคนที่ 2	วิยะดา มหาสันตะ
เลขาธิการ	มาลินี สาคริก
ผู้ช่วยเลขาธิการคนที่ 1	ชนก สาคริก
ผู้ช่วยเลขาธิการคนที่ 2	สันธวิทย์ อุณหสุวรรณ

กรรมการ นางมหาเทพกษัตริย์ ประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง ภัลลิกา ศิลปบรรเลง น.อ.(พิเศษ) สมชาย ศิลปบรรเลง ร.น. สนั่น ศิลปบรรเลง จันทนา พิจิตรกุลการ ประสิทธิ์ ถาวร บุญยงค์ เกตุคง อติศักดิ์ เสวตนันท์ สรวง อักษรานุเคราะห์ ดร. โกวิท ขันศิริ อรวรรณ บรรจงศิลป์ ประทีป เล้ารัตนอารีย์ สุรัชย์ เครือประดับ มธุรส วิสุทธกุล นิกม สาคริก ดร. กุลธร ศิลปบรรเลง พงษ์ศิริ ศิลปบรรเลง ร.อ. ดร. วิษณุเทพ ศิลปบรรเลง ร.น.

[illegible]

๑. ทัศนในนงมาขอบทนาย และ มุณิหริน หลบประตีสรร-
 ไพเราะ (ศรี ศิลปบรรเลง) จิ๋นขอบพระคุณมาต่อความ
 จริตใจ และขอให้งำลัใจ กำลัการท้งปอง ที่ท้ง
 ท้งหลายท้งมเทให้ เก่งนมหรรณมปฐา ครั้นนี้ ๑๖
 เป็นกุศลบารมี ลอณณพธให้ท้งน ประสพแห่งความสุข
 ความเจริญ ๑๖๑๑

(Handwritten signature)

(คุณหญิง ชื่น ดีศิลปบรรณ)

มูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพฯ (๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖)
๕๗/๕๗๗/๕๗๗ (๕๗/๕๗๗/๕๗๗) ๕๗/๕๗๗/๕๗๗
๕๗/๕๗๗-๕๕๐๗

สารานุกรม : สุรัชย์ เครือประดับ
ผู้ช่วยสารานุกรม : สันธวิทย์ จุณหสุวรรณ
: สุชาติ ศรีয়ারักษ์
ศิลปกรรม : พรรณิกา สังขพิทักษ์

พิมพ์ที่ : บัณฑิตวิทยาลัย 89 ซอยเนตรประสม (18) ลาดพร้าว กรุงเทพฯ โทร. 5110478

เบียร์สิงห์
บุษาครุดนตรีไทย

บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด